

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tjaša Poteko

**Zadovoljstvo starejših ljudi z obiskovanjem dnevnega centra
Doma ob Savinji Celje**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2019

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tjaša Poteko

**Zadovoljstvo starejših ljudi z obiskovanjem dnevnega centra
Doma ob Savinji Celje**

Magistrsko delo

Mentor: doc. dr. Bojana Mesec

Ljubljana, 2019

ZAHVALA

Iskreno bi se rada zahvalila vsem uporabnikom dnevnega centra, ki so bili pripravljeni sodelovati v anketi in so na vsa moja vprašanja iskreno odgovorili.

Hvala tudi moji mentorici doc. dr. Bojani Mesec za vso podporo in usmerjanje skozi ves proces pisanja mojega magistrskega dela.

Hvala lektorjema Nataši in Jerneju za celovit pregled magistrskega dela.

Posebna zahvala gre moji teti za vse koristne napotke in pomoč pri metodološkem delu magistrskega dela.

Iskrena hvala tudi vsem mojim domačim in zaročencu Nejcju za vso pomoč, spodbujanje in motivacijo pri celotnem procesu pisanja magistrskega dela.

Brez vas mi ne bi uspelo!

V našem življenju ne štejejo leta, pač pa šteje življenje v naših letih.

(Adlai E. Stevenson)

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Tjaša Poteko

Mentorica: doc. dr. Bojana Mesec

Naslov magistrske naloge: Zadovoljstvo starejših ljudi z obiskovanjem dnevnega centra Doma ob Savinji Celje

Kraj: Ljubljana

Leto: 2019

Število strani: 84 **Število tabel:** 26 **Število grafov:** 16 **Število prilog:** 2 **Število virov:** 46

Deskriptorji: starost, staranje, dnevno varstvo, stari ljudje, zadovoljstvo, potrebe, aktivnosti

Povzetek: V magistrskem delu pišem o zadovoljstvu uporabnikov z obiskovanjem dnevnega centra Doma ob Savinji Celje. Dnevni centri v Sloveniji predstavljajo eno izmed rešitev za dnevno varstvo starejših, vendar je izjemnega pomena, da se ves čas izpopolnjujejo in sledijo vedno bolj kompleksnim potrebam in željam starejših ljudi.

Magistrsko delo je sestavljeno iz dveh glavnih delov; prvi del je teoretični, drugi je empirični. V teoretičnem delu magistrskega dela sem najprej na kratko predstavila starost, proces staranja in področje staranja v Sloveniji. V nadaljevanju sem opisala temeljne potrebe starejših ljudi ter njihovo samopodobo in preživljanje prostega časa. Pomemben del magistrske naloge sem namenila predstavitvi storitev socialnega varstva za stare in opisu dnevnega varstva starejših ljudi, tako na splošno kot tudi pri nas v Sloveniji. Predstavila sem tudi dnevni center Doma ob Savinji Celje. V nadaljevanju sem opredelila tudi področje socialnega dela s starimi ljudmi in znotraj tega opisala temeljne spretnosti in veščine pri socialnem delu s starimi. Na koncu pa sem pozornost namenila tudi pomembnosti medgeneracijskega sožitja in solidarnosti na področju oskrbe starejših.

Drugi del magistrskega dela temelji na kvantitativni raziskavi, kjer sem s pomočjo anketnega vprašalnika pri uporabnikih želela raziskati predvsem zadovoljstvo s storitvami in aktivnostmi dnevnega centra in kaj v dnevnem centru pogrešajo. Želela sem ugotoviti, ali med obiskovalci obstaja želja po prisotnosti socialnega delavca v dnevnem centru in ali jim obiskovanje dnevnega centra omogoča daljše bivanje v njihovem domačem okolju. S pomočjo analize in obdelave pridobljenih podatkov sem preverila tudi moje štiri hipoteze, od katerih sem eno potrdila, tri pa ovrгла.

Pri navedbi predlogov na koncu magistrskega dela sem se osredotočila predvsem na to, kako bi se lahko dnevni center v čim večji meri prilagodil specifičnim potrebam in željam vseh uporabnikov, katere prednosti bi lahko prinesel dodaten kader zaposlenih ter kako pomembno je delo na informiranju javnosti o obstoju in vseh ugodnostih dnevnega centra za starejše in njihove svojce.

Na podlagi rezultatov raziskave sem ugotovila, da sta najpogostejša razloga za obiskovanje dnevnega centra pritisk s strani svojcev in osamljenost starejših ljudi, za možnost obiskovanja dnevnega varstva pa starejši večinoma izvedo s strani svojcev. Uporabniki dnevnega centra so najbolj zadovoljni z delovno terapijo in fizioterapijo, najmanj pa z bralnim krožkom in glasbeno urico. Izrazili so željo po več aktivnostih, predvsem po več rekreacije (več sprehodov, ples), in novih vrstah aktivnosti (šivanje, risanje). Kljub temu pa med obiskovalci moškega in ženskega spola ne obstajajo statistično pomembne razlike v želji po več aktivnostih. Ugotovila sem, da ima večina uporabnikov željo po prisotnosti socialnega delavca v dnevnem centru, kar pa ni povezano s tem, kako pogosto imajo konflikte s svojci. Starejši, ki živijo sami, so tudi bolj

zadovoljni z aktivnostmi v dnevnem centru. Pravijo, da je bil morebiten strah pred obiskovanjem dnevnega centra odveč in da jim obiskovanje omogoča daljše bivanje v njihovem domačem okolju.

Title: The satisfaction of the elderly visiting the daily centre Dom ob Savinji Celje

Keywords: age, aging, daily care, old people, satisfaction, needs, activities

Abstract: In this Master's thesis I am writing about the satisfaction of visitors in the daily centre Dom ob Savinji Celje. Daily centres in Slovenia represent one of the solutions for daily care of the elderly, however it is of very important value that the centres are being improved all the time and are following the constantly increasing complex needs and wishes of the elderly.

The thesis is made out of two sections, where the first section is theoretical and the second one empirical. In the theoretical section, I first described age, the process of aging and the field of aging in Slovenia. In the following, I described the basic needs of the elderly and their self-image, as well as their spending of free time. A very important part of the thesis was dedicated to the presentation of social security services of the elderly and the description of their daily care at large as well as here in Slovenia. I have also presented the daily care centre Dom ob Savinji Celje and in the following defined the field of social work with the elderly and within this definition described the basic skills and arts of social work with them. Finally, I have given some attention to the significance of intergenerational coexistence and solidarity on the field of elderly-care.

The second part of the thesis is based on a quantitative research where, with the help of a survey, I tried to find out the satisfaction with the services and activities of the daily care centre and what they lack. I wanted to find out whether there is a wish for the presence of a social worker in the daily centre between the visitors and if the visiting of the daily centre is giving them a chance to stay in their home environment longer. With the help of the analysis and the processing of the given data I checked my four hypotheses where I have proven one and refuted three.

On hand of the results I have found out that the most common reason for visiting the daily centre was the pressure from relatives and the loneliness of the elderly. The information about the possibility of visiting the daily centre is usually given by the relatives. The users of the daily centre are the most satisfied with the work-therapy and physio-therapy and the least with the book club and the musical hour. They have expressed a wish for more activities especially more recreational (walks or dances) and new sorts of activities (sewing, drawing). Besides that, there are no statistical differences between the genders in the wishes for more activities. I have found out that the majority of users had a wish for the presence of a social worker in the daily centre, however this is not connected to how often they have issues with their relatives. The elderly who live alone are more satisfied with the activities in the daily centre. They say that the fear of visiting the daily centre is not necessary and that the visiting enables them a longer stay in their home-environment.

By giving advice at the end of the thesis, my main focus was on how the daily centre could adapt to the specific needs and wishes of all users in fuller extent, where additional personnel could bring these advantages and how important the work about informing the public about the existence and the benefits for the elderly and their relatives presides.

Kazalo vsebine

1	Teoretični uvod	1
1.1	Starost in proces staranja	1
1.1.1	Obdobja in teorije starosti	2
1.1.2	Staranje v Sloveniji	4
1.2	Potrebe starejših ljudi	6
1.2.1	Samopodoba in prosti čas starejših ljudi	9
1.3	Storitve socialnega varstva za stare ljudi	10
1.4	Dnevno varstvo starejših ljudi	15
1.4.1	Dnevno varstvo starejših ljudi v Sloveniji	17
1.4.2	Dnevni center Doma ob Savinji Celje	22
1.5	Socialno delo s starimi ljudmi	25
1.5.1	Spretnosti in veščine socialnega dela s starejšimi	27
1.6	Medgeneracijsko sožitje in solidarnost	30
2	Problem	34
3	Metodologija	36
3.1	Vrsta raziskave	36
3.2	Merski instrument	36
3.3	Populacija in vzorec	37
3.4	Zbiranje podatkov	37
3.5	Obdelava in analiza podatkov	38
3.5.1	Uporabljene metode za preverjanje hipotez	39
4	Rezultati	40
4.1	Lastnosti anketiranih oseb	40
4.1.1	Spol	40
4.1.2	Starostne skupine	40
4.1.3	Zakonski stan	41
4.2	Življenje v domačem okolju	42
4.2.1	S kom živijo?	42
4.2.2	Kje živijo?	43
4.2.3	Pogostost konfliktov s svojci	44
4.3	Razlogi za obiskovanje dnevnega centra	45
4.3.1	Vzroki začetka obiskovanja dnevnega centra	45
4.3.2	Informiranje starejših o možnosti obiskovanja dnevnega centra	46
4.3.3	Pomoč pri osnovnih življenjskih aktivnostih	47
4.4	Obiskovanje dnevnega centra	48

4.4.1 Čas obiskovanja	48
4.4.2 Pogostost obiskovanja.....	49
4.5 Zadovoljstvo s storitvami v dnevnem centru.....	50
4.6 Zadovoljstvo z aktivnostmi v dnevnem centru.....	51
4.6.1 Zadovoljstvo s količino aktivnosti, želja po več aktivnostih, želja po prisotnosti socialnega delavca v dnevnem centru.....	52
4.7 Pomanjkljivosti dnevnega centra.....	53
4.7.1 Ali starejši kaj pogrešajo v dnevnem centru?	53
4.7.2 Kaj pogrešajo?	54
4.8 Strah pred obiskovanjem dnevnega centra in daljše bivanje v domačem okolju	55
4.8.1 Morebiten strah pred obiskovanjem dnevnega centra in daljše bivanje v domačem okolju kot posledica obiskovanja dnevnega centra.....	55
4.9 Preverjanje hipotez	56
4.9.1 Preverjanje hipoteze 1	56
4.9.2 Preverjanje hipoteze 2.....	57
4.9.3 Preverjanje hipoteze 3.....	59
4.9.4 Preverjanje hipoteze 4.....	59
5 Razprava.....	62
6 Sklepi.....	68
7 Predlogi	70
8 Uporabljena literatura.....	73
9 Priloge	78
9.1 Anketni vprašalnik.....	78
9.2 Baza podatkov	82

Kazalo tabel

Tabela 1: Primer baze podatkov	38
Tabela 2: Spol anketiranih oseb	40
Tabela 3: Starostne skupine anketiranih oseb	41
Tabela 4: Zakonski stan anketiranih oseb	41
Tabela 5: S kom živijo anketirane osebe?	42
Tabela 6: Kje živijo anketirane osebe?	43
Tabela 7: Pogostost konfliktov s svojci.....	44
Tabela 8: Vzrok za začetek obiskovanja dnevnega centra	45
Tabela 9: Odgovori "drugo"	46
Tabela 10: Kje so osebe izvedele za DC?	46
Tabela 11: Pomoč pri osnovnih življenjskih aktivnostih	47
Tabela 12: Čas obiskovanja dnevnega centra	48
Tabela 13: Pogostost obiskovanja dnevnega centra	49
Tabela 14: Zadovoljstvo s storitvami v dnevnem centru	50
Tabela 15: Zadovoljstvo z aktivnostmi v DC (povprečje)	51
Tabela 16: Želja po prisotnosti SD v DC, želja po več aktivnostih, zadovoljstvo s količino aktivnosti	52
Tabela 17: Ali kaj pogrešajo v DC?	53
Tabela 18: Kaj pogrešajo v DC?	54
Tabela 19: Je bil morebiten strah pred obiskovanjem dnevnega centra odveč? Vam je DC omogočil daljše bivanje v domačem okolju?	55
Tabela 20: Povprečje in vsota rangov	56
Tabela 21: Testna statistika	57
Tabela 22: Povprečje rangov	58
Tabela 23: Testna statistika	59
Tabela 24: Korelacija – pogostost konfliktov s svojci/želja po prisotnosti SD v DC	59
Tabela 25:Rangi	60
Tabela 26: Testna statistika	61

Kazalo grafov

Graf 1: Spol anketiranih oseb.....	40
Graf 2: Starostne skupine anketiranih oseb	41
Graf 3: Zakonski stan anketiranih oseb.....	42
Graf 4: S kom živijo anketirane osebe?	43
Graf 5: Kje živijo anketirane osebe?	44
Graf 6: Pogostost konfliktov s svojci	45
Graf 7: Vzrok začetka obiskovanja dnevnega centra	46
Graf 8: Kje so anketirane osebe izvedele za DC?	47
Graf 9: Pomoč pri osnovnih življenjskih aktivnostih.....	48
Graf 10: Čas obiskovanja dnevnega centra	49
Graf 11: Pogostost obiskovanja dnevnega centra	50
Graf 12: Zadovoljstvo s storitvami v DC (povprečje).....	51
Graf 13: Zadovoljstvo z aktivnostmi v DC (povprečje).....	52
Graf 14: Želja po prisotnosti SD v DC, želja po več aktivnostih, zadovoljstvo s količino dnevnih aktivnosti	53
Graf 15: Ali kaj pogršate v dnevnem centru?.....	54
Graf 16: Je bil morebiten strah pred obiskovanjem dnevnega centra odveč? Vam je DC omogočil daljše bivanje v domačem okolju?	56

PREDGOVOR

Staranje prebivalstva je eden izmed najbolj perečih problemov sodobne družbe. Tako kot po svetu se tudi v Sloveniji soočamo z vedno hitrejšim staranjem prebivalstva, ki se kaže kot posledica zmanjševanja števila rojstev in daljšanja življenjske dobe ljudi. Število starejših ljudi nad 65 let vztrajno narašča, kot narašča tudi potreba starejših po varstvu in oskrbi.

Potreba starejših in njihovih svojcev po varstvu, tako institucionalnem kot tudi dnevnem, vedno bolj narašča, kot narašča tudi kompleksnost potreb, zaradi katerih starejši potrebujejo pomoč in varstvo oziroma oskrbo. Starejši pa ne iščejo več samo varstva, ampak težijo tudi k vedno bolj aktivnemu in kakovostnemu preživljanju svojega časa. Ena izmed takšnih storitev so zagotovo dnevni centri, ki so pri nas v Sloveniji vedno bolj razširjeni.

Dnevni centri so namenjeni starejšim, ki potrebujejo varstvo in oskrbo za nekaj ur dnevno, medtem ko so njihovi svojci na delovnem mestu. Omogočajo jim kakovostno in aktivno preživljanje njihovega časa, hkrati pa skrbijo tudi za pomoč pri osnovnih življenjskih aktivnostih. Dnevni centri pa lahko starejšim predstavljajo tudi manj boleč prehod v kasnejše institucionalno varstvo. Vsekakor pa ni dovolj, da dnevni centri za starejše zgolj obstajajo, izjemnega pomena je, da so prilagojeni specifičnim potrebam starejših ljudi ter da imajo starejši moč izbire in glas, da izrazijo svoje (ne)zadovoljstvo. Zato je glavna naloga dnevnih centrov, da se skušajo čim bolj prilagoditi kompleksnim potrebam starejših ljudi ter jim nuditi storitve in aktivnosti, ki si jih želijo oziroma jih potrebujejo.

V prvem delu magistrskega dela sem na kratko predstavila starost, proces staranja in področje staranja v Sloveniji. V nadaljevanju sem opisala temeljne potrebe starejših ljudi in predstavila storitve socialnega varstva za stare v Sloveniji. Pomemben del naloge sem posvetila opisu dnevnega varstva starejših ljudi in predstavitvi dnevnega centra Doma ob Savinji Celje. Na koncu teoretičnega dela sem opredelila še področje socialnega dela s starimi ljudmi in pozornost namenila tudi pomembnosti medgeneracijskega sožitja in solidarnosti na področju oskrbe starejših.

V drugem delu magistrskega dela, sem opravila kvantitativno raziskavo, kjer sem s pomočjo anketnega vprašalnika pri uporabnikih želela raziskati kako zadovoljni so uporabniki s storitvami in aktivnostmi dnevnega centra in kaj v dnevnem centru pogrešajo. Želela sem ugotoviti ali imajo uporabniki željo po prisotnosti socialnega delavca v dnevnem centru in ali jim obiskovanje dnevnega centra omogoča daljše bivanje v njihovem domačem okolju. Zanimalo me je kaj bi si želeli znotraj dnevnega centra spremeniti in ali je bil njihov morebiten strah pred obiskovanjem dnevnega centra odveč.

K raziskovanju te tematike me je spodbudilo 6-mesečno pripravništvo, ki sem ga opravljala v dnevnem centru Doma ob Savinji Celje. V času pripravništva sem veliko časa preživela z uporabniki in opazila, kako zelo specifične so potrebe vsake posamezne starejše osebe. Začela sem razmišljati o tem, kako bi se jim lahko dnevni center prilagodil še v večji meri. Opazila sem, kako se med uporabniki razlikuje zainteresiranost za določene aktivnosti kot tudi za količino posameznih aktivnosti. Zaznala sem tudi, da si določeni uporabniki želijo tudi drugačnih, novih oblik aktivnosti. To me je spodbudilo k razmišljanju o zadovoljstvu uporabnikov s storitvami in aktivnostmi v dnevnem centru, o primerni količini le-teh in o morebitni želji po novih, drugačnih oblikah aktivnosti ter pomanjkljivostih, ki so jih opazili.

1 Teoretični uvod

1.1 Starost in proces staranja

Starost je življenjsko obdobje, ki ga starejši različno doživljajo. Njihovo doživljanje starosti ima bistven vpliv na oceno lastnega stanja, odnosa do okolja in na strategije, ki jih izbirajo v svojem življenju. Če so osebe tekom svojega življenja izpolnile svoja življenjska pričakovanja, jim to povzroča občutke zadovoljstva in predstavlja pozitiven vidik starosti, medtem ko negativen vidik predstavljajo številne izgube tekom njihovega življenja: poslabšanje zdravstvenega stanja, znižanje prihodkov, izguba partnerja, prijateljev, družinskih članov itn. (Imperl, 2012).

Mejo med srednjimi leti in obdobjem starosti je težko natančno opredeliti, saj le-ta v vseh družbah nima enakega pomena. Ljudi lahko začnemo opredeljevati kot »starejše«, ko pridejo do točke, da se v njihovi dejavnosti zgodijo spremembe ali ko se spremeni njihova družbena vloga (ko oseba postane stari starš ali se upokoji). Lahko pa se to zgodi tudi takrat, ko prestopijo določeno starostno mejo (Vertot, 2010).

V gerontologiji je starost opredeljena kot tretje in s tem tudi zadnje življenjsko obdobje, ki sledi srednjim letom življenja, ta pa mladosti. V industrijski družbi upokojitev starejših ljudi najbolj nakazuje na prehod iz srednjih let v starost. Danes se to zgodi med 60. in 65. letom starosti, z daljšanjem življenjske dobe in staranjem družbe pa se ta meja pomika vedno bolj navzgor (Inštitut Antona Trstenjaka, 2010).

Beseda star je pojem, ki ima veliko različnih pomenov. V SSKJ ima beseda star na prvem mestu pomen: »*ki je v zadnjem obdobju življenja*« (Ramovš, 2013, str. 40). Beseda star ima lahko danes tudi nekoliko slabšalen prizvok, zaradi nekaterih stereotipov o starosti, ki jih označuje tuj izraz *ageism*, za katerega imamo v Sloveniji tudi svoj izraz – *staromrzništvo* (prav tam).

Dragoš (2000, str. 293) govori o staranju kot o: »kompleksnem procesu, ki ga opredelimo kot biološki, kulturni, ekonomski, socialni in fenomenološki proces«. Velikokrat si želimo starost zreducirati le na biološki in kulturni vidik, saj sta nam najbolj dostopna in poznana. Biološko starost namreč merimo v vsakdanjosti s časovnimi enotami, rojstnimi dnevi in npr. z upokojitvenim pragom. Po drugi strani pa je starost tudi kulturni pojav, saj je odvisna od naših vrednot in simbolov, o čemer se lahko prepričamo tudi s primerjavo različnih družb ali pa različnih časovnih obdobji znotraj določene družbe (prav tam).

Starajo se vse generacije, saj nam vsem čas od začetka do konca življenja teče enako hitro. Vse generacije se gibljejo proti starosti, zato smo toliko bolj pozorni na staranje v tretjem življenjskem obdobju ali v starosti (Ramovš, 2003). Smisel staranja je v tem, da človek sprejme pešanje telesnih in duhovnih moči in pogled usmeri navznoter. V duši najdemo človekovo bogastvo. Starost vabi ljudi, da se zazrejo vase in tam odkrijejo zaklad spominov in notranje bogastvo, ki se odraža v mnogih podobah in izkušnjah (Grün, 2010).

»Življenje je nedeljiva celota. Staranje je del življenja, dočakati pozna leta je dosežek, zato je postati star normalno. Staranja ne moremo preprečiti, zdrav način življenja (zdrava prehrana in ustrezna količina gibanja) pa ohranja človeka vitalnejšega (polnejšega življenjske moči)« (Vertot, 2010, str. 7).

V naši družbi je potreben nov občutek za modrost in smisel starosti. Na tak način bomo izkopali in varovali zaklad, ki ga skriva družba v sebi. Spoštovanje starosti omogoča, da pozitivno opazujemo lastno staranje. Vsak človek se dnevno stara, zato razmišljanje o starosti ni pomembno samo za stare ljudi, temveč za vsakogar. Naše življenje uspe le, če se soočimo s staranjem, saj je slednje temeljna človekova izkušnja. Vsi ljudje se starajo samodejno, od njih pa je odvisno, ali bo staranje uspelo. Umetnost staranja zahteva znanje o skrivnosti starosti in potrebuje vajo. Staranja se je potrebno učiti na dober način in ni potrebno, da je popolno. Potrebno pa je upoštevati osnovna pravila umetnosti staranja: dejanja sprejemanja, odpovedovanja in preseganja samega sebe (Grün, 2010).

1.1.1 Obdobja in teorije starosti

Da bi lahko razumeli značilne potrebe, zmožnosti in naloge ljudi v določenem življenjskem obdobju, je potrebna delitev človekovega življenja (Inštitut Antona Trstenjaka, 2010). Mnogi avtorji skozi različna življenjska obdobja ustvarjajo raznolike delitve obdobja starosti in opredelitve funkcij, ki naj bi pripadale starejšim osebam znotraj le-teh.

Ramovš (2003, str. 74–75) je obdobje starosti razdelil na tri obdobja, in sicer:

- *zgodnje starostno obdobje* od 66. do 75. leta, ko se starejša oseba privaja na upokojensko svobodno življenje, je še dokaj zdrava, vitalna in še lahko živi aktivno;
- *srednje starostno obdobje* od 76. do 85. leta, v katerem starejša oseba opazi upadanje moči, zdravja, nekateri lahko v tem obdobju že doživijo smrt zakonca;

- *pozno starostno obdobje* po 86. letu starosti, ko oseba začne prejemati pomoč mlajše generacije.

Zanimiva je novejša delitev, ki predstavlja življenje v »tretjinkah«:

- prvo je obdobje od rojstva do 30 let, kjer je glavna vloga oseb biološki razvoj, učenje in preživetje;
- drugo je obdobje od 31 do 65 let, kjer se osebe osredotočajo na oblikovanje družine, starševstvo in produktivno delo;
- tretje je obdobje od 66 do 96 let in več. To obdobje je predstavljeno kot obdobje dolgoživosti in evolucije človeka ter je prineslo človeštvu tretje življenjsko obdobje. Starejše osebe znotraj tega obdobja doživljajo fazo egointegritete, samoaktualizacije oziroma samouresničitve. V tej fazi lahko posameznik vrača družbi nazaj znanje, vire in izkušnje nabrane in artikulirane skozi življenje. Gre za generativnost – tisto, kar izhaja iz starejših oseb in kar te prinašajo naslednjim generacijam v njihovo življenje. To ni obdobje na robu družbe, ampak obdobje, ki lahko družbi vrne znanje, izkušnje, modrost in strpnost (Kristančič, 2005, str. 25–26).

O modelu treh obdobjih življenja v človekovem vzdolžnem razvoju – mladost, srednja leta in starost govori Ramovš (2003, str. 68–70), ki starost opredeli kot obdobje, kjer se človek stara od spočetja do smrti, in sicer vedno enako hitro. To drži le delno, saj moramo namreč v vsakem trenutku življenja razlikovati tri starosti:

- **Kronološko starost:** to starost nam pokaže rojstni dan; po letu 2000 v velikem delu strokovne literature štejejo med staro prebivalstvo ljudi, ki so stari nad 60 let.
- **Funkcionalno starost:** kaže se v tem, koliko človek zmore samostojno opravljati temeljna življenjska opravila in koliko je zdrav.
- **Doživljajsko starost:** kaže se v tem, kako človek sprejema in doživlja svojo trenutno starost in vse, kar je z njo povezano (prav tam).

Pri vseh ljudeh poteka kronološko staranje enako hitro, nanj nima človek nobenega vpliva, medtem ko se funkcionalno ljudje starajo različno hitro. Na funkcionalno staranje ima namreč človek vpliv z načinom svojega življenja. Največje razlike pa se pokažejo med ljudmi pri doživljajskem staranju, ker je precej odvisno od človeka samega (prav tam).

Požarnik (1981, str. 11–12) opredeli tri teorije staranja, o katerih strokovnjaki razmišljajo že nekaj časa, a nanje še vedno nimajo dokončnega odgovora. To so:

Biološke teorije: Govorijo predvsem o tem, da staranje predstavlja propadanje sposobnosti življenjskih funkcij, dokler naposled ne pride smrt. Z drugimi besedami naj bi torej staranje pomenilo posledico dogajanja v našem organizmu, pa tudi poškodb, bolezni in slabih življenjskih pogojev (prav tam).

Psihološke teorije: Kot temelj staranja postavljajo strukturo osebnosti oziroma razvojne dejavnike, ki osebnost oblikujejo. Od stopnje zrelosti človekove osebnosti je torej odvisno, kako se oseba v starosti počuti, koliko samozaupanja, samostojnosti in življenjskega optimizma ima, kako se prilagaja in rešuje nove življenjske probleme in zahteve, kakšne interese ima in koliko sožitja z ljudmi lahko zgradi. Po tej razlagi naj bi se torej osebnostno manj zreli in manj sposobni ljudje starali prej, ljudje z veliko interesi, aktivni in samostojni pa kasneje. Zagovorniki te teorije trdijo, da je človek star toliko, kot se starega počuti (prav tam).

Socialne teorije: Skušajo zajeti širšo sliko in ugotavljajo, da lahko razumemo spremembo osebnosti v procesu staranja, če opazujemo odnos med človekom in njegovim socialnim okoljem. Po tej teoriji naj bi bilo človekovo počutje v starosti odvisno predvsem od pričakovanj okolice. »Starostno vedenje« po tej teoriji ni posledica bioloških procesov, ampak pričakovanje nekih socialnih sredin (prav tam).

Definicija starosti se s časom in razvojem družbe ves čas spreminja, tako v teorijah družboslovcev kot tudi v besednjaku politikov in različnih organizacij. V zadnjem času se pogosto uporablja izraz »aktivno staranje«, s katerim se želi opozoriti na to, da starost ni neko pasivno, nedejavno obdobje, saj lahko ljudje po upokojitvi zaživijo v novih, drugačnih oblikah dejavnosti, koristnih za družbo. Tako lahko aktivno staranje razumemo kot udejstvovanje starejših na ekonomskem, socialnem, kulturnem in civilnem področju v smislu nadgradnje za vse tisto, kar so v življenju že dosegli (Vertot, 2010).

1.1.2 Staranje v Sloveniji

Tako kot ves svet se tudi Slovenija sooča z vedno hitrejšim staranjem prebivalstva. Spremenjene demografske razmere so posledica zmanjševanja števila rojstev in podaljševanja življenjske dobe ljudi. Vse to zahteva od načrtovalcev družbenega razvoja nove rešitve za skupino starejših ljudi prebivalstva, ki jim bodo omogočile, da bodo lahko ostali dlje časa aktivni in samozadostni ter da bo pomoč s strani države in različnih strok čim bolj kakovostna, racionalna in pravočasna. Spreminjanje odnosa do starejših je presenetljivo počasen proces, ki kljub trenutni obstoječi družbenopolitični situaciji v Sloveniji zahteva inovativne rešitve pri

reševanju problematike družbe in okolja. Vse to namreč znižuje kakovost življenja prebivalcev, zlasti ranljivih skupin, kamor spadajo tudi najstarejši prebivalci (Kožuh Novak idr., 2010, str. 5–6).

Slovenija spada med starajoče se zahodnjaške družbe, vzrok za to pa so predvsem demografske spremembe, kot sta podaljševanje življenjske dobe in izboljševanje kvalitete življenja. Posledice tega so, da se tretje življenjsko obdobje iz družbeno percipiranega pasivnega življenja spreminja v vedno bolj aktivno obdobje (Švab, 2006, str. 69).

Švab (2003, str. 73) pravi, da je področje skrbi za starejše v Sloveniji ena izmed pomembnih političnih tem, pri čemer se zdita bistveni predvsem dve vprašanji. Najprej se moramo vprašati o tem, kje je meja med javnim in zasebnim pri skrbi za starejše. Nato moramo raziskati in ugotoviti, kakšna je učinkovitost javnega sistema skrbi za starejše (institucionalna skrb, podporne mreže za družine itn.) in posledično s tem povezano vprašanje zagotavljanja javnih sredstev. V prihodnosti lahko namreč pričakujemo, da se bo država usmerjala k temu, da bi obveznosti glede zagotavljanja skrbi za starejše čim bolj preložila na družino (Švab, 2006, str. 70).

Staranje prebivalstva je posledica štirih demografskih trendov, ki vplivajo drug na drugega, čeprav se njihova ritem in obseg med različnimi državami zelo razlikujeta:

- »nizko povprečno število otrok na žensko (splošna stopnja rodnosti);
- zmanjševanje rodnosti v zadnjih desetletjih, ki je sledilo povojnemu obdobju »baby boom« generacije;
- bistveno daljša pričakovana življenjska doba ob rojstvu in zmanjšanje umrljivosti;
- sprejem velikega števila prebivalcev iz tretjih držav« (Vertot, 2010, str. 8).

Zlasti upadanje števila rojstev in daljšanje življenjske dobe v večini razvitih držav močno vplivata na spremembe starostne sestave prebivalstva (prav tam).

Demografske projekcije kažejo vse tja do leta 2060 številčno neravnovesje med mlado, srednjo in tretjo generacijo. Naraščal bo predvsem delež prebivalstva starejšega od 60 let, zlasti pa najstarejših ljudi. Izdelane so tudi predvidene vrednosti za leto 2020, ko naj bi delež starejšega prebivalstva nad 65 let znašal 19,8 % (Ramovš, 2013, str. 24–25).

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije, ki so bili izmerjeni 1. 1. 2018, je delež starejših ljudi nad 65 let v Sloveniji znašal 19,4 %, kar znaša že večinski delež podatka, ki je napovedan za leto 2020 (19,8 %). Sedanji aktualen podatek za leto 2019, ki predstavlja delež

prebivalstva, starejšega od 65 let, je 19,7 % (SURS, 2019). Na podlagi teh aktualnih podatkov obstaja velika možnost, da se bo predvidena vrednost deleža starejšega prebivalstva nad 65 let za leto 2020 (19,8 %) tudi preseгла (Ramovš, 2013, str. 24–25).

Tudi delež prebivalstva starega 80 let in več v Sloveniji se je tekom nekaj let močno povečal. Leta 1990 je bil delež tega prebivalstva 2,2 %, leta 2010 pa se je povečal na 3,9 %. Predvideni podatki za leto 2020 za delež prebivalstva starega 80 let ali več v Sloveniji znašajo 5,2 % (Ramovš, 2013, str. 25–26).

Vse te spremembe in novo demografsko stanje prinašajo vrsto družbenih in osebnih pojavov, ki predstavljajo nove izzive, naloge in probleme. Predvsem se večajo potrebe po oskrbi onemoglih starih ljudi. Najhitreje se namreč večja delež ljudi starejših od 85 let – ravno to pa je najbolj ranljiva skupina, ki potrebuje veliko pomoči, nege in oskrbe. Večanje te starostne skupine pomeni tudi večjo potrebo po razvoju programov in strokovnega kadra ter civilnih organizacij za kakovostno oskrbovanje – če je le možno, na domu. Skrb za kakovostno staranje starejših ljudi je potrebno porazdeliti med človekovo lastno odgovornost, med svojce starejših ter civilno in javno (občinsko, državno) sfero (Ramovš, 2013).

Podaljševanju življenjske dobe starejših sledijo tudi intenzivne družbene spremembe v družinah, predvsem pa se spreminjata tudi pojmovanje in doživljanje starosti. Na položaj starejših generacij pomembno vplivajo tudi družbene spremembe na ekonomskem področju, kar zahteva spremenjen odnos države do demografske strukture, do programskih sprememb na socialnem, zdravstvenem, stanovanjskem, kulturnem in izobraževalnem področju (Hrovatin in Koželj-Levičnik, 2001). Pred nami so ogromni izzivi, ki so posledica obstoječih dogajanj v naši družbi. Rodnost je zelo nizka, vedno bolj se večja delež starejših v družbi, razmerje med delujočimi, ki prispevajo k vzdržnosti in ohranjanju kakovostnega življenja vsem »odvisnim« družbenim skupinam in »odvisnih«, kamor sodijo starostniki, pa se zmanjšuje (Imperl, 2012).

1.2 Potrebe starejših ljudi

»Potrebe so temeljni mehanizem živih bitij, da se ohranjajo in napredujejo. Vsaka potreba je informacija, kaj živo bitje potrebuje za obstoj in napredek, obenem pa daje motivacijsko energijo za doseg in uresničenje tega cilja« (Ramovš, 2003, str. 87).

Starejše ljudi je potrebno obravnavati kot celoto, kot pomembno bitje znotraj življenjskega kroga, ne pa zgolj kot skupek oseb z določenimi potrebami in zahtevami (Payne, 2017).

Različni avtorji človekove potrebe različno opredeljujejo, vendar pa imajo vsi skupno točko v tem, da osnovne potrebe razvrščajo po pomembnosti posameznih potreb in njihovi zadovoljenosti oziroma nezadovoljenosti pri določeni osebi (Kristančič, 2007).

Če želimo ubrati dober pristop k dobremu razumevanju človeka, je potrebno poznati njegove potrebe. Za celostno antropologijo pomeni temeljna analiza človekovih potreb nenadomestljivo izhodišče. Zato je poznavanje in upoštevanje vseh potreb starejših ljudi pogoj za nadaljnje kakovostno in učinkovito delo z njimi (Ramovš, 2003).

Maslow (1970) v svojem hierarhičnem modelu potreb razlikuje več skupin potreb; najbolj temeljne so fiziološke, sledijo potrebe po varnosti, nato potrebe po socialni pripadnosti, potrebe po spoštovanju in samospoštovanju. Čisto na vrhu njegove lestvice pa najdemo potrebe po samoaktualizaciji, kamor spadajo tudi izpopolnjevanje samega sebe, avtonomnost, uresničitev svojih zmožnosti in potencialov ter ustvarjalnost. Posamezniki se trudijo najprej zadovoljiti osnovne potrebe, nato pridejo na vrsto višje. Zlasti potrebe v zgornjem delu modela ljudje zadovoljijo pozneje v življenju. Časovna perspektiva starejših ljudi je usmerjena k sedanjosti, zanje je pomembno, katere cilje nameravajo še doseči v prihodnosti, zato si izbirajo cilje, za katere menijo, da jih lahko še realizirajo v (pre)kratki prihodnosti (Pečjak, 2007).

Niso pa potrebe vseh starejših ljudi enake, saj se doživljanje obdobja starosti razlikuje od človeka do človeka. Predvsem se razlikujejo potrebe starejših v zgodnjem starostnem obdobju od tistih v srednjem in seveda še veliko bolj od tistih v poznem starostnem obdobju (Ramovš, 2003).

Potreba po **materialni preskrbljenosti** – kot v življenju vsakega človeka imajo tudi v svetu starejših ljudi pomembno mesto potrebe po temeljnih telesnih in materialnih stvareh (hrana, obleka, čistoča, toplo stanovanje ...). Zadovoljevanje teh potreb je odvisno predvsem od mesečnega ali letnega denarnega prihodka, s katerim oseba razpolaga. Starejšim osebam danes ta vir predstavlja predvsem starostno in invalidsko pokojninsko zavarovanje na temelju zaposlitve. Tistim, ki nimajo imetja ali pokojnine, praviloma preskrbi sodobna socialna država za osnovno socialno varnost državno pokojnino, namestitev v dom za ostarele (Ramovš, 2003, str. 93–129).

Potreba po ohranjanju telesne, duševne in delovne svežine – težnja po ohranjanju te potrebe je zelo pomembna skozi vse življenje, predvsem pa v obdobju starosti. Zato je naloga starejših ljudi, da tudi po končanju svoje kariere in poklicnega življenja ostanejo telesno aktivni in dejavni. Pomanjkanje gibanja v povezavi z nezdravim prehranjevanjem v starosti lahko osebo

hitro vodi do občutka oslabeledosti in naprej v boleznih. Vsaka starejša oseba mora zato sama pri sebi oceniti svoje zmožnosti in se tudi v starosti zaposliti z dejavnostmi, ki jo veselijo ali ji predstavljajo izziv (prav tam).

Potreba po osebnem medčloveškem odnosu – potreba po ljudeh je živa vse življenje in tudi starejši ljudje potrebujejo osebni stik z nekom, ki ga imajo za svojega, in zaupajo v trdnost in trajnost osebnega človeškega odnosa z njim. Če ta potreba ni zadovoljena, pride do osamljenosti, kar se v zadnjih časih izkazuje kot ena izmed najbolj razširjenih in najhujših stisk (prav tam).

Potreba po predajanju življenjskih izkušenj in spoznanj mladi in srednji generaciji – izkušnje starejših ljudi, njihove osebne zgodbe, zgodovina so njihovo največje in najbolj osebno bogastvo, ki dajejo vrednost vsemu drugemu premoženju. Zlasti v tretjem življenjskem obdobju pa starejšim ljudem pomeni največ, da lahko predajo svoje življenjske izkušnje in spoznanja naprej drugim ljudem in kulturi nasploh. Če starejša oseba ne zmore zadovoljiti te potrebe, lahko začne doživljati svoje dotedanje življenje kot nesmiselno (prav tam).

Potreba po doživljanju smisla starosti – v starosti je eno izmed najbolj pomembnih in živih vprašanj vprašanje smiselnosti življenja. Starejši kot je človek, bolj se pogloblja vase in sprašuje o vrednosti in pomenu, ki ga je imelo vse prizadevanje v njegovem življenju. Če teh vprašanj človek ne razreši, se ga lahko polasti bivanjska praznota ali eksistencialni vakuum, ki lahko povsem onemogoči kakovostno starost (prav tam).

Potreba po negi v starostni onemoglosti – pri tej potrebi je velikega pomena, da zna starejša oseba sprejeti svojo onemoglost, svojci in negovalci pa njeno. Starejši ljudje si namreč pogosto težko priznajo, da so nemočni, nebogljeni, onemogli. S tem bi namreč priznali svojo nemoč in težko ohranili svojo samozavest. Veliko starih oseb zato ne želi niti pomisliti, da bi za pomoč pri negi prosili svoje bližnje. Zato bi se bilo potrebno zavedati, da je negovanje, npr. lastnega svojca ali pa tujega v službenem odnosu v domu za stare ljudi ali v bolnišnici, vredno in smiselno človeško delo (prav tam).

Potreba po nesmrtnosti – človek je edino bitje na tem planetu, ki se zaveda samega sebe, svojega življenja in s tem tudi svoje smrti. Zdravi načini, kako ljudje skrbijo za to potrebo, so: skrb, da bi se človeka po smrti spominjali (spomeniki na grobovih in urejenost grobov), prizadevanje, da bi ostala za človekom njegova dela (poklicni dosežki, življenje otrok), in vera v življenje po smrti (prav tam).

Da bi dosegli kakovost življenja na stara leta, je potrebna skupna raven uravnotežene zadovoljenosti vseh razsežnosti potreb v človekovem življenju. Predvsem je potrebno delati na zadovoljevanju višjih človeških kakor tudi osnovnih materialnih potreb (prav tam).

1.2.1 Samopodoba in prosti čas starejših ljudi

Predvsem pri starejših je izjemno pomembno preživljanje njihovega prostega časa in zadovoljevanje njihovih potreb znotraj tega. Spoznanja s področja psihologije in sociologije nam namreč potrjujejo, da oseba skozi udejanjanje svojega prostega časa zadovoljuje svojo potrebo po samospoštovanju, krepí svojo osebno identiteto, doživlja samouresničevanje, prepoznavnost, ustvarjalnost, rast in razvoj, avtonomnost (da lahko oseba sama odloča in izbira prosti čas), komunicira ter doživlja zaupanje in ljubezen skozi vzajemne odnose z drugimi osebami (Kristančič, 2007).

Prosti čas se pojavlja v treh oblikah, ki so med seboj tesno povezane, se prepletajo in dopolnjujejo (Kristančič, 2007, str. 39–41):

Počitek (oddih) – pri počitku in sprostitvi posamezne osebe so bistveni regenerativni, obnovitveni in osvežitveni procesi telesne in psihične energije ne glede na odnos (aktiven ali pasiven) posameznika do potrebe po počitku (prav tam).

Razvedrilo (zabava) predstavljajo različne dejavnosti, ki vsebujejo raznovrstne družbene in kulturne vsebine, katerih namen je ustvarjanje in osvežitev vedrega razpoloženja pri določeni osebi. Pomemben del zabave predstavljajo različne igre, prireditve, branje, gledanje televizije, ukvarjanje s športnimi dejavnostmi. Zabava in razvedrilo bogatita človekovo življenje ter hkrati predstavljata pomembno sredstvo komunikacije in medosebnih odnosov (prav tam).

Razvijanje osebnosti (učenje za življenje) – na razvijanje osebnosti pri posamezniku vplivajo različna področja: zdravstvo, telesna, splošna in strokovna usposobljenost, morala, kultura, tehnologija, estetika in še bi lahko naštevali. Ustrezno preživljanje prostega časa lahko prispeva k ustvarjanju materialnih moči, večanju produktivnosti in predstavlja boj posameznika za višjo življenjsko raven človeka ter njegovega telesnega in psihosocialnega razvoja. Prosti čas je lahko tisti faktor, ki osebi omogoči razvoj dispozicij, nagnjenosti interesov in nadarjenosti ter pomembno vpliva na oblikovanje osebnosti in značaja osebe (prav tam).

Izjemnega pomena pri preživljanju prostega časa in zadovoljevanju potreb starejših ljudi je dobra in pozitivna samopodoba. Starejšim ljudem se samopodoba, zlasti fizična in socialna,

praviloma znižuje. V ogledalu lahko opazijo, kako so se postarali, vedno manj imajo stikov z drugimi ljudmi in posledično se zato znižuje njihova idealna samopodoba o tistem, kar bi želeli biti. S časom se začnejo prilagajati normam, ki veljajo za starostnike, na način, da se ocenjujejo glede na druge starostnike podobnih let ali na svojo predstavo, kakšni naj bi bili v svojih letih (Pečjak, 2007, str. 74).

Pri starejših ljudeh lahko razlikujemo tri različne reakcije na starost:

- pretirano dobra samopodoba, ko se posamezniki ocenjujejo višje od njihovega resničnega stanja (imajo se za močnejše, pomembnejše, lepše, kot so v resnici);
- pretirano slaba samopodoba, ko se posamezniki ocenjujejo slabše, kot so v resnici (pretirano izpostavljajo upadanje mentalnih funkcij, zdravja, videza) in
- resnična samopodoba, ko se posamezniki ocenjujejo stvarno in se vidijo takšne, kot so v resnici (prav tam).

Še vedno pa je bolje, da imajo ljudje predobro samopodobo kot preslabo. Predobra samopodoba jih namreč spodbuja k večji aktivnosti, druga pa jo blokira (prav tam, str. 75).

1.3 Storitve socialnega varstva za stare ljudi

Pri ustvarjanju programov za zaščito in krepitev moči starejših ljudi moramo imeti ves čas pred seboj prepričanje, da so si ljudje v tretjem življenjskem obdobju zelo različni, zato se posledično razlikujejo tudi njihove potrebe po pomoči. Starejše lahko tako razdelimo na vsaj 3 skupine, v skladu s katerimi se morajo razvijati sodobni programi za kakovostno staranje (Ramovš, 2003, str. 279–280):

Programi za kakovostno življenje povsem samostojnih ljudi: skupina starejših ljudi, ki lahko povsem samostojno skrbijo zase, imajo še veliko moči, znanja in so zmožni skrbeti za svoje potrebe, brez pomoči drugih (prav tam).

Programi za delno pomoč starejšim: starejši, ki potrebujejo delno pomoč drugih in lahko potem posledično ohranjajo samostojnost skrbi za svoje vsakdanje potrebe (prav tam).

Programi za popolno oskrbo starejših ljudi, če je možno v njihovem domačem okolju ali v ustanovi. Najmanjša skupina starejših predstavlja osebe, ki potrebujejo bolj ali manj popolno oskrbo in nego pri opravljanju vsakodnevnih življenjskih potreb. Potrebno pa je upoštevati, da ta skupina ljudi ni povsem nemočna, še vedno so zmožni marsičesa, zato je temu primerno potrebno prilagoditi storitve (prav tam).

Za starejše ljudi pa so izjemnega pomena predvsem socialno preventivni programi, ki se razvijajo na področju dela s starimi ljudmi in imajo pomembno vlogo ter jasen cilj, da prispevajo k temu, da se bodo ljudje starali zdravo in si bodo lahko zagotovili kakovostno življenje v starosti (Milošević Arnold, 2003).

Ena izmed najbolj poznanih in razširjenih oblik preventivnega dela so zagotovo **skupine za samopomoč**, ki starejšim ljudem predstavljajo varen prostor, kjer se vsi trudijo učinek svojega delovanja usmeriti k zagotavljanju medsebojnega sožitja, k občutku sočutja do človeka, do skupnosti, do občutka pripadnosti k širši družbi. Z vidika medčloveških odnosov in negovanja dobrih medsebojnih odnosov pa te skupine predstavljajo še dodatno dimenzijo, saj so zbirka izkušenj, znanja, modrosti vseh vključenih. Skupine za samopomoč niso namenjene zgolj za skrb in oskrbo, ampak združujejo sposobnosti, znanja, izkušnje in modrosti starih ljudi (Mali, 2017).

Stari ljudje lahko zato znotraj teh skupin pridobijo:

- samopodobo, ki jim jo sodobna družba odvzema;
- občutek spoštovanja, ki ga z upokojitvijo marsikateri izgubijo in
- občutek pripadnosti, ki ga v starosti pogosto ne občutijo (prav tam).

Dejavnost skupin za samopomoč je ob snovanju dolgotrajne oskrbe, ki naj bi omogočila razvoj pomoči v domačem okolju starega človeka, neprecenljive vrednosti. Dolgotrajna oskrba namreč ne predstavlja zgolj nege in pomoči potrebnim ljudem, ampak pomeni kontinuirano pomoč. V tem sistemu takšne skupine predstavljajo nenadomestljivo podporo, ki jo lahko zagotovi le prostovoljno združenje ljudi, ki temelji na medčloveškem sožitju (prav tam).

V okviru Savinjske regije deluje 7 medgeneracijskih društev in drugih organizacij namenjenih pomoči starejšim ljudem v skupnosti:

- Medgeneracijsko društvo za samopomoč Savinja, Celje
- Medgeneracijsko društvo Mozaik generacij, Polzela
- Društvo za razvoj civilnih iniciativ Most, Žalec
- Skupine starih ljudi za samopomoč v Domu Nine Pokorn, Grmovje
- Vseživljenjsko izobraževalo društvo Velenje – VID Velenje
- Območno združenje Rdečega križa Šmarje pri Jelšah – OZRK Šmarje pri Jelšah
- »Lambrechtov dom«, Slovenske Konjice (Hižman, 2017).

Za starejše ljudi pa se v Republiki Sloveniji skušajo zavzeti tudi akterji socialne politike in zanje ustvarjati različne oblike strokovne pomoči pri odpravljanju stisk in težav. Storitve socialnega varstva, ki so na voljo starejšim ljudem, so:

Svetovanje posamezniku, ki obsega:

Storitev prve socialne pomoči, ki osebam nudi pomoč pri prepoznavanju socialne stiske ali težave in oceno možnih rešitev. Osebo, ki prihaja po pomoč, se seznanijo z možnimi socialnovarstvenimi storitvami in dajatvami, predstavi pa se ji tudi mreža izvajalcev, ki ji lahko nudijo pomoč (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2019). Starejši po navadi poiščejo strokovno pomoč šele takrat, ko uvidijo, da sami ne zmorejo rešiti problema, hkrati pa odpove tudi njihova neformalna mreža podpore in pomoči. Ta njihov neuspeh pri reševanju problema pa običajno obstoječo stisko še poveča, kar jim daje občutek nemoči. To velja predvsem za starejše ljudi, ki lahko na tak način dobijo občutek, da izgubljajo nadzor nad lastnim življenjem in je ogrožen njihov občutek varnosti. Ravno zato je naloga socialnih delavcev, da pomagajo starejšim prebroditi predsodke do sprejemanja pomoči in jim vrnejo zaupanje v to, da so še vedno oni tisti, ki odločajo in imajo možnost izbirati med različnimi oblikami pomoči (Milošević Arnold, 2003).

Storitev osebne pomoči obsega svetovanje v obliki organizirane pomoči posamezniku v socialnih stiskah in težavah, ki jih sam ne zna ali ne zmore rešiti. Zajema tudi urejanje in vodenje posameznika z namenom razvijanja, dopolnjevanja, ohranjanja ter izboljšanja njegovih socialnih zmožnosti (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2019). Socialni delavci morajo biti sposobni prepoznati stisko starejših, jih poslušati z razumevanjem in jim dati občutek podpore in varnosti. Zlasti v tretjem obdobju življenja se posamezniki soočajo z izgubami, ki spremljajo proces staranja, kar je boleče, in v takšni situaciji potrebujejo strokovno pomoč v obliki svetovanja (Milošević Arnold, 2003).

Pomoč družini obsega tri vrste pomoči:

Pomoč družini za dom, ki družinskim članom nudi usposabljanje za boljše sožitje in funkcioniranje družine kot primarne človeške skupnosti. V življenju starega človeka ima družina zelo pomembno vlogo, zato moramo pripadnikom vseh generacij v družini zagotoviti potrebno psihosocialno podporo in tudi instrumentalno pomoč. Ta storitev je recipročna in prispeva k temu, da družinske člane povezuje v delujočo skupnost več generacij (Milošević Arnold, 2003). Obsega strokovno svetovanje in pomoč pri urejanju odnosov med družinskimi člani ter se lahko razvije tudi v trajnejšo podporo in vodenje, kadar je to potrebno za zagotovitev

normalnih pogojev za obstanek in razvoj družine (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2019).

Pomoč na domu vsebuje socialno oskrbo na domu in mobilno pomoč. Socialna oskrba se izvaja na domu uporabnikov in jim omogoča: gospodinjsko pomoč, pomoč pri temeljnih dnevni opravilih in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov. Lahko jo izvajajo domovi za starejše, CSD-ji, posebni javni zavodi, v določenih primerih pa lahko tudi zasebni izvajalci (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2019). Ta storitev je ena izmed najbolj pogosto uporabljenih in kakovostnih storitev za starejše ljudi, saj jim nadomesti izpade (telesne, duševne, socialne) in omogoči, da lahko relativno samostojno živijo v svojem domačem okolju (Ramovš, 2003).

Socialni servis obsega pomoč posameznikom pri hišnih in drugih opravilih v primeru otrokovega rojstva, bolezni, v primeru nesreč ter nekaterih drugih primerih, ko je takšna vrsta pomoči potrebna za vključitev osebe v vsakdanje življenje (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2019).

Institucionalno varstvo predstavlja obliko obravnave v zavodu, drugi družini ali organizirani obliki, ki posamezniku nadomešča, dopolnjuje ali zagotavlja funkcijo doma ali lastne družine (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2019). Ljudje in naše življenje smo v sodobnem svetu nenehno povezani z različnimi institucijami, saj smo od svojega rojstva do smrti vpeti v delovanje ustanov. Čeprav se tekom življenja tega aktivno sploh ne zavedamo in o tem ne razmišljamo, pa je potem življenje v starosti bolj vpeto v delovanje različnih ustanov (npr. bolnišnice, domovi za stare idr.) (Filipovič Hrast idr., 2014). Institucionalno varstvo se lahko izvaja v obliki celodnevnega ali v obliki dnevnega varstva. Celodnevno varstvo je namenjeno osebam, ki potrebujejo celodnevno oskrbo 24 ur na dan. Posamezniki pa imajo tudi možnost začasne (kratkotrajne) namestitve v primeru, kadar potrebujejo storitev zaradi akutnega poslabšanja zdravja in bi ob pomoči lahko vsaj delno dosegli samostojnost, ali pa ker jim zagotovljena oskrba izven institucionalnega varstva začasno ni zagotovljena (Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, 2010).

Domovi za starejše ljudi danes predstavljajo eno izmed možnih oblik življenja v starosti. V preteklosti so starejšim predstavljali zgolj preživetje, s časom pa so v življenju starih ljudi pridobili popolnoma drugačen pomen. Zlasti pravica starih ljudi do pokojnine jim je dala možnost, da so lahko s plačilom bivanja v instituciji zahtevali boljše pogoje življenja in boljše

oskrbo. Domovi so bili na tak način prisiljeni, da so spremenili svojo aktivnost in jo začeli prilagajati populaciji starih ljudi s statusom upokoencev (Mali, 2008).

V Sloveniji danes poznamo javne socialnovarstvene zavode, ki predstavljajo večino, in nekaj zasebnih socialnovarstvenih zavodov s koncesijo. Glede kapacitete se lahko primerjamo z nekaterimi razvitimi evropskimi državami, vendar pa to glede na trenutne potrebe pri nas ni dovolj. Demografska gibanja, ki jih povzroča staranje prebivalstva, socialne spremembe in spremembe v zdravstvenem stanju so razlog za nedostopnost storitev, saj družine danes težko poskrbijo za starejše družinske člane (Koprivnikar, 2009, str. 9). Povpraševanje strmo narašča in Cvahte (2009, str. 31) opozarja, da domovi za stare še vedno niso v zadostni meri pripravljeni na spremembe strukture svojih stanovalcev. Vedno bolj namreč narašča delež ljudi z demenco, ki imajo svoje specifične potrebe in se je nanje potrebno ustrezno odzvati in prilagoditi.

Potrebno se je truditi in si prizadevati za kakovostno preživljanje starih ljudi v domovih, zato je potrebno, kot pravi Cvahte (2009, str. 33), širiti kapacitete domskega varstva in poskrbeti, da bodo novogradnje sledile sodobnemu modelu gospodinjskih skupnosti. Domove za starejše bi tako morali graditi na odprtih območjih, da bi lahko stari ljudje ostali povezani z družbo, okolico in drugimi generacijami, ne pa jih izolirati.

V Sloveniji trenutno v javni mreži domov za stare deluje 59 javnih zavodov in 41 zasebnih zavodov s koncesijo, dva zasebna zavoda opravljata to dejavnost na podlagi dovoljenja za delo. Podatki iz januarja 2019 kažejo, da je trenutno na razpolago 18.227 mest, od tega 13.210 v javnih domovih in 5.017 v zasebnih zavodih s koncesijo. To število je glede na trenutne potrebe prebivalstva premajhno. Po podatkih SURS-a je trenutno v Sloveniji 2,066 milijona prebivalcev, med katerimi je kar 401.262 starih nad 65 let, kar predstavlja skoraj petino prebivalstva. Trenutnih zmogljivosti v domovih za stare ni dovolj za 4,8 % prebivalstva nad 65 let, kakršen delež predvideva Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva do leta 2020. Indeks pokritosti varstva v domu je tako 97,64 in s tem mesta v domovih zadostujejo le za 4,68 % starejših od 65 let (Bizjak, 2019).

Dnevno varstvo zagotavlja starejšim osebam socialno oskrbo, nego, zdravstveno varstvo in interesne dejavnosti (Milošević Arnold, 2003). Namenjeno je posameznikom, ki še vedno živijo v domačem okolju in si želijo oziroma potrebujejo pomoč, nadzor ali organizirano obliko bivanja za določeno število ur dnevno. Osnovni kriterij za vključitev oseb v dnevno varstvo je, da se konec dneva vrnejo nazaj v svoje domače okolje, pri čemer jim lahko dnevni centri

priskočijo na pomoč z organiziranim prevozom (Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, 2010).

Oskrbovana stanovanja so namenjena starejšim ljudem, ki se sami ne morejo več v celoti oskrbovati in negovati, kljub temu pa še vedno živijo razmeroma samostojno življenje z večjo ali manjšo pomočjo strokovnega osebja. Storitve zajema osnovno (pomoč pri bivanju, organizirana prehrana, pomoč pri pranju perila) in zdravstveno oskrbo (pomoč pri vzdrževanju osebne higiene in izvajanju dnevnih opravil, varstvo in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov). Dosedanja oskrbovana stanovanja so zgrajena v bližini domov za starejše (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2019). Glavni povod za oskrbovana stanovanja izhaja iz dejstva, da imajo mnogi ljudje velika stanovanja, ki jih ne potrebujejo in jih težko vzdržujejo, hkrati pa v njih s težavo samostojno živijo. Največji zadržek, ki ga imajo ljudje pri varovanih stanovanjih, je ta, da se niso pripravljene posloviti od svojega domačega okolja, prodati svoj dom in se preseliti v manjše stanovanje (Ramovš, 2003).

Naša država se trudi in poskuša načrtno usmerjati razvoj institucionalnih kakor tudi izveninstitucionalnih dejavnosti namenjenih starim ljudem in je pri tem sorazmerno uspešna. Če pa bi si želela starim ljudem resnično omogočiti optimalne možnosti za kakovostno življenje, bo potrebno v prihodnjih letih pozornost usmeriti tudi na usposabljanje delavcev na tem področju in jim omogočiti kontinuirano supervizijo za profesionalno in osebno rast (Milošević Arnold, 2003).

1.4 Dnevno varstvo starejših ljudi

»Dnevno varstvo je oblika institucionalnega varstva, namenjena posameznikom, ki še ne potrebujejo celodnevne, stacionirane oskrbe in si želijo oziroma potrebujejo pomoč, nadzor ali organizirano obliko bivanja le za določeno število ur dnevno. Osnovni kriterij za vključitev oseb v dnevno varstvo je, da se uporabniki dnevno vračajo domov« (Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, 2010).

Izstop iz trga zaposlitve lahko številne starejše pahne v osamitev in izključenost, brezdelje in vegetiranje. Odgovor na to za starejše predstavljajo dnevni centri, ki jim predstavljajo prostor za sproščanje naboja ustvarjalnosti in njihovih potreb po delovanju v interakciji z drugimi in okolico (Kristančič, 2007). Nova paradigma staranja je ustvarila novo pahljačo potreb, ki se ne omejuje več samo na klasično obliko domov za starejše, ampak to klasično ustanovo dopolnjuje in razbremenjuje. Ta paradigma od starega človeka pričakuje, da bo ostal čim dlje aktiven v

socialnem okolju in bo v kar največji meri odločal o svojem življenju. Dnevni centri so v naš sistem umeščeni kot storitev in niso predpisani s strani zakona, zato so obravnavani kot socialna storitev, ki je prostovoljna in predinstitucionalna (Sedmak, 2007, str. 169–170).

»Dnevni centri aktivnosti naj bi se razvijali kot decentralizirana in prostorsko nezahtevna mreža ponudbe svetovanj, informacij, srečevanj, razvedrila, komunikacije, vključevanja v dejavnosti, samopomoči in medsebojne pomoči, medgeneracijskega sodelovanja in siceršnjega vključevanja v okolje« (Sedmak, 2007, str. 169).

Milošević Arnold (2003) pravi, da so uporabniki dnevnih centrov najpogosteje stari ljudje, ki zaradi sprememb, ki jih prinaša s seboj staranje, ne zmorejo ostati sami, medtem ko so njihovi svojci odstotni. Ramovš (2003) dnevno varstvo za stare ljudi primerja z obliko varstva predšolskih otrok v vrtcih. Pečjak (2007) pravi, da dnevni centri v življenju starejših igrajo pomembno vlogo, saj se v to obliko pomoči vključujejo tisti starejši, ki zaradi posebnih potreb potrebujejo nadzor, varovanje in pomoč. Predvsem je dnevno varstvo namenjeno tistim starejšim posameznikom, ki še ne potrebujejo zahtevne zdravstvene nege in stacionarne oskrbe. V sklopu dnevnih centrov imajo na voljo organizirane razgovore, športne in kulturne dejavnosti in imajo funkcijo razbremenitve družinskih članov, posebno ko so ti dalj časa odsotni.

Obiskovanje dnevnih centrov starejšim ljudem omogoča čim daljše bivanje doma, kar je povezano z manjšim stresom, ki ga starejšemu človeku predstavljata selitev in posledično sprememba okolja. Razvoj storitev skupnosti, kot so dnevni centri, poleg izboljšanja kakovosti življenja starejših ljudi omogoča tudi razbremenitev družinskih članov in lažje usklajevanje dela, družine in oskrbe družinskih članov. S tem se posledično izboljšuje kakovost življenja starejših oseb kot tudi njihovih oskrbovalcev, torej širše družine (Hlebec, Nagode in Filipovič Hrast, 2014, str. 7).

»Poglavitni cilji dnevnih centrov so:

- krepitev in ohranjanje samostojnosti ter telesnega in duševnega zdravja;
- podpora pri vztrajanju v lastnem domačem okolju;
- podpora samostojnemu odločanju o lastnem načinu življenja, vključno s krepitvijo danih sposobnosti in zmožnosti, ko gre za ljudi s starostnimi telesnimi in duševnimi spremembami;
- krepitev tistih sposobnosti, ki so potrebne za obvladovanje vsakdanjih nalog;
- pospeševanje socialnih stikov in ohranjanje integracije v družbeno dogajanje in

- preprečevanje osamitve in samoosamitve ter izključenosti in spodbujanje k občanskemu/političnemu angažiranju« (Sedmak, 2007, str. 169).

Smisel dnevnih centrov aktivnosti naj bo v tem, da lahko tam starejši ljudje in njihovi svojci dobijo »nasvete v zvezi s socialnimi zadevami in konkretno pomoč pri obvladovanju vsakodnevnih problemov kot tudi izrednih stanj« (Sedmak, 2007, str. 169). Izjemnega pomena je, da se porušijo zidovi in pregrade med uporabniki in izvajalci storitev ter da se med njimi ustvari partnerstvo in zagotovi pristne medčloveške odnose (prav tam, str. 170).

Dnevni centri lahko delujejo v sklopu domov za starejše ali izven njih. Vendar pa se domov še vedno drži negativen prizvok v smislu zadnje postaje v človekovem življenju. Raziskave kažejo, da bi se starejši lažje odločili za obiskovanje dnevnega varstva, če bi bilo organizirano zunaj institucionalnega varstva (Ramovš, 2003).

Sedmak (2007, str. 170) opozarja na pomembnost operativnega in tekočega sodelovanja dnevnih centrov aktivnosti z vsemi drugimi ponudniki socialnih storitev na njihovem območju, saj na tak način zastopajo interese starejših ljudi in delujejo kot kontaktna točka, na katero se lahko obrnejo v posebej kočljivih življenjskih situacijah.

Vsa pozornost dnevnih centrov je usmerjena na starejše ljudi in njihove svojce ter njihovo najbližje okolje ne glede na njihov »socialni, ekonomski in pravni status, spol, izvor, raso, veroizpoved, izobrazbo, invalidnost ali spolno usmerjenost« (Sedmak, 2007, str. 170). S tem upoštevajo smernice Evropske unije, ki članicam nalaga preprečevanje sleherne diskriminacije in izključevanja. Hkrati pa to svoje poslanstvo uresničuje tako, da »pospešuje vse oblike samoodločanja starejših ljudi in se zavzema za dostojanstveno staranje« (prav tam).

1.4.1 Dnevno varstvo starejših ljudi v Sloveniji

Tudi v Sloveniji se prostor za dnevno varstvo starejših ljudi vedno bolj povečuje in utrjuje. Razširjenost dnevnih centrov pa je tista, ki daje institucionalnemu varstvu večjo fleksibilnost, prav tako pa omogoča boljše povezovanje institucije z družbenim okoljem (Mali, 2007). Dnevno varstvo za starejše ljudi predstavlja manj boleč prehod pri kasnejši namestitvi v dom za starejše (Ramovš, 2003), pomaga jim premagovati stres, ki ga običajno povzroči upokojitev, in jih pravočasno začne vključevati v delovanje organizacij starejših ljudi (Sedmak, 2007, str. 170).

Prednost dnevnega centra aktivnosti je v tem, »da se lahko na mikroravni hitro odziva na spremembe v lokalni demografski strukturi, na spremembe v strukturi družine in na spremembe socialne strukture nasploh« (Sedmak, 2007, str. 170).

Starejši se za obiskovanje dnevnih centrov odločajo iz različnih razlogov – lahko se za obiskovanje odločijo zaradi pritiska s strani svojcev, svojega slabega zdravstvenega stanja ali potrebe po ustrezni dnevni oskrbi (potreba po negi, starejši z demenco, invalidne osebe itn.). Najpogostejši razlog za obiskovanje dnevnih centrov pa je osamljenost starejših. Mnogokrat se jim namreč zgodi, da so izločeni iz skupin, zato je osamljenost eno od njihovih prevladujočih razpoloženj. Soočajo se z odselitvijo otrok, ki si osnujejo svojo lastno družino, in upokojitvijo, ki jih izloči iz delovne enote. Velikokrat se zgodi, da živijo osamljeni v svojih koticčkih, prepuščeni na milost in nemilost sosedom, sorodnikom, patronažni službi (Pečjak, 2007).

Osamljenost v družbi razlagata dve teoriji:

- prva teorija pravi, da družba starejše izolira, diskriminira, izključuje (koledarska starost upokojitve, prepovedana vožnja motornih vozil po 80. letu brez posebnega dovoljenja itn.);
- druga teorija pa pravi, da se starejši sami umikajo iz družabnega življenja, ki jih odklanja oziroma se tako spremeni, da v njem ne najdejo več svojega koticčka (odklanjajo vabila na dogodke, se zapirajo vase in v svoj prostor) (prav tam).

Pomembno pa je ločiti med samskostjo in osamljenostjo. Samskost lahko posameznik izbere po svoji želji, ko potrebuje čas in prostor zase in je v svojem zasebnem svetu. Osamljenost pa predstavlja subjektiven občutek, da smo sami, in lahko vsebuje čustva, da smo od strani drugih oseb zavrženi, čeprav v resnici ni tako. Določeni posamezniki se lahko namreč počutijo osamljene, tudi če imajo veliko število socialnih kontaktov, nimajo pa intimnejših odnosov z drugimi (Kristančič, 2005).

V Sloveniji je javna socialna mreža po letu 1998 začela sistematično in načrtno odpirati manjše oddelke za dnevno varstvo v sklopu domov za stare ljudi (Ramovš, 2003). Storitve dnevnega varstva v Sloveniji se postopoma razvija, vendar kot pravi Milošević Arnold (2003), še ni povsem zaživela. Predvsem se kažejo potrebe po zagotavljanju možnosti za dnevno varstvo dementnih starejših ljudi, katerih število v zadnjem času močno narašča. Pojemanje duševnih sposobnosti pri starejših namreč ne sme biti razlog za opustitev obiskovanja dnevnih centrov, saj so v principu vse dejavnosti prilagodljive potrebam vseh obiskovalcev in lahko v njih sodelujejo vsi. Pomembno je, da so aktivnosti prilagojene tako, da ponujajo vrsto spodbud za

čute in inteligenco ter delujejo kot sredstvo za upočasnitev psihičnih sprememb pri starejši osebi, pomemben poudarek pa je potrebno dati tudi na preventivo demence same (Sedmak, 2007, str. 182–183).

Znotraj dnevnega centra se lahko organizira skupinsko varstvo dementnih oseb, pri čemer srečanja potekajo enkrat tedensko in trajajo 3 ure ter so odprtega značaja. Lahko pa dnevni centri organizirajo tudi (celo)dnevno varstvo dementnih oseb, čigar namen je ohranjanje in krepitev sposobnosti za življenje v privajenem domačem okolju (prav tam).

Te dejavnosti se delijo »na:

- zagotavljanje varne poti z doma in domov;
- kognitivne vaje in urjenje v orientaciji;
- urjenje privajenih vsakodnevnih spretnosti (kuhanje, peka);
- vaje za čute;
- gibalne vaje;
- glasbene vaje;
- skupno obedovanje in
- zunanje dejavnosti« (Sedmak, 2007, str. 183).

Danes imamo v Sloveniji 56 dnevnih centrov, ki delujejo znotraj oziroma v sklopu različnih izvajalcev institucionalnega varstva v javni mreži (javni in koncesionarji) in zagotavljajo dnevno varstvo starejšim ljudem ter s tem bolj kakovostno preživljanje njihovega prostega časa. 1. januarja 2019 je bilo 559 starejših ljudi vključenih v dnevno varstvo, razporejeno v desetih območnih enotah v Sloveniji. Največje število obiskovalcev je zabeleženo v območni enoti Ljubljana (176), sledita ji Koper (88) in Maribor (82) (Skupnost socialnih zavodov Slovenije, 2019).

Seznam institucij in organizacij, ki nudijo dnevno varstvo starejšim v Sloveniji, razporejenih po območnih enotah:

Območna enota Celje (št. mest: 60)

- Dom ob Savinji Celje (30)
- »Lambrechtov dom« Slovenske Konjice (12)
- Dom starejših Šentjur (5)
- Dom upokojencev Šmarje pri Jelšah (3)
- Dom upokojencev Polzela (5)

- Pegazov dom Rogaška Slatina (5)

Območna enota Koper (št. mest: 88)

- Center za starejše občane Lucija, Piran (20)
- Dom upokojencev Koper (30)
- Dom upokojencev Ptuj, enota Olmo, Koper (15)
- Dom upokojencev Postojna (3)
- Dom upokojencev Sežana (5)
- Dom starejših občanov Ilirska Bistrica (15)

Območna enota Kranj (št. mest: 39)

- Dom upokojencev Kranj (20)
- Dom starejših občanov Preddvor (9)
- Center slepih in slabovidnih in starejših Škofja Loka (5)
- Dom Petra Uzarja Tržič (5)

Območna enota Krško (št. mest: 5)

- Dom starejših občanov Krško (3)
- Dom upokojencev in oskrbovancev Impoljca, Sevnica (Enota Brežice –1, Enota Sevnica – 1)

Območna enota Ljubljana (176)

- Dom upokojencev Domžale (2)
- Dom starejših občanov Grosuplje (5)
- Dom upokojencev Idrija d. o. o. – Enota Idrija za starejše (11)
- Dom starejših občanov Kamnik (7)
- Dom »Tisje« Šmartno pri Litiji – Enota Tisje (8)
- Dom starejših občanov Ljubljana-Bežigrad (2)
- Dom upokojencev Center, Tabor Poljane (5)
- Dom starejših občanov Fužine Ljubljana (30)
- Dom starejših občanov Ljubljana Moste-Polje (10)
- Dom starejših občanov Ljubljana-Šiška (30)
- Dom starejših občanov Ljubljana Vič-Rudnik (Enota Bokalci – 6, Enota Kolezija – 4)
- Dom starejših občanov Logatec (10)
- Dom počitka Mengeš (5)

- Dom upokojencev »Franca Salamona«, Trbovlje (6)
- Dom upokojencev Vrhnika (5)
- Dom starejših občanov »Polde Eberl-Jamski«, Izlake (10)
- SVZ Vitadom, PE Dom starejših Škofljica (10)
- IMP, d. d., medgeneracijski center Bistrica, Domžale (10)

Območna enota Maribor (št. mest: 82)

- Dom »Danice Vogrinec«, Maribor (20)
- Dom pod Gorco, Maribor (10)
- Sončni dom Maribor (3)
- Dom upokojencev Ptuj (35)
- Dom dr. Jožeta Potrča Poljčane (Enota Dom Poljčane – 2, Enota Slovenska Bistrica – 12)

Območna enota Murska Sobota (št. mest: 41)

- Dom starejših občanov Rakičan (15)
- Zavod sv. Cirila in Metoda, Beltinci (2)
- Dom starejših občanov Gornja Radgona (1)
- Dom starejših občanov Lendava (15)
- Dom starejših občanov Ljutomer (8)

Območna enota Nova Gorica (št. mest: 39)

- Dom upokojencev Nova Gorica (34)
- Dom upokojencev Podbrdo, Tolmin – Enota Tolmin (5)

Območna enota Novo mesto (št. mest: 21)

- Dom starejših občanov Črnomelj (15)
- Dom starejših občanov Novo mesto (5)
- Dom starejših občanov Trebnje (1)

Območna enota Ravne na Koroškem (št. mest: 8)

- Koroški dom starostnikov Dravograd – Enota Slovenj Gradec (6)
- Dom za varstvo odraslih Velenje (2) (Skupnost socialnih zavodov Slovenije, 2019).

1.4.2 Dnevni center Doma ob Savinji Celje

V okviru Doma ob Savinji Celje deluje dnevni center, ki predstavlja sodobno obliko pomoči starejšim iz Celja in okolice, ki še vedno živijo v svojem domačem okolju s svojci ali sami. Dnevni center daje starejšim priložnost, da lahko nekaj ur dnevno preživijo v družbi, ali pa jim nudi občasno pomoč in pozornost, v kolikor sami težko skrbijo zase ali pa jim gospodinjska opravila vzamejo preveč moči in energije (Dnevni center, b. d.).

Namen dnevnega centra je, da starejšim omogoča, da čim dlje ostanejo v svojem domačem okolju in hkrati ostanejo vpeti v aktivno druženje z drugimi ljudmi. Dnevni center deluje kot del Doma ob Savinji, ima pa tudi svoj velik vrt in park na čudoviti lokaciji ob mestnem parku in reki Savinji. Odprt je vse delovne dni, starejšim pa nudi tudi prevoz v ali iz dnevnega centra s svojimi službenimi vozili in spremstvo socialnih oskrbovalk v okviru storitve pomoči na domu (prav tam).

Dnevni center starejšim nudi:

- izhodišče skupnega soustvarjanja v dnevnem centru so odnosi, dobro počutje in kakovostno sobivanje;
- zdravo in dobro pripravljeno prehrano, pri čemer se upoštevajo vse vrste morebitnih diet in alergij;
- starejšim skuša približati občutek življenja v domačem okolju – prostorsko, dejavnostno in odnosno;
- dobro socialno in po potrebi tudi zdravstveno oskrbo;
- dnevne aktivnosti in dejavnost v skladu s potrebami in željami obiskovalcev dnevnega centra;
- osebni in spoštljivi odnos ter redni in spoštljivi stiki s svojci (telefonski pogovori, sestanki, e-pošta);
- možnost izbire s strani obiskovalcev in njihovih svojcev glede pogostosti obiskovanja dnevnega centra: ura prihoda in odhoda, kateri dnevi v tednu, upoštevajo se želje in potrebe obiskovalcev, ki se sproti tudi ustrezno prilagajajo;
- vsi zaposleni se trudijo zagotavljati občutek varnosti;
- odprt je vse delovne dni od 7. do 17. ure (prav tam).

Vsi zaposleni v dnevnem centru si želijo, da skupaj z obiskovalci kar se le da najbolje soustvarijo vsak skupen preživet dan. Pri vseh aktivnostih se ves čas upošteva želje in

zmožnosti posameznih obiskovalcev. Vse dejavnosti so načrtovane tako, da spodbujajo sodelovanje vseh starejših, hkrati pa jim prepustijo tudi možnost svobodne izbire sodelovanj (prav tam).

Aktivnosti, ki se izvajajo v dnevnem centru:

Ritual skupne priprave hrane in skupnega obedovanja – starejšim se skuša pričarati vonj domače kuhinje in domače vzdušje. Obiskovalci so vabljeni, da po svoji želji sodelujejo pri pripravi različnega peciva, piškotov, ki jih na koncu tudi degustirajo (prav tam).

Fizične aktivnosti, katerih namen je krepitev telesne kondicije in »prevetritev možganov« – sem spadajo telovadba, sprehodi ob Savinji, telovadba s fizioterapevtko, delovna terapija (prav tam).

Aktivnosti z namenom ohranjanja kognitivnih sposobnosti – pogosto so na dnevnem sporedu razne miselne igre, uporaba kreativnih tehnik, ročne spretnosti, branje časopisa, predstavitve določenih tem in skupna aktivna debata o tej tematiki (prav tam).

Omogočanje čustvenih, doživljajskih sposobnosti – delovanje na krepitvi moči obiskovalcev, raziskovanje pozitivnih virov in doživljanj, sodelovanje z uporabo dotika, sporazumevanje s čustvi itn. (prav tam).

Aktivnosti z namenom vključevanja v izobraževalne in kulturne dejavnosti – sodelovanje in udeležba na domskih prireditvah, organizacija izletov po Sloveniji, izobraževanja in pridobivanje novih znanj za uporabo doma: zdrava prehrana, gibanje, računalniška znanja itn. (prav tam).

Vključevanje starejših v raznolike socialne dejavnosti jim omogoča, da ostanejo vpeti v tesne socialne odnose (imajo zadovoljeno potrebo po čustveni intimnosti, drugim nudijo socialno oporo), ohranijo lahko pozitivno samopodobo in mentalno zdravje in s tem hkrati mlajše počutje (Petrič in Zupančič, 2016). Bistvo vseh aktivnosti v dnevnem centru je skupno soustvarjanje dneva, novih doživetij in veselih novih pričakovanj kljub številnim izzivom, ki ji prinašajo leta.

Medgeneracijsko sodelovanje – aktivno druženje starejših z mlajšo in srednjo generacijo, sodelovanje s prostovoljci, dijaki in študenti na praksi, pripravniki v obliki pogovora, skupinskih druženj, skupnih aktivnosti (Dnevni center, b. d.).

Zainteresiranost starejših ljudi za določene aktivnosti in dejavnosti je lahko v veliki meri odvisna od tega, koliko stare oziroma mlade se počutijo. S tem je posledično povezano tudi zadovoljstvo starejših z organiziranimi dejavnostmi v dnevnem centru.

»Mladostno počutje je eden izmed psiholoških vidikov subjektivne zaznane starosti oz. subjektivne starosti in pomeni, da se oseba počuti mlajšo, kot dejansko je« (Petrič in Zupančič, 2016, str. 21).

Subjektivna starost pa je sestavljena iz različnih vidikov:

- samozaznana starost zunanjega videza (koliko osebe menijo, da so videti stare);
- delovanja oseb (za koliko stare ljudi osebe menijo, da so značilne dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo);
- zanimanja oseb (za koliko stare ljudi osebe menijo, da so značilna njihova zanimanja);
- zelena starost oseb (koliko bi si osebe želele biti stare) (prav tam).

Pri starejših odraslih mladostno počutje verjetno odraža sposobnost, kako so se sposobni prilagoditi na s starostjo povezane izgube, zato ga psihologi pojmujejo kot enega izmed pokazateljev uspešnega staranja. Mladostno počutje starejših oseb se povezuje tudi z njihovo udeležbo pri gibalni dejavnosti. Ta povezanost pa ni enosmerna, saj mladostno počutje pri starejših predstavlja tudi pozitivno iluzijo, ki potem sooblikuje optimistični pogled na telesne sposobnosti. Za upočasnitev procesa staranja pa niso pomembne zgolj telesne vadbe, ampak tudi npr. vadba spominskih strategij (Petrič in Zupančič, 2016).

V dnevnem centru je poskrbljeno za obe zgoraj naštetih komponenti – telesne aktivnosti in vadbo spominskih strategij. Obiskovalci dnevnega centra imajo namreč vsak dan v tednu vodeno telovadbo s strani strokovnjakov – fizioterapevtke in delovne terapevtke. Prav tako se na dnevni bazi izvajajo vaje, igre in miselne aktivnosti za krepitev spomina. Pri starejših ljudeh je poleg zgoraj navedenih aktivnosti pomembno tudi, da se udeležujejo v produktivnih in socialnih dejavnostih, saj vse to kaže na ugodne razvojne izide v pozni odraslosti, na področju telesnega in mentalnega zdravja in zadrževanja ravni spoznavnega delovanja in samostojnosti (prav tam).

Udeležba in aktivno sodelovanje starejših ljudi, ki so razmeroma samostojni in zdravi, pri pristočasnih dejavnostih imata pozitivno vlogo v mladostnem počutju ter subjektivno zaznanem zdravju. K temu veliko prispeva zlasti socialna udeležba, tako v dejavnostih z najbližjimi osebami kot tudi širše družbeno udejstvovanje (prav tam).

Upravičenci do vključitve v dnevni center so:

- osebe, ki so starejše od 65 let, ki zaradi svoje starosti ali drugih razlogov, ki spremljajo starost, težje samostojno živijo in potrebujejo manjši obseg neposredne pomoči ali zgolj druženje;
- osebe, ki so starejše od 65 let, z zmernimi ali težjimi starostnimi ali zdravstvenimi težavami, ki potrebujejo večji obseg neposredne pomoči in so zmožne same z organiziranim prevozom priti v dnevni center;
- osebe, ki zaradi npr. starostne demence ali drugih sorodnih stanj potrebujejo delno ali popolno pomoč (Dnevni center, b. d.).

V dnevni center se lahko starejši vključijo na lastno pobudo, potrebo ali željo. Prošnjo za vključitev lahko vložijo sami osebno oz. njihovi svojci osebno na sedežu dnevnega centra, po telefonu, pisno ali preko elektronske pošte. Koordinator dnevnega centra nato preuči upravičenost posameznih oseb do storitve in se v skladu z njihovimi željami in potrebami dogovori za prvi obisk v dnevnem centru. Namen prvega obiska je, da se oseba seznanji z zaposlenimi, dnevnim redom in aktivnostmi, ki potekajo ob določenih urah. Če starejši po prvem obisku ocenijo, da je to zanje oblika podpore, ki jo potrebujejo, se z njimi sklene dogovor o sodelovanju. Skupaj se nato soustvari tudi osebni načrt pomoči ter se dogovori o dnevnem časovnem prihodu in odhodu (prav tam).

Ob vključitvi v dnevni center je potrebno poleg pisne prošnje z osebnimi in kontaktnimi podatki priložiti še mnenje zdravnika o zdravstvenem stanju posamezne osebe. Sklenjen dogovor in osebni načrt se lahko v skladu z željami oziroma potrebami na podlagi spremenjenih razmer ves čas spreminjata. Dnevni center tudi ves čas aktivno oziroma po potrebi sodeluje z drugimi službami ter na tak način nudi celostno obravnavo in podporo starejšim osebam (prav tam).

1.5 Socialno delo s starimi ljudmi

Koskinen (1997) v Mali (2008, str. 64-65) socialno delo s starimi ljudmi opredeli kot: »specifično delo, ki izhaja iz sodobnega razumevanja fenomena staranja kot kombinacije bioloških, psiholoških in družbenih procesov«. Vsi ti procesi prinašajo v življenje starih ljudi spremembe, zaradi katerih potrebujejo pomoč, socialni delavec pa jim pomaga na način, da skupaj z njimi poveča njihove zmožnosti in sposobnosti za spopadanje s težavami in reševanje problemov (Mali, 2008).

Socialni delavec se velikokrat pojavi v vlogi koordinatorja storitev, saj staremu človeku in njegovi družini pomaga pridobiti pomoč različnih služb, ki obstajajo v danem okolju, in prispeva k razvijanju teh služb ter k njihovemu medsebojnemu povezovanju. Lahko vpliva tudi na izboljšanje interakcij med starimi ljudmi in drugimi ljudmi v posameznikovi družini ter širšem družbenem okolju (Mali, 2007). Tretje življenjsko obdobje je namreč čas, v katerem se starejši ljudje počasi začnejo zavedati procesa staranja in začnejo vse bolj sprejemati, da bodo v prihodnosti lahko potrebovali nekatere izmed storitev socialnega varstva (Payne, 2017).

Pri delu s starejšimi socialni delavci izhajajo iz načel socialnega dela, s poudarkom na uveljavljanju uporabnika kot partnerja v procesu pomoči, da bi bila v ospredju njegova pravica do izbire različnih vrst pomoči (Mali, 2007, str. 9–76):

Partnerstvo – partnerski odnos v socialnem delu pomeni, da uporabnik in socialni delavec enakopravno sodelujeta v procesu pomoči (definiranju in reševanju problema). Socialni delavec verjame in zaupa v sposobnost uporabnika za uspešno rešitev problema, v njegovo kompetentnost za prevzem kontrole nad svojim življenjem. Skupaj morata graditi na medsebojnem zaupanju, kooperativnem odnosu v skladu z udejanjanjem načela participacije, pri čemer socialni delavec upošteva pravice uporabnika in mu pomaga, da pridobiva moč in ima večji nadzor nad svojim življenjem (prav tam).

Perspektiva moči – je zagotovo eden najpomembnejših in temeljnih konceptov, ki ga moramo zlasti pri delu s starimi ljudmi aktivno uporabljati. Ta koncept postavlja socialnega delavca pred izziv, da uporabnika vidi v drugačni luči, na nov način, kar povzroči preusmeritev od posameznikovega problema k iskanju novih možnosti in priložnosti. Ponuja nam preprosto formulo – mobilizirati moči uporabnikov (nadarjenost, znanje, sposobnosti), da bodo lahko z njimi dosegli svoje sanje, vizije, in jim na tak način omogočiti bolj kvalitetno življenje, ki bo v skladu z njihovimi koncepti kakovosti. Pomembno je, da socialni delavci odkrijejo moč posameznikov in jo znajo podpreti v skupnosti ter skrbijo za včlanjenost ljudi, ki opozarja na temeljno potrebo ljudi po pripadnosti skupnosti. Pri delu s starimi ljudmi je pomembno, da strokovnjaki delajo na okrevanju, ki temelji na tem, da so posamezniki sposobni premagati težke življenjske udarce in se po njih pobrati (smrt zakonca, bolezen ...). Največ, kar lahko damo, zlasti staremu človeku, pa sta dialog in sodelovanje, ki predstavljata vir moči za okrevanje do nove zgodbe v življenju, do katere bo prišlo na podlagi sporazumevanja, dogovarjanja in razumevanja. Predvsem pa se morajo strokovnjaki odpovedati nejevernosti;

ljudem je potrebno verjeti in zaupati, kar pa ni lahka naloga in še danes predstavlja kontinuiran izziv vsem strokovnjakom (prav tam).

Antidiskriminacijska usmeritev – praksa socialnega dela je usmerjena proti negativnim odnosom, predsodkom in neustrezni obravnavi posameznih ljudi glede na njihove značilnosti (rasa, spol, religija, starost idr.). Žal izrecne navedbe diskriminacije ljudi zaradi starosti še nimamo, vendar se zadnje čase v tuji literaturi pojavlja izraz *ageism*, ki predstavlja diskriminacijo proti starim ljudem samo zato, ker so stari. Socialni delavci si prizadevajo, da bi odpravili diskriminatorski odnos do starih ljudi (pri nas »starizem«), predvsem pa za to, da bi okrepili stare ljudi za pridobivanje socialnih, ekonomskih in političnih pravic (prav tam).

Skupine za samopomoč so pri nas v Sloveniji najbolj razširjene ravno na področju pomoči za stare ljudi. Njihov namen je, da pomagajo starejšim ljudem reševati osebno osamljenost, hkrati pa prispevajo k temu, da se zmanjša izolacija starih ljudi in poveča medgeneracijska povezanost (prav tam).

Socialne mreže pomenijo v življenjskem svetu starih ljudi povezavo z drugimi ljudmi v njihovem okolju, pri čemer razlikujemo formalne (vsi formalizirani stiki posameznika z njegovim okoljem) in neformalne mreže (stiki z družino, prijatelji, sosedi idr.). Staranje ima močan vpliv na socialne mreže starih ljudi, hkrati pa imajo tudi socialne mreže vpliv na staranje. Da bi socialni delavci lahko temeljito spoznali socialne mreže ljudi, morajo poznati tudi obseg socialnih vezi, njihovih potencialov, kvalitet in učinkov (prav tam).

Skupnostna skrb je zasnovana tako, da ima za svoj cilj povečanje kvalitete življenja starih ljudi v skupnosti, hkrati pa je usmerjena k vzpostavljanju raznih vrst fleksibilnih mrež pomoči, ki jih ima posameznik na voljo v svojem življenjskem okolju. Najbolj pomembno pa je, da se socialni delavci pri tem opirajo na obstoječe potrebe starih ljudi. Proces uveljavljanja tega koncepta je tesno povezan z deinstitucionalizacijo in ustanavljanjem potrebnih služb pomoči v skupnosti ter s stanovanjskimi skupinami, kjer stari ljudje lažje ohranjajo svojo identiteto in samostojnost (prav tam).

1.5.1 Spretnosti in veščine socialnega dela s starejšimi

Socialni delavci morajo pri delu znati uporabljati in razvijati določene ravni spretnosti, ki jim pomagajo razumeti edinstvenost izkušenj starejših. Lymbery (2005) pomembne spretnosti, ki

jih socialni delavci potrebujejo pri delu s starejšimi, razdeli v dve skupini: interpersonalne in administracijske spretnosti.

Interpersonalne spretnosti

Svetovalne spretnosti: Da bi svoje delo opravili kar se le da kakovostno in v korist svojih uporabnikov, morajo socialni delavci znati uporabljati tudi številne svetovalne spretnosti, saj te predstavljajo pomembno podporo pri njihovem strokovnem delovanju. Svetovanje jim tako nudi neke vrste steber oziroma oporo, ki ga uporabljajo vzajemno z ostalimi pristopi socialnega dela s starimi (prav tam).

Komunikacijske spretnosti: Za dobro socialno delo s starejšimi ljudmi je bistvena tudi uspešna komunikacija, ki mora zajemati uporabo in razumevanje tako verbalne, neverbalne kot pisne komunikacije. Potrebno je dobro poznavanje in obravnava vseh vidikov komunikacije, drugače lahko pride do znatnih omejitev pri kakovosti dela. Zlasti pri delu s starejšimi ljudmi je bistvenega pomena, da se jih posluša in predvsem sliši. Za socialnega delavca je pomembno, da ima razvite dobre spretnosti poslušanja zgodbe starejših ljudi. Izjemnega pomena je tudi neverbalna komunikacija, zlasti če socialni delavci sodelujejo s starejšimi ljudmi, ki se soočajo z demenco, saj so v teh primerih spretnosti opazovanja zunanjih dejavnikov (očesni stik, obrazna govorica, drža itn.) lahko ključnega pomena. Razviti pa morajo tudi dobre spretnosti v pisni komunikaciji, saj se v današnjem času kvaliteta njihovega dela velikokrat meri ravno v tem, kako in kaj zapišejo kot svoj potek dela (obrazci, poročila, osebni načrt itn.) (prav tam).

Spretnosti mreženja, pogajanja in mediacije: Socialni delavci velikokrat nastopijo v vlogi koordinatorjev, ko je potrebno usklajevati med storitvami (zdravstvene, institucionalne itn.), ki jih za zadovoljevanje svojih potreb potrebujejo starejši. Pomembno je, da se socialni delavci dobro seznanijo in znajo sodelovati s socialnimi mrežami starejših ljudi ter izvajalci storitev v njihovem okolju. Pri zagotavljanju storitev starejšim ljudem morajo biti socialni delavci tudi ustrezno usposobljeni za pogajanje z različnimi skupinami ljudmi: z osebami, ki storitev potrebujejo, z njihovimi družinskimi člani, prijatelji, neformalnimi oskrbovalci in strokovnjaki, ki bodo storitve izvajali, ter prostori, kjer bodo storitve izvajane (domovi za starejše ...) (prav tam).

Mediacija oziroma posredovanje je posebna oblika pogajanj, kjer socialni delavci posredujejo med različnimi stranmi, ki so vključene v oskrbo starejše osebe, v kolikor si njihovi interesi in

želje nasprotujejo. Takojšnja privlačnost tega pristopa pri socialnem delu s starimi ljudmi je v tem, da načela, ki podpirajo mediacijo, delujejo v skladu z vedenjem starejših, za katere so značilni poštenost, medsebojno spoštovanje in pravičnost. Mediacija je uspešna, kadar socialnim delavcem uspe preoblikovati okoliščine, v katerih sta se nahajali stranki, pred začetkom procesa (prav tam).

Učinkovito pogajanje lahko od socialnega delavca zahteva, da pokaže tudi spretnosti **zagovorništva**. V sklopu zagovorništva lahko socialni delavci izhajajo iz zakonodaje in si prizadevajo izboljšati dostop starejših ljudi do storitev, ki jih potrebujejo, lahko pa si prizadevajo tudi za spodbujanje družbenih sprememb na področju starejših ljudi (prav tam).

Zaviršek idr. (2002, str. 80) v Mali (2008, str. 73) pravijo, da je zagovorništvo najpogosteje opredeljeno kot dejavnost, ki vključuje osebe ali skupine, ki se zavzemajo za uresničevanje svojih potreb in želja ali za skupen cilj pri vplivnih osebah, da bi dobili dostop do storitev, ki jih potrebujejo. Namen je, da se poveča občutek moči posameznika; pomaga mu, da pridobi več samozaupanja, postane asertivnejši, dobi več izbire v svojem življenju, izboljša kvaliteto življenja in zmanjša izgube, prikrajšanosti ter izključenosti (prav tam).

Kot temeljne naloge Zaviršek idr. (2002, str. 83) v Mali (2008, str. 73) navedejo, da je potrebno krepiti posameznika oziroma skupine uporabnikov (informiranje, učenje ...), zavzemati se za uporabniške cilje in delovati na spremembah v širšem okolju (odpravljanje diskriminatorskih praks, spremembe v zakonodaji ...). Zagovorništvo je eden izmed delovnih konceptov, ki je pri delu s starimi ljudmi, zlasti pri obravnavi oseb z demenco, nepogrešljiv (prav tam).

Administrativne spretnosti

Upravljanje s financami: Socialni delavci morajo razviti določeno raven administracijskih spretnosti, ki so bistvene pri zagotavljanju ustrezne in celostne oskrbe starejših ljudi. Potrebno je razviti veščine načrtovanja in upravljanja s financami v dobro starejših ljudi. Znati morajo upravičiti merila upravičenosti starejših do storitev in biti pripravljeni na izzive povezane z njihovimi odločitvami (Lymbery, 2005).

Organizacijske spretnosti in spretnosti načrtovanja: Socialni delavci morajo obvladati tudi spretnosti organizacije in načrtovanja za oskrbo starejših v prihodnosti. Razviti morajo znati jasno predstaviti o vrstah potreb starejših, ki jih je potrebno obravnavati, ter prednosti in zmožnosti v življenju starejše osebe, ki jim jih lahko pomagajo izpolniti. Ko socialni delavci

določijo potrebe, ki si jih starejši želijo zadovoljiti, ali storitve, ki jih želijo pridobiti, morajo posameznikom predlagati ukrepe in potrebne vire za izvajanje teh ukrepov (prav tam).

Payne (2017) opozarja na pomembnost sodelovanja socialnih delavcev z drugimi strokami pri zagotavljanju kakovosti v življenju starejših. Pri tem poudari pomen povezovanja socialnega dela z zdravstvenimi storitvami, učinkovito sodelovanje lahko namreč celostno zadovolji potrebe starejših in njihovih oskrbovalcev v skupnosti.

Starost s seboj prinaša različne izgube v človekovem življenju (biološke funkcije, psihološki in socialni procesi). Takrat lahko pride do točke, kjer družina ne zmore več sama poskrbeti za starega človeka in potrebuje pomoč, v kateri je udeležena tudi sama in za katero se dogovorimo skupaj. Zato jezik stroke socialnega dela ponuja sodelovanje in učenje za sodelovanje. Pomembno se je vprašati, kakšna pomoč je potrebna, kako jo umestiti in kakšen naj bo delež družine v novih nalogah in oblikah povezanosti. Naloga socialnih delavcev je, da skupaj z družino soustvari izvorni delovni projekt pomoči za dober in uresničljiv izid (Čaćinovič Vogrinčič, 2006).

1.6 Medgeneracijsko sožitje in solidarnost

»Bengston in Oyama (2007) medgeneracijsko povezanost opredelita kot socialno povezanost med generacijami. Nanaša se na odnose med ljudmi in na preiskovanje vezi, ki povezujejo posameznike s skupinami in skupine med seboj. Solidarnost se navezuje na pozitivne vidike povezovanja med ljudmi: toplina, naklonjenost, privlačnost, interakcija, nudenje pomoči, ko je potrebna« (Hlebec idr., 2012, str. 7).

Generacije pa lahko razumemo na dva načina – prvi je, da gledamo nanje kot na skupino definirano s starostjo (mladi, srednjih let in stari), drugo razumevanje pa se kaže v smislu odnosov med družinskimi člani (med starimi starši, starši in otroki) (prav tam).

Tematika medgeneracijskega sožitja je aktualna zlasti zaradi sprememb, tako demografskih (staranje prebivalstva) kot tudi drugih, ki jih s seboj prinašajo novi kulturni in družbeni vzorci. Dinamika družinskih vezi v sodobni družbi se spreminja, kar ima vpliv na način življenja, vrednostne orientacije, norme in pričakovanja (Hlebec idr., 2012).

Medgeneracijsko sožitje predstavlja temelj družbe in omogoča njen razvoj in obstoj, zato je potrebno generacije med seboj povezovati, da bodo znale in zmogle skupaj kakovostno živeti (Breznik, 2015, str. 42). Medgeneracijsko solidarnost lahko opazujemo in analiziramo na treh

nivojih: makro-, mezo- ali mikronivoju. Na makro- in mezonivoju je pozornost usmerjena na opazovanje odnosov med generacijami kot odnosi med starostnimi kohortami, medtem ko se na mikronivoju opazuje na ravni družine in odnosov med družinskimi člani (Hlebec idr., 2012).

Pomembno vlogo ima tudi socialno delo, ki si prizadeva za krepitev medgeneracijskega sožitja na vseh treh ravneh (Mali, 2009, str. 73–74):

Mikroraven: Socialni delavci in delavke so usmerjeni na delo s posameznikom in družino, pri čemer ves čas izhajajo iz koncepta moči, ki pri starejših odkriva sposobnosti in spretnosti. Staremu človeku se skuša omogočiti čim daljše bivanje v okolju, ki ga ne bi omejevalo – ves čas ima vlogo partnerja in soustvarja skupaj s strokovnjakom v procesu pomoči (prav tam).

»Creagan (2001) pravi, da je zaradi t. i. sendvič efekta, ki pomeni vpetost otrok med zaposlitev, skrb za lastne otroke ter za lastne starše, medgeneracijsko sodelovanje ogroženo« (Breznik, 2015, str. 43). V sodobnem življenju mladih družin so poudarjeni produktivnost, storilnost, lov za zaslužkom, kar pa zmanjšuje pomen odnosov med vsemi tremi generacijami, ki le težko najdejo čas za medsebojno druženje. Razvoj znanosti je povzročil zmanjšanje pomena izkušenj in znanja starih ljudi. Velikokrat se namreč zgodi, da otroci nimajo časa za pomoč staršem in so zato primorani poiskati formalne oblike pomoči (Mali, 2009, str. 71).

Starejša generacija v Sloveniji predstavlja pomemben vir različnih oblik podpore in pomoči mladim družinam. Močno je razširjena predvsem pomoč starih staršev pri varstvu otrok. Svojo podporo mlajšim generacijam pa izražajo tudi skozi drugačne oblike pomoči, materialne in nematerialne, zlasti ko so te v stiski (npr. reševanje stanovanjskega problema, pomoč v obliki dobrin) (Švab, 2006, str. 71).

Na podlagi rezultatov raziskave, ki je bila narejena na reprezentativnem vzorcu starostnikov v Sloveniji (Hlebec, 2003, str. 171), ki jih navaja Švab (2006, str. 70), lahko oblikujemo tri kvalitativne tipe omrežij, v katere so lahko vpeti starejši z njihovimi najbližjimi:

- **sorodstveno ali družinsko omrežje** (starejše osebe bivajo skupaj s svojim otrokom in družina skrbi za večino potreb starostnika);
- **omrežje integrirano v bivalno okolje** (tesna povezanost starejše osebe z družino, prijatelji in sosedji v majhni geografski oddaljenosti, ki temelji na dolgotrajnem bivanju v isti skupnosti in aktivnem vključevanju starejših oseb vanjo);

- **omrežje širšega bivalnega okolja** (mestni tip omrežja, kjer gre za aktivno povezanost z oddaljenimi sorodniki in bližnjimi prijatelji/sosedi) (prav tam).

Ko govorimo o staranju in medgeneracijski solidarnosti, je raznolikost tako starejših kot njihovih družin nekaj, kar je pogosto prezrto. Zelo pomembno je, da razvijemo razumevanje vpliva, ki ga imajo odnosi med generacijama na individualno izkušnjo staranja, na skrb za starejše in na zdravstveni vidik oskrbe starejših. Pri tem imajo velik vpliv (Bernoth in Winkler, 2017):

Spol: Neformalna skrb za starejše in tudi otroka je bila že od nekdaj smatrana kot »žensko delo«, ravno tako pa ženske prevladujejo tudi v formalni obliki skrbi za starejše ljudi. Potreba po oskrbi starejših ljudi (v formalni in neformalni obliki) bo vedno večja, zato bi bilo potrebno oceniti tudi doprinos moškega spola in raziskati pozitivne vplive njihovega dela pri skrbi za svoje bližnje (prav tam).

Socialno-ekonomski status lahko igra pomembno vlogo pri izkušnji staranja in zagotavljanju oskrbe starejšim ljudem. Zlasti velik vpliv ima na medgeneracijsko solidarnost in sodelovanje, saj si lahko starejši, ki imajo boljši socialno-ekonomski status, »privoščijo« formalne oblike oskrbe ter posledično ne pričakujejo oskrbe s strani svojih otrok in jih s tem ne bremenijo. Nasprotno pa se starejši z nižjim socialno-ekonomskim statusom pogosteje poslužujejo oskrbe s strani svojcev (v večini primerov svojih otrok). Zato je pomembna vloga strokovnih delavcev, da starejše seznanijo z obstoječimi oblikami pomoči in podpore, ki jim lahko zagotovijo ustrezno nego in oskrbo ter tako razbremenijo njihove svojce (prav tam).

Kulturno in družinsko ozadje: Kulturne tradicije in pričakovanja lahko igrajo pomembno vlogo pri tem, kako družine izvajajo/zagotavljajo skrb za starejše družinske člane. Predvsem v zahodnih državah se veliko razpravlja o vprašanju starosti, pri čemer so starejši pogosto razvrednoteni in obravnavani kot breme družbe. Vloga neformalne oskrbe za starejše se lahko na ravni družine zaznava zelo različno. Predvsem je to odvisno od vrednot družine same. Če obstaja v družini večji poudarek na individualističnih vrednotah, jim več pomeni neodvisnost med družinskimi člani in imajo manj pričakovanj od medgeneracijske solidarnosti oziroma oskrbe ter se v primerih stiske obrnejo na formalne oblike pomoči. Po drugi strani pa se v številnih kulturah trdno oklepajo vrednot, ki dajejo velik poudarek na zagotavljanje medgeneracijskega sodelovanja in smatrajo oskrbo starejših kot sredstvo za ohranjanje družinske solidarnosti (prav tam).

Geografija: Demografska predvidevanja kažejo, da bo kljub podaljšanju življenjske dobe ljudi zagotovljene manj neformalne oblike oskrbe starejših ljudi s strani družinskih članov. To bo lahko še bolj izrazito na ruralnih območjih, saj so mlajše generacije vedno bolj usmerjene k selitvi v mesta, kjer so boljši pogoji za izobraževanje in delo. Vendar pa se je potrebno zavedati, da je ruralno okolje tudi kompleksno. Čeprav je tam starejšim na voljo manj zdravstvenih storitev, pa so lahko ta območja bogatejša v socialnem kapitalu, v smislu potencialno večje podpore starejšim in njihovim skrbnikom znotraj skupnosti. Ne glede na vse pa geografske razdalje predstavljajo izziv, da so strokovnjaki kreativni pri razvijanju rešitev za lokalne potrebe in probleme pri zagotavljanju oskrbe starejšim prebivalcem (prav tam).

Mezoraven: Usmerjenost je na skupnosti, kjer si socialne delavke in delavci prizadevajo izkoristiti vire v skupnosti tako, da starejše vključijo v različne organizacije v lokalnem okolju. Strokovni delavci delujejo kot koordinatorji storitev, povezujejo človeka v različne organizacije in glede na aktualne potrebe posameznikov vzpostavijo nove storitve v skupnosti (Mali, 2009, str. 73–74). Ključno je delo centrov za socialno delo, domov starejših, centrov za pomoč na domu, kjer se odvijajo medgeneracijski odnosi (Hlebec idr., 2012, str. 14).

Makroraven: Zajema celotno družbo, kjer skušajo socialni delavci krepiti medgeneracijsko sožitje s spodbujanjem sprememb zakonodaje, hkrati pa morajo okrepiti populacijo starejših ljudi za pridobivanje njihovih socialnih, ekonomskih in političnih pravic. Izjemno pomembna naloga socialnih delavcev in delavk je tudi zmanjševati predsodke, *ageizem* oz. *starizem* do starejših (Mali, 2009, str. 73–74).

2 Problem

Tako kot ves svet se tudi Slovenija sooča z vedno hitrejšim staranjem prebivalstva. Spremenjene demografske razmere so posledica zmanjševanja števila rojstev in podaljševanja življenjske dobe ljudi (Kožuh Novak idr., 2010, str. 5–6). Posledično se tretje življenjsko obdobje iz družbeno percipiranega pasivnega življenja spreminja v vedno bolj aktivno obdobje (Švab, 2006, str. 69).

Ravno zaradi tega je danes, bolj kot kadarkoli prej, potrebno poskrbeti, da se starejšim omogoči kakovostno preživljanje obdobja starosti in si prizadevati za to, da lahko čim dlje ostanejo v svojem domačem okolju, obdani s svojci. Enega izmed odgovor na to zagotovo predstavljajo dnevni centri, ki starejšim zagotavljajo socialno oskrbo, nego, zdravstveno varstvo in interesne dejavnosti (Milošević Arnold, 2003). Namenjeno je posameznikom, ki še vedno živijo v domačem okolju in si želijo oziroma potrebujejo pomoč, nadzor ali organizirano obliko bivanja za določeno število ur dnevno, skupaj s prevozom (Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, 2010).

S pomočjo anketnega vprašalnika sem želela raziskati zadovoljstvo starejših z obiskovanjem dnevnega centra Doma ob Savinji Celje. Predvsem me je zanimalo zadovoljstvo uporabnikov dnevnega centra s storitvami in aktivnostmi, številom let in ali je prisotna želja po več dnevni aktivnostih. Poizvedela sem tudi, zakaj se uporabniki odločajo za obiskovanje dnevnega centra in ali jim obiskovanje omogoča daljše bivanje v njihovem domačem okolju.

Povod za mojo raziskavo je bila moja lastna izkušnja, ko sem opravljala 6-mesečno pripravništvo v dnevnem centru Doma ob Savinji Celje. Tekom druženja z uporabniki sem ugotovila, kako zelo so si starejši med seboj različni in kako se razlikujejo njihove potrebe in želje. Zato sem si želela raziskati njihovo zadovoljstvo in ugotoviti, kako bi se lahko dnevni center v še večji meri prilagodil njihovim specifičnim potrebam in željam ter jim s tem omogočil še bolj kakovostno in aktivno preživljanje časa, ki ga preživijo pri njih. Ker je večina anketirancev precej starejših od 65 let, je bila z metodološkega vidika najbolj sprejemljiva in primerna metoda anketiranja.

V svojem magistrskem delu sem si postavila naslednje hipoteze:

H1: Obiskovalke dnevnega centra so bolj zainteresirane za več aktivnosti od trenutno ponujenih v dnevnem centru kot obiskovalci moškega spola.

H2: Obiskovalci, ki pogosteje obiskujejo dnevni center, so bolj zadovoljni s storitvami v dnevnem centru.

H3: Obiskovalci dnevnega centra, ki imajo pogosteje konflikte s svojci, si bolj želijo prisotnost socialnega delavca v dnevnem centru.

H4: Obiskovalci dnevnega centra, ki doma nimajo partnerja ali ne živijo z družino, so bolj zadovoljni z aktivnostmi v dnevnem centru.

3 Metodologija

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvantitativna in deskriptivna oziroma opisna, saj sem pri raziskovanju s pomočjo anketnega vprašalnika zbirala številčne podatke, ki sem jih nato uredila in analizirala. Pri kvantitativnih raziskavah namreč zbiramo številčne podatke o pojavih, ki nas zanimajo. Na področju socialnega dela so pogoste raziskave o življenjskih razmerah različnih populacij uporabnikov socialnega dela (npr. starejše populacije). Namen deskriptivne oziroma opisne raziskave pa je količinsko opredeliti in oceniti osnovne značilnosti preučevanega pojava ali ugotoviti obstoj in jakost zveze med dvema in več pojavi. S pomočjo anketnega vprašalnika sem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo, s katerim sem nato preverila svoje hipoteze. Iz omenjenih razlogov je raziskava, glede na odnos do neposrednega gradiva, tudi izkustvena oziroma empirična (Mesec, 2009).

V okviru kvantitativne raziskave sem želela raziskati zadovoljstvo uporabnikov z obiskovanjem dnevnega centra Doma ob Savinji Celje; kaj obiskovalci tam pogrešajo oziroma bi si želeli spremeniti. Vso pridobljeno gradivo sem obdelala s kvantitativno analizo. Raziskava bi lahko imela vrednost za obiskovalce dnevnega centra in njihove svojce, zaposlene v dnevnem centru in sodelavce centra za pomoč na domu. S pomočjo ugotovitev raziskave bodo lahko storitve in aktivnosti dnevnega centra še dodatno prilagodili specifičnim potrebam in željam uporabnikov, prilagodili količino le-teh in dodali nove, takšne, ki so jih navedli uporabniki sami. To jim bo zagotovilo še bolj kakovostno in aktivno preživljanje njihovega časa preživetega v dnevnem centru, hkrati pa bodo s tem uvideli, da ima njihova beseda moč, da je slišana in upoštevana.

3.2 Merski instrument

Vse podatke sem pridobila s pomočjo vnaprej sestavljenega anketnega vprašalnika, ki ga sestavlja 19 vprašanj, od tega je večina vprašanj zaprtega tipa (16) in 3 vprašanja polzaprtega tipa, z možnostjo vpisovanja dodatnih odgovorov (»drugo«). Anketni vprašalnik sem sestavila na podlagi pridobljenih teoretičnih izhodišč in lastnih izkušenj na podlagi druženja z obiskovalci dnevnega centra tekom mojega 6-mesečnega pripravništva. Pri zbiranju vseh predstavljenih podatkov sem uporabila metodo osebnega anketiranja.

Anketni vprašalnik se nahaja v prilogi 9.1.

3.3 Populacija in vzorec

Ciljno populacijo predstavljajo obiskovalci dnevnega centra Doma ob Savinji Celje. Za določeni dnevni center sem se odločila zato, ker sem tam opravljala 6-mesečno pripravništvo in sem se lahko v tem času dobro spoznala s potrebami starejših ljudi in morebitnimi pomanjkljivostmi, ki so jih izpostavili tekom obiskovanja dnevnega centra. Predvsem pa sem se osredotočila na raziskovanje zadovoljstva obiskovalcev s storitvami in aktivnostmi, ki jih dnevni center ponuja, in na njihove morebitne želje po večjem številu teh aktivnosti oziroma dodajanju novih.

Anketirala sem tiste uporabnike, ki so bili v anketi pripravljene sodelovati in jim je njihovo trenutno zdravstveno stanje to dopuščalo. Pri tem sem upoštevala tudi mnenja zaposlenih v dnevnem centru, da smo lahko skupaj presodili, kateri uporabniki so bili zmožni sodelovanja, tako fizično kot tudi psihološko (demenca). Na koncu anketiranja sem pridobila 21 obiskovalcev, ki so bili pripravljene in zmožni sodelovati v anketi. Dnevni center obiskuje več žensk kot moških, zato je prišlo do razlike med spoloma tudi v moji anketi, v kateri je sodelovalo 15 obiskovalk ženskega spola in 6 obiskovalcev moškega spola.

3.4 Zbiranje podatkov

Vse podatke sem pridobila s pomočjo vnaprej sestavljenega anketnega vprašalnika. Pred zbiranjem podatkov sem za izvedbo anketiranja pridobila dovoljenje direktorice Doma ob Savinji ter vodje dnevnega centra. Razložila sem jima namen anketiranja, tematiko, s katero se ukvarjam, in uporabnost pridobljenih podatkov za obiskovalce dnevnega centra.

Zbiranje podatkov je potekalo v mesecu aprilu, in sicer od 10. 4. 2019 do 30. 4. 2019 v dnevnem centru, ki deluje v sklopu Doma starejših ob Savinji v Celju. Ankete sem opravila z vsakim anketirancem posebej v posebni sobi in si na tak način zagotovila miren in nemoteč prostor za pogovor. Vsakemu anketirancu sem razložila, kakšen je namen anketiranja, in mu zagotovila, da je anketa popolnoma anonimna in bodo pridobljeni podatki uporabljeni le v raziskovalne namene.

Po želji anketirancev sem vse ankete po njihovih navodilih izpolnila jaz. Najprej sem jim glasno in počasi prebrala vsako vprašanje posebej, nato pa obkrožila ali zapisala odgovor, ki so ga

izbrali. Za reševanje ene ankete sem s posamezno osebo v povprečju potrebovala 20–25 minut. Tisti, ki so v sodelovanje privolili, so z veseljem odgovarjali na vprašanja, predvsem predstavnice ženskega spola pa so po končani anketi želele nadaljevati pogovor še naprej.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Ko sem imela s pomočjo anketnega vprašalnika pridobljene vse raziskovalne podatke, sem jih zbrala in uredila. Ker so bile ankete izpolnjene ročno, je bilo potrebno za ustrezno statistično analizo vse zbrane podatke kodirati oziroma oblikovati ustrezno oblikovano bazo podatkov.

Bazo podatkov sem pripravila v programu Microsoft Excel, pri čemer sem najprej izdelala tabelo, kjer stolpci predstavljajo vsa anketna vprašanja, vrstice pa predstavljajo vse anketirance. Podatke sem vnašala v istem zaporedju, kot so bila postavljena vprašanja v anketnem vprašalniku. Odgovore sem vnašala v številkah, kot npr.:

- odgovor a pomeni številko 1;
- pri številskih lestvicah sem zapisala izbrano številko in vsako trditev zapisala v svoj stolpec;
- če je imelo vprašanje več možnih odgovorov, sem vsako možnost zapisala v svoj stolpec in potem tisti odgovor, ki so izbrali, zapisala s številko 1, ostale s številko 0;
- če je šlo za odprto vprašanje, sem z besedami zapisala, kaj so odgovorili.

Tabela 1: *Primer baze podatkov*

Št. ankete	Spol	Starost	Zakonski stan	S kom živite?	Vzrok začetka obiskovanja DC
1	1	2	2	2	demenca moža
2	1	3	5	1	1
3	2	2	4	2	2
4	1	3	4	2	3
5	2	2	2	3	2

Celotna baza podatkov se nahaja v prilogi 9.2.

Ko sem imela sestavljeno bazo podatkov, so bili podatki izvoženi v program SPSS, s pomočjo katerega so bile izvedene tudi potrebne analize. Vsi grafi in tabele so narisani s pomočjo MS Excela.

3.5.1 Uporabljene metode za preverjanje hipotez

Pred začetkom preverjanja hipotez sem opravila teste normalnosti, s pomočjo katerih sem želela ugotoviti, ali so podatki porazdeljeni normalno ali ne, in določila, katere statistične teste bom uporabila v nadaljevanju.

Normalna porazdelitev podatkov je velikokrat pogoj za določene statistične teste in je zato pomemben podatek. Če je porazdelitev podatkov normalna, uporabljamo parametrične teste, če ne, pa neparametrične. Normalna porazdelitev pomeni, da so podatki porazdeljeni po Gaussovi krivulji. Podatki v mojem primeru niso bili normalno porazdeljeni, zato sem uporabila neparametrične teste.

Hipotezo 1 sem preverila z Mann-Whitneyevim U-testom, saj sem želela preveriti razlike v povprečjih med dvema skupinama, in ker porazdelitev podatkov ni normalna. Preverjala sem statistično pomembne razlike v povprečnih rangih pri izbranih spremenljivkah, nato pa statistično pomembnost razlik preverila z Mann-Whitneyevim U-testom za neodvisne vzorce (Šušter Erjavec in Južnik Rotar, 2013).

Hipotezo 2 sem preverila s Kruskal-Wallisovim H-testom, saj sem želela preveriti razlike v povprečjih med tremi ali več skupinami, in ker porazdelitev podatkov ni normalna. Kruskal-Wallisov H-test uporabljamo, da preverimo, ali se skupine v povprečju med seboj statistično pomembno razlikujejo.

Pri obeh zgoraj navedenih testih se vrednosti številske spremenljivke pretvorijo v range, vrednosti rangov se nato uporabijo za izračun testne statistike (prav tam).

Hipotezo 3 sem preverila s Spearmanovim korelacijskim koeficientom. V kolikor je bila med spremenljivkama »pogostost konfliktov« in »prisotnost socialnega delavca« statistično značilna pozitivna povezanost, sem hipotezo potrdila, v nasprotnem primeru pa zavrgla.

Hipotezo 4 sem preverjala s T-testom (Mann-Whitneyev U-test) za neodvisne vzorce. Spremenljivko »s kom trenutno živite v domačem okolju« sem preoblikovala v spremenljivko z dvema skupinama. V prvi so anketiranci, ki živijo sami, v drugi pa vsi preostali. V kolikor je med skupinama prišlo do statistično značilne razlike v zadovoljstvu z aktivnostmi in so imeli anketiranci, ki živijo sami, višje povprečje, sem hipotezo potrdila.

4 Rezultati

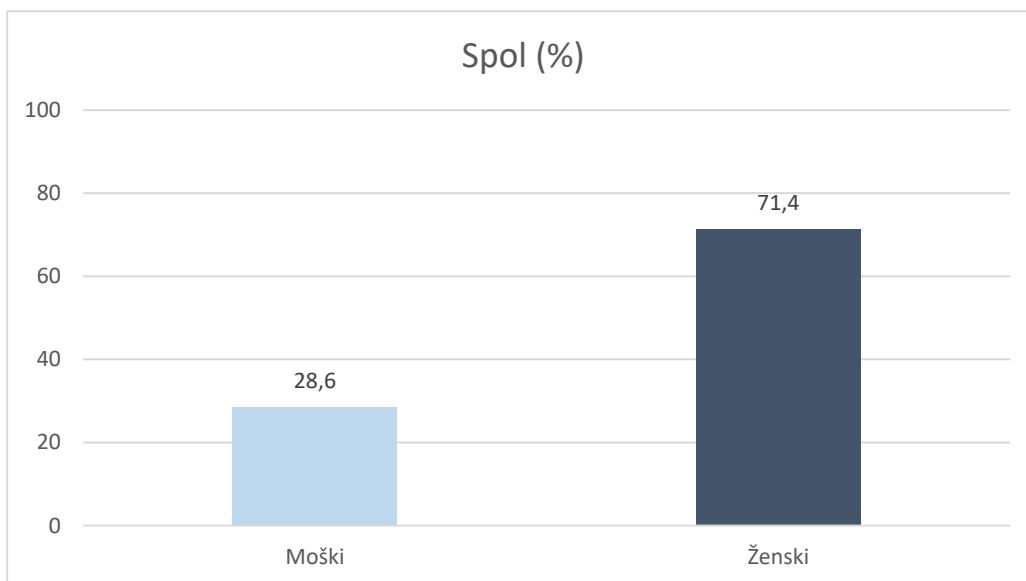
4.1 Lastnosti anketiranih oseb

4.1.1 Spol

Tabela 2: *Spol anketiranih oseb*

	Frekvenca	Odstotek
Ženski	15	71,4
Moški	6	28,6
Skupaj	21	100,0

Med anketiranimi prevladujejo uporabnice ženskega spola, kar ustreza tudi dejanski strukturi vseh uporabnikov dnevnega centra. V anketi je sodelovalo 71,4 % žensk in 28,6 % moških – tabela 2. Prikazani rezultati so tudi posledica tega, da je bilo več uporabnic ženskega spola pripravljeno sodelovati pri anketi (tabela 2, graf 1).

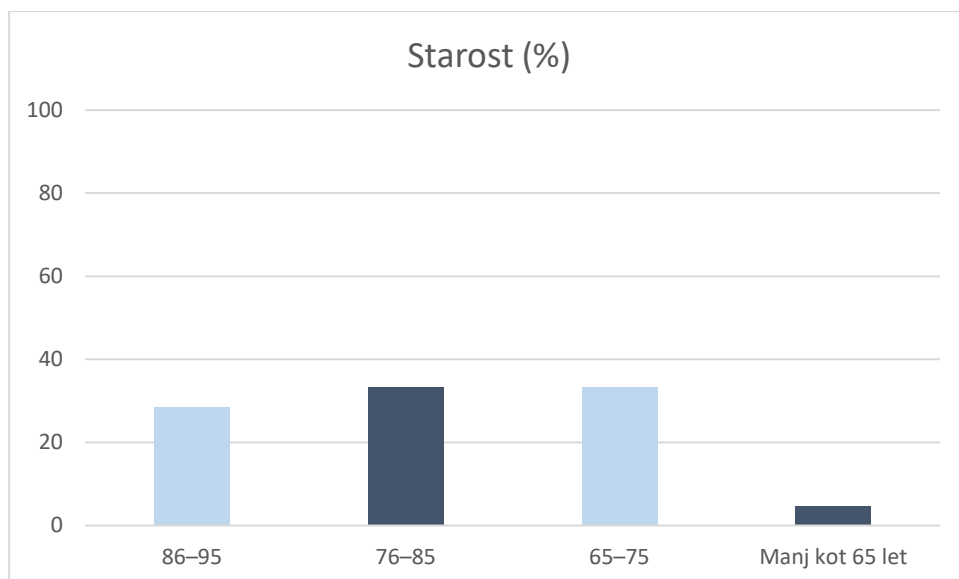
Graf 1: *Spol anketiranih oseb*

4.1.2 Starostne skupine

V že vnaprej pripravljenem anketnem vprašalniku sem predvidela starostne skupine in ne natančne starosti uporabnikov. Razdelila sem jih v štiri starostne kategorije.

Tabela 3: Starostne skupine anketiranih oseb

	Frekvenca	Odstotek
Manj kot 65 let	1	4,8
65–75	7	33,3
76–85	7	33,3
86–95	6	28,6
Skupaj	21	100,0

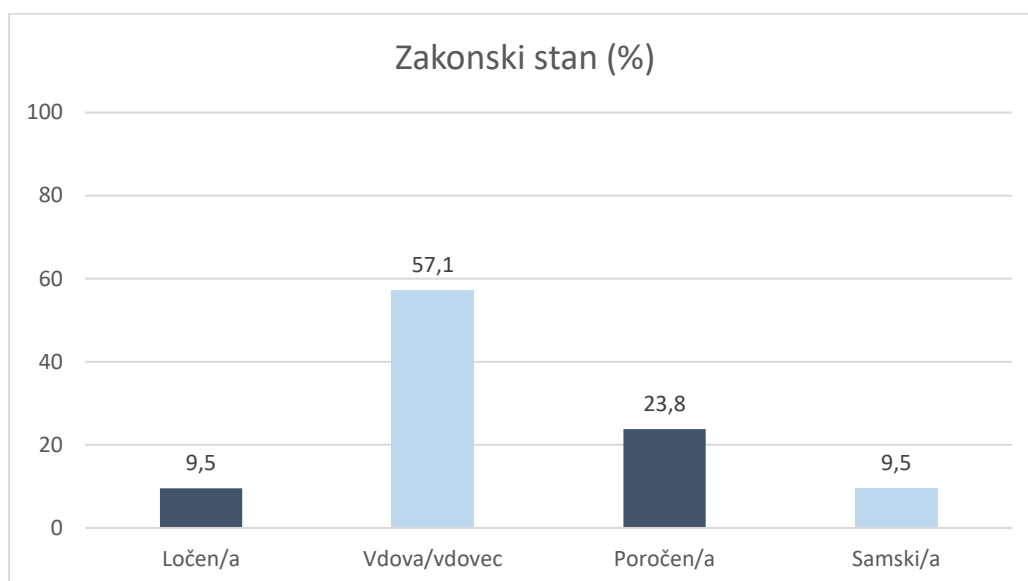
Graf 2: Starostne skupine anketiranih oseb

4,8 % (najmanj) uporabnikov dnevnega centra je mlajših od 65 let. To so predvsem tisti uporabniki, ki dnevni center obiskujejo zaradi nesrečnih dogodkov, ki so jih doleteli tekom življenja (npr. prebolevanje po možganski kapi) in sami niso zmožni samostojnega življenja doma. Število predstavnikov starostne skupine 65–75 let in 76–85 let je enako (33,3 %). Malce nižji odstotek pa predstavlja starostna skupina 86–95 let (28,6 %) (tabela 3, graf 2).

4.1.3 Zakonski stan

Tabela 4: Zakonski stan anketiranih oseb

	Frekvenca	Odstotek
Samski/a	2	9,5
Poročen/a	5	23,8
Vdova/vdovec	12	57,1
Ločen/a	2	9,5
Skupaj	21	100,0

Graf 3: Zakonski stan anketiranih oseb

Več kot polovica uporabnikov dnevnega centra (57,1 %) je v preteklosti bila poročena in je imela svoje življenjske partnerje, sedaj pa so vdove/vdovci. Skoraj tretjina oseb je še vedno poročena (28,8 %), najmanj uporabnikov pa je samskih ali ločenih (9,5 %) (tabela 4, graf 3).

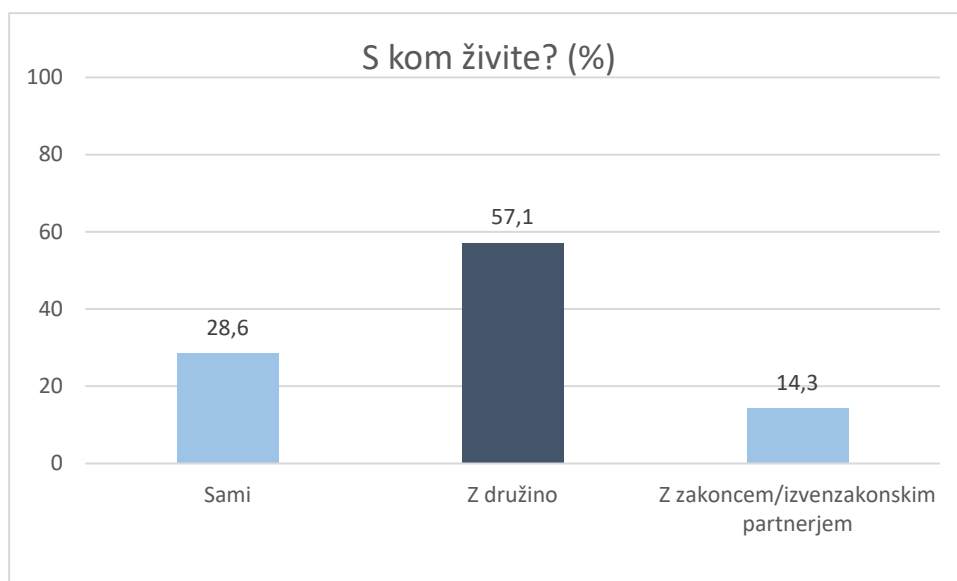
4.2 Življenje v domačem okolju

4.2.1 S kom živijo?

Zanimalo me je, s kom in kje trenutno živijo anketirane osebe v domačem okolju, kako je prišlo do odločitve, da začnejo obiskovati dnevni center, in na čigav predlog so se odločili začeti obiskovati dnevni center.

Tabela 5: S kom živijo anketirane osebe?

	Frekvenca	Odstotek
Sami	6	28,6
Z družino	12	57,1
Z zakoncem/izvenzakonskim partnerjem	3	14,3
Skupaj	21	100,0

Graf 4: S kom živijo anketirane osebe?

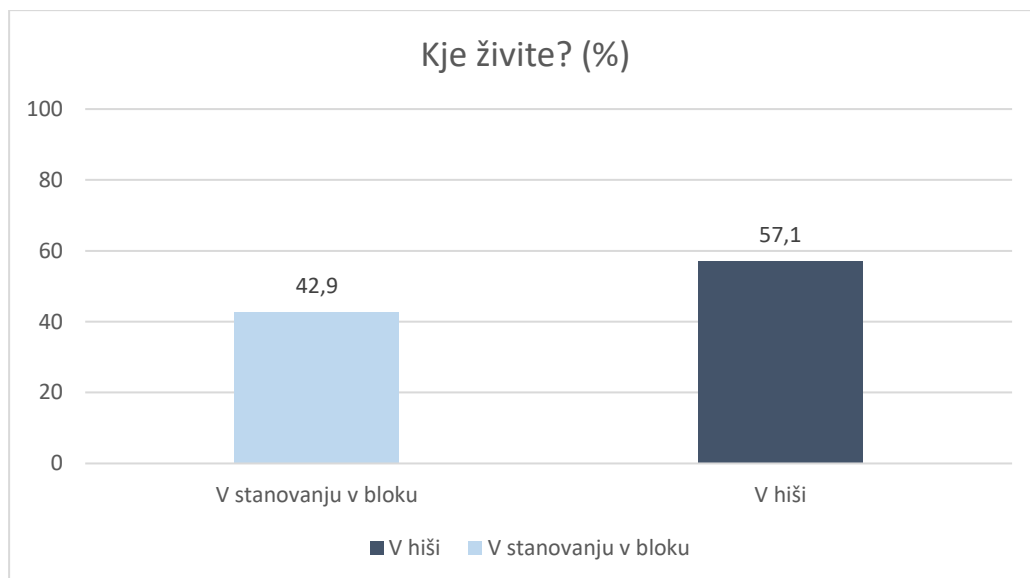
Več kot polovica anketiranih oseb (57,2 %) trenutno živi s svojci oziroma s svojo družino, skoraj tretjina (28,6 %) pa jih živi sama. Najmanj (14,3 %) jih trenutno živi skupaj s svojimi zakonskimi partnerji (tabela 5, graf 4).

4.2.2 Kje živijo?

Tabela 6: Kje živijo anketirane osebe?

	Frekvenca	Odstotek
V hiši	12	57,1
V stanovanju v bloku	9	42,9
Skupaj	21	100,0

Približno polovica anketiranih oseb živi v bloku (42,9 %), malce več kot polovica oseb pa v hiši (57,1 %) (tabela 6, graf 5).

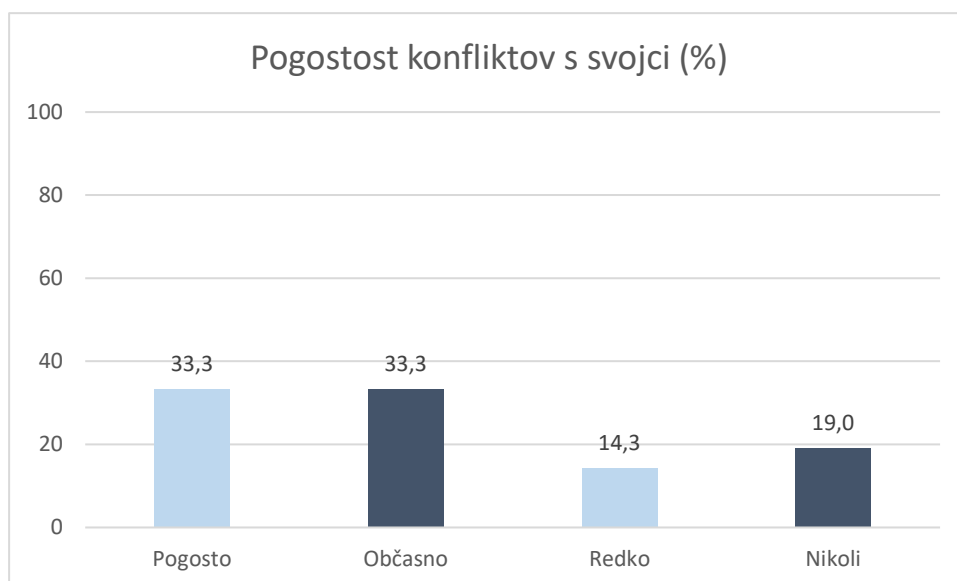
Graf 5: Kje živijo anketirane osebe?

4.2.3 Pogostost konfliktov s svojci

Tabela 7: Pogostost konfliktov s svojci

	Frekvenca	Odstotek
Nikoli	4	19,0
Redko	3	14,3
Občasno	7	33,3
Pogosto	7	33,3
Skupaj	21	100,0

Tretjina anketiranih oseb (33,3 %) ima pogosto oziroma občasno konflikte s svojci. Precej manjši pa je delež oseb, ki imajo konflikte s svojci redko (14,3 %) ali pa jih sploh nimajo (19 %) (tabela 7, graf 6).

Graf 6: Pogostost konfliktov s svojci

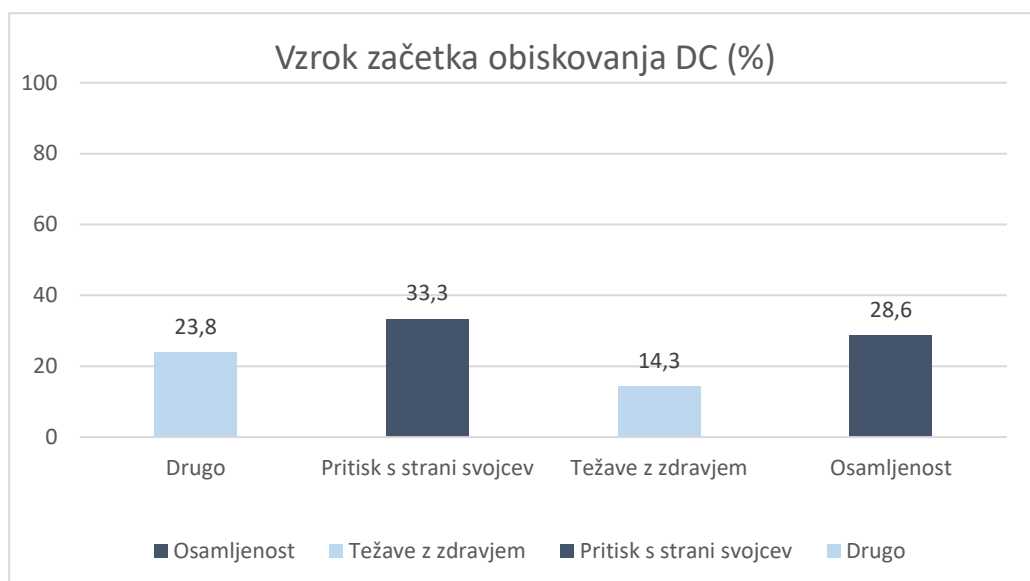
4.3 Razlogi za obiskovanje dnevnega centra

4.3.1 Vzroki začetka obiskovanja dnevnega centra

Tabela 8: Vzrok za začetek obiskovanja dnevnega centra

	Frekvenca	Odstotek
Osamljenost	6	28,6
Težave z zdravjem	3	14,3
Pritisk s strani svojcev	7	33,3
Drugo	5	23,8
Skupaj	21	100,0

Kar tretjina anketiranih oseb se je odločila začeti obiskovati dnevni center zaradi pritiska s strani njihovih svojcev (33,3 %). Drugi najbolj pogost razlog (28,6 %) za začetek obiskovanja dnevnega centra je osamljenost starejših ljudi (tabela 8, graf 7).

Graf 7: Vzrok začetka obiskovanja dnevnega centra

Tabela 9: Odgovori "drugo"

	Frekvenca	Odstotek
Brez odgovora	16	76,2
Demenca moža	1	4,8
Demenca žene, ni skrbi s kuhanjem obrokov doma	1	4,8
Smrt hčerke	1	4,8
Smrt hčerke in sestre	1	4,8
Smrt moža	1	4,8
Skupaj	21	100,0

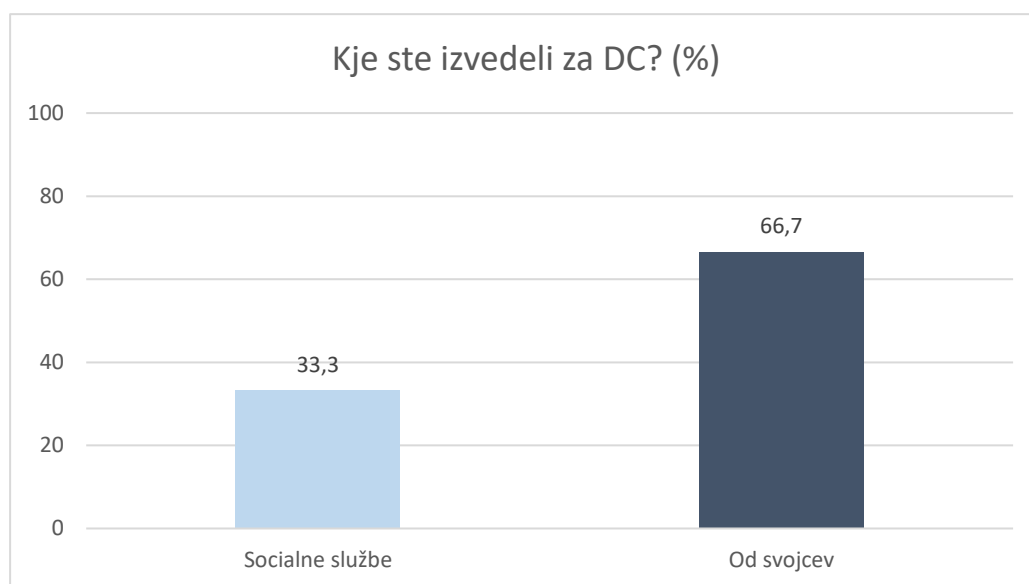
Odločitev za začetek obiskovanja dnevnega varstva za starejše ni enostavna, zlasti če imajo strah pred obiskovanjem, saj ga v veliko primerih primerjajo z institucionalnim varstvom. Odločitev lahko zaradi različnih življenjskih okoliščin (npr. težave z zdravjem) sprejme starejša oseba sama ali pa jo k temu spodbudijo svojci (tabela 9).

4.3.2 Informiranje starejših o možnosti obiskovanja dnevnega centra

Tabela 10: Kje so osebe izvedele za DC?

	Frekvenca	Odstotek
Od svojcev	14	66,7
Socialne službe	7	33,3
Skupaj	21	100,0

Večina anketiranih oseb (66,7 %) je za možnost obiskovanja dnevnega centra izvedela preko svojih družinskih članov, ostali pa preko socialne službe (33,3 %) (tabela 10, graf 8).

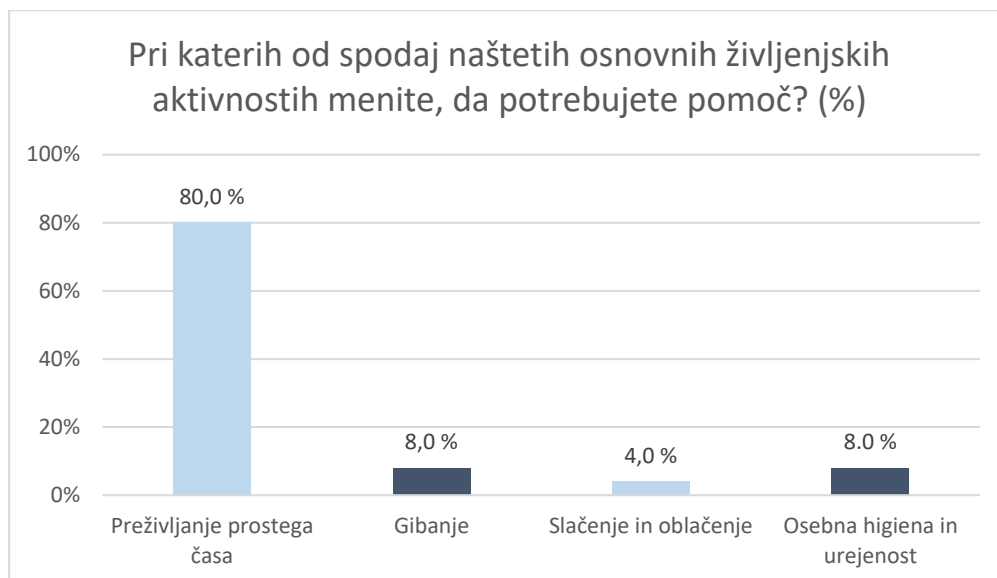
Graf 8: Kje so anketirane osebe izvedele za DC?

4.3.3 Pomoč pri osnovnih življenjskih aktivnostih

Tabela 11: Pomoč pri osnovnih življenjskih aktivnostih

	Frekvenca	Odstotek	Odstotek primerov*
Osebna higiena in urejenost	2	8,0 %	10,0 %
Slačenje in oblačenje	1	4,0 %	5,0 %
Gibanje	2	8,0 %	10,0 %
Preživljanje prostega časa	20	80,0 %	100,0 %
Skupaj	25	100,0 %	125,0 %

Večina anketiranih oseb (80 %) potrebuje pomoč zgolj pri preživljanju prostega časa, kar je tudi glavni razlog, da prihajajo v dnevni center. Zelo majhen delež anketiranih oseb rabi pomoč pri drugih osnovnih življenjskih aktivnostih, kot so gibanje (8 %) in osebna higiena (8 %) ter slačenje in oblačenje (4 %) (tabela 11, graf 9).

Graf 9: Pomoč pri osnovnih življenjskih aktivnostih

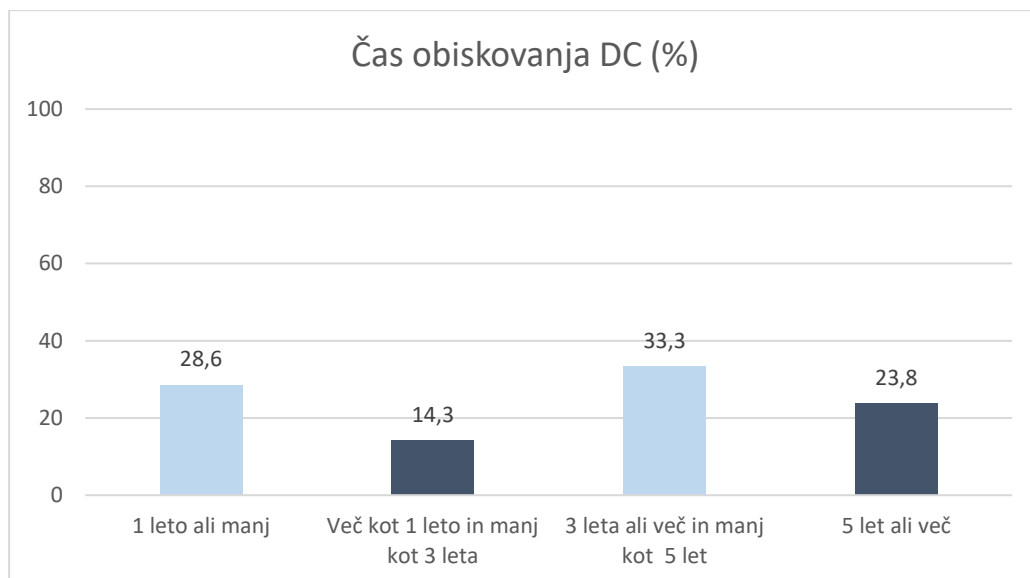
4.4 Obiskovanje dnevnega centra

4.4.1 Čas obiskovanja

Tabela 12: Čas obiskovanja dnevnega centra

	Frekvenca	Odstotek
1 leto ali manj	6	28,6
Več kot 1 leto in manj kot 3 leta	3	14,3
3 leta ali več in manj kot 5 let	7	33,3
5 let ali več	5	23,8
Skupaj	21	100,0

Tretjina vseh anketiranih oseb (33,3 %) dnevni center obiskuje 3 leta ali manj, najmanj anketiranih oseb (14,3 %) pa dnevni center obiskuje več kot 1 leto in manj kot 3 leta. Čas obiskovanja dnevnega centra je odvisen tudi od aktualnih življenjskih okoliščin v življenju starejše osebe (npr. zdravstvenega stanja, odnosa s svojci) (tabela 12, graf 10).

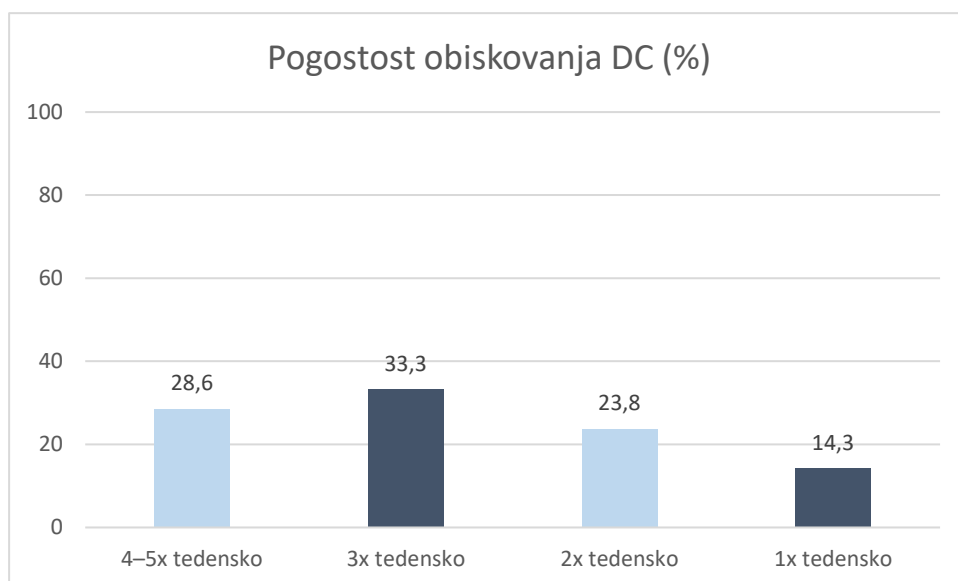
Graf 10: Čas obiskovanja dnevnega centra

4.4.2 Pogostost obiskovanja

Tabela 13: Pogostost obiskovanja dnevnega centra

	Frekvenca	Odstotek
1x tedensko	3	14,3
2x tedensko	5	23,8
3x tedensko	7	33,3
4–5x tedensko	6	28,6
Skupaj	21	100,0

Tretjina vseh anketiranih oseb (33,3 %) obiskuje dnevni center 3-krat tedensko, kar 28,6 % anketiranih oseb pa obiskuje dnevni center 4–5-krat tedensko. Najmanj je tistih starejših, ki dnevni center obiskujejo le 1-krat tedensko (14,3 %) (tabela 13, graf 11).

Graf 11: Pogostost obiskovanja dnevnega centra

Pogostost obiskovanja je odvisna tudi od možnosti prevoza, delovnikov svojcev anketiranih oseb in želje po obiskovanju.

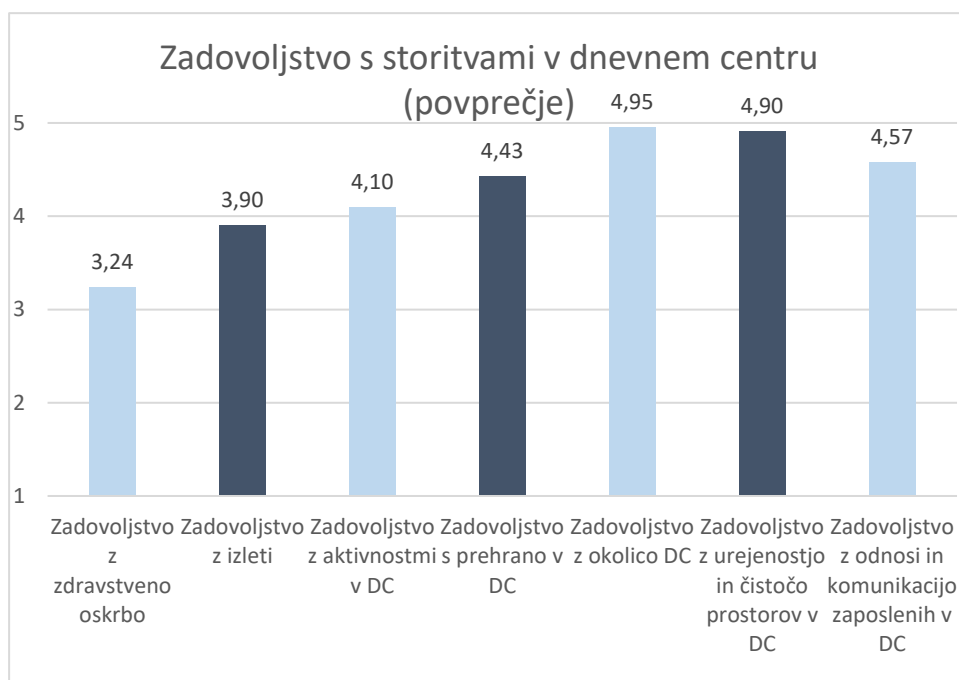
4.5 Zadovoljstvo s storitvami v dnevnem centru

Anketiranim osebam sem postavila 7 trditvev, s pomočjo 5-stopenjske lestvice so ocenjevali, v kolikšni meri se strinjajo z njimi. Za primerjavo med vsemi trditvami sem izračunala tudi povprečno vrednost.

Tabela 14: Zadovoljstvo s storitvami v dnevnem centru

	N	Minimum	Maksimum	Povprečje	Std. odklon
Zadovoljstvo z odnosi in komunikacijo zaposlenih v DC	21	4,00	5,00	4,57	0,507
Zadovoljstvo z urejenostjo in čistočo prostorov v DC	21	4,00	5,00	4,90	0,301
Zadovoljstvo z okolico DC	21	4,00	5,00	4,95	0,218
Zadovoljstvo s prehrano v DC	21	3,00	5,00	4,43	0,746
Zadovoljstvo z aktivnostmi v DC	21	3,00	5,00	4,10	0,625
Zadovoljstvo z izleti	21	3,00	5,00	3,90	0,889
Zadovoljstvo z zdravstveno oskrbo	21	3,00	5,00	3,24	0,625

Anketiranci so v povprečju najbolj zadovoljni z urejenostjo in čistočo prostorov v dnevnem centru (4,90), okolico dnevnega centra (4,95) ter z odnosi in komunikacijo zaposlenih (4,57). Nekoliko manj pa so zadovoljni z zdravstveno oskrbo (3,24) oziroma se glede nje niso mogli natančno opredeliti (»niti niti«). To lahko pripišemo temu, da je mnogi anketiranci še niso potrebovali ali so jo potrebovali v zelo majhni meri (tabela 14, graf 12).

Graf 12: Zadovoljstvo s storitvami v DC (povprečje)

4.6 Zadovoljstvo z aktivnostmi v dnevnem centru

Anketirancem sem postavila 10 trditev, s pomočjo 5-stopenjske lestvice so ocenjevali njihovo strinjanje z njimi.

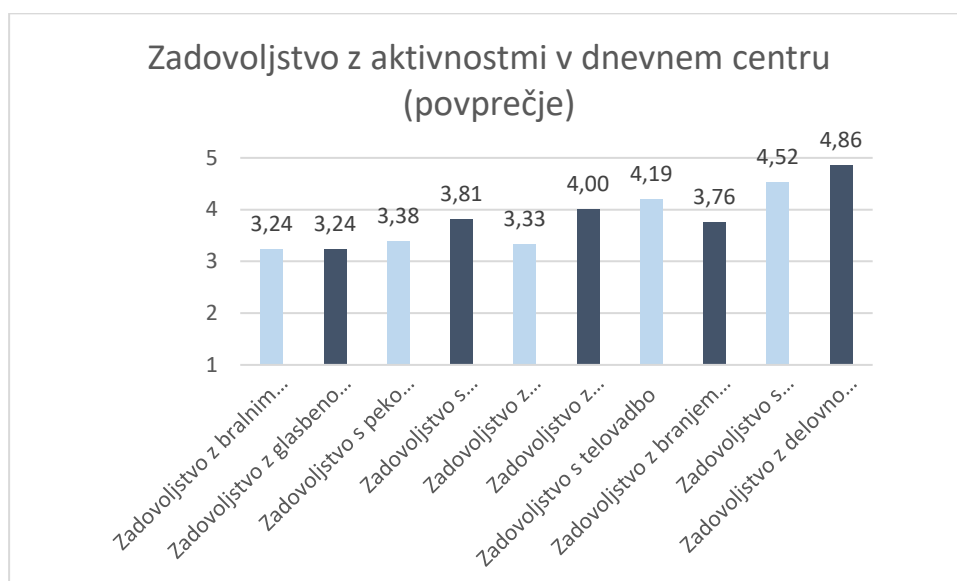
Tabela 15: Zadovoljstvo z aktivnostmi v DC (povprečje)

	N	Minimum	Maksimum	Povprečje	Std. odklon
Zadovoljstvo z delovno terapijo	21	4,00	5,00	4,86	0,359
Zadovoljstvo s fizioterapijo	21	3,00	5,00	4,52	0,680
Zadovoljstvo z branjem časopisa	21	2,00	5,00	3,76	0,944
Zadovoljstvo s telovadbo	21	3,00	5,00	4,19	0,602
Zadovoljstvo z družabnimi igrami	21	3,00	5,00	4,00	0,949
Zadovoljstvo z ustvarjalnimi delavnicami	21	2,00	5,00	3,33	0,856
Zadovoljstvo s tematskimi delavnicami	21	3,00	5,00	3,81	0,680
Zadovoljstvo s peko peciva	21	2,00	5,00	3,38	1,117
Zadovoljstvo z glasbeno urico	21	2,00	5,00	3,24	0,889
Zadovoljstvo z bralnim krožkom	21	2,00	4,00	3,24	0,625

Med vsemi aktivnostmi, ki se izvajajo v dnevnem centru, so anketirane osebe v povprečju najbolj zadovoljne z delovno terapijo (4,86) in fizioterapijo (4,52). Precej manj so zadovoljni z ustvarjalnimi delavnicami (3,33) in peko peciva (3,38), kjer je povprečje zadovoljstva precej

nižje. Najnižje povprečje zadovoljstva pa so vprašani izpostavili pri bralnem krožku (3,24) in glasbeni urici (3,24) (tabela 15, graf 13).

Slabše povprečje ocen pri zgoraj navedenih aktivnostih lahko pripišemo temu, da nimajo vsi starejši zanimanja za umetnost in umetniško ustvarjanje (petje, likovno ustvarjanje, peka) in jih te aktivnosti preprosto ne veselijo. Ravno zaradi tega menim, da bi se morali starejši pri določenih aktivnostih razdeliti v več skupin, kjer bi se vsak lahko vključil v tisto, ki ga resnično veseli in izpopolnjuje.

Graf 13: Zadovoljstvo z aktivnostmi v DC (povprečje)

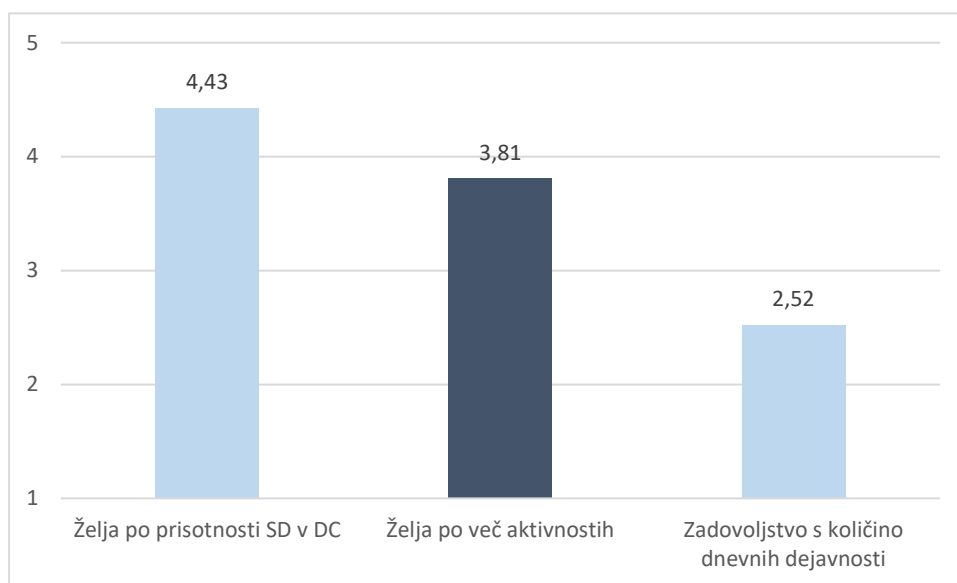
4.6.1 Zadovoljstvo s količino aktivnosti, želja po več aktivnostih, želja po prisotnosti socialnega delavca v dnevnem centru

Pri anketirancih sem želela raziskati, ali so zadovoljni s količino dnevnih aktivnosti, ki jih imajo na voljo v dnevnem centru, ali bi si jih morebiti želeli več. Zanimalo me je tudi, če bi si želeli imeti znotraj delovnega centra na voljo tudi socialnega delavca v primeru osebne stiske, težav ali zgolj zaradi nudenja informacij o morebitni kasnejši namestitvi v dom za starejše.

Tabela 16: Želja po prisotnosti SD v DC, želja po več aktivnostih, zadovoljstvo s količino aktivnosti

	N	Minimum	Maksimum	Povprečje	Std. odklon
Zadovoljstvo s količino dnevnih dejavnosti	21	1,00	4,00	2,52	0,873
Želja po več aktivnostih	21	2,00	5,00	3,81	1,365
Želja po prisotnosti SD v DC	21	3,00	5,00	4,43	0,811

Povprečje ocen (2,52) anketiranih oseb s količino aktivnosti, ki se trenutno izvajajo v dnevnem centru, je precej nizko. Hkrati pa je povprečje ocen (3,81) v želji po več dnevni aktivnostih kar visoko. Zelo visoko (4,43) povprečje za strinjanje s trditvijo pa sem dobila, ko sem spraševala anketirance o njihovi želji po prisotnosti socialnega delavca v dnevnem centru. Veliko anketirancev sprva ni vedelo, kaj socialni delavec točno je. Ko pa sem jim razložila, kaj vse so naloge socialnih delavcev in kakšne vrste pomoči bi jim lahko nudili v dnevnem centru, se je večina popolnoma strinjala s tem, da bi si želeli imeti na voljo socialnega delavca znotraj dnevnega centra (tabela 16, graf 14).

Graf 14: Želja po prisotnosti SD v DC, želja po več aktivnostih, zadovoljstvo s količino dnevnih aktivnosti

4.7 Pomanjkljivosti dnevnega centra

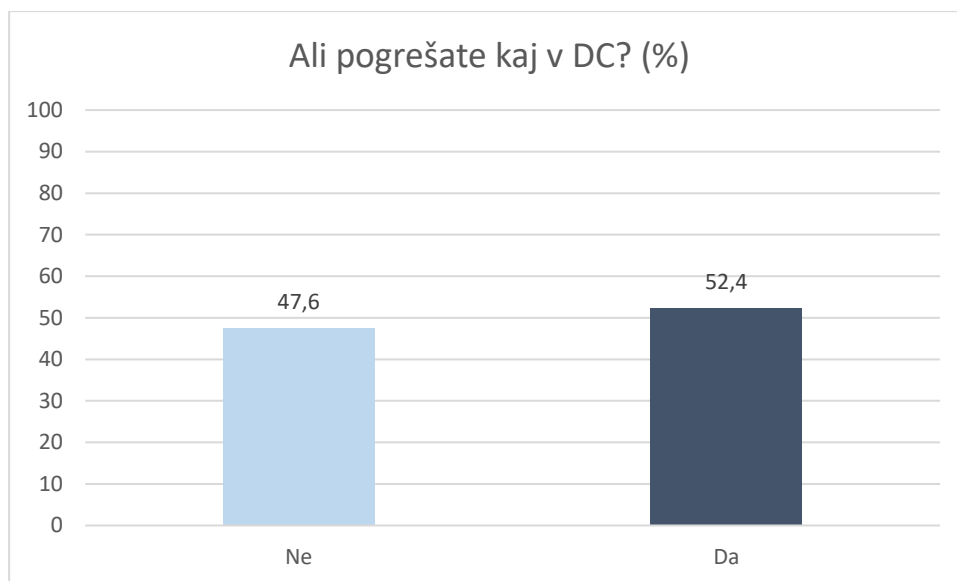
4.7.1 Ali starejši kaj pogrešajo v dnevnem centru?

Zanimalo me je, ali anketiranci znotraj dnevnega centra kaj pogrešajo, ali obstaja kakšna aktivnost, ki bi si jo želeli in ni na voljo.

Tabela 17: Ali kaj pogrešajo v DC?

	Frekvenca	Odstotek
Da	11	52,4
Ne	10	47,6
Skupaj	21	100,0

Pri tem vprašanju so bili anketiranci razdeljeni na dve približno enaki polovici, še vedno pa je bil malce večji delež tistih, ki v dnevnem centru nekaj pogrešajo oziroma jim nekaj manjka (52,4 %) (tabela 17, graf 15).

Graf 15: *Ali kaj pogrešate v dnevnem centru?*

4.7.2 Kaj pogrešajo?

Tabela 18: *Kaj pogrešajo v DC?*

	Frekvenca	Odstotek
Brez odgovora	10	47,6
Bolj pester urnik aktivnosti	1	4,8
Da bi se več stvari dogajalo – akcije	1	4,8
Da bi večkrat šli ven na sprehod	1	4,8
Dovoljena večja uporaba mobilnih telefonov	1	4,8
Pogovor o osebnih težavah – stiskah	1	4,8
Prisluhniti specifičnim potrebam posameznika	1	4,8
Šivanje, risanje	1	4,8
Učiti se plesati in kvačkati	1	4,8
Več miselnih aktivnosti	1	4,8
Več prostega časa med aktivnostmi	1	4,8
Več sprehodov, gibanja	1	4,8
Skupaj	21	100,0

Veliko anketiranih oseb je podalo svoje mnenje o tem, kaj pogrešajo znotraj dnevnega centra, in so mi podali tudi svoje konkretne predloge. Veliko predlogov je bilo povezanih predvsem z

več gibanja, več rekreacije (plesanje, več sprehodov), nekaj je bilo tudi predlogov glede novih, drugačnih aktivnosti (šivanje, kvačkanje). Zanimivo je, da so anketiranci izpostavili tudi to, da pogrešajo pogovore o osebnih stiskah, težavah in da si želijo, da bi se bolj prisluhnilo njihovim specifičnim potrebam (tabela 18).

4.8 Strah pred obiskovanjem dnevnega centra in daljše bivanje v domačem okolju

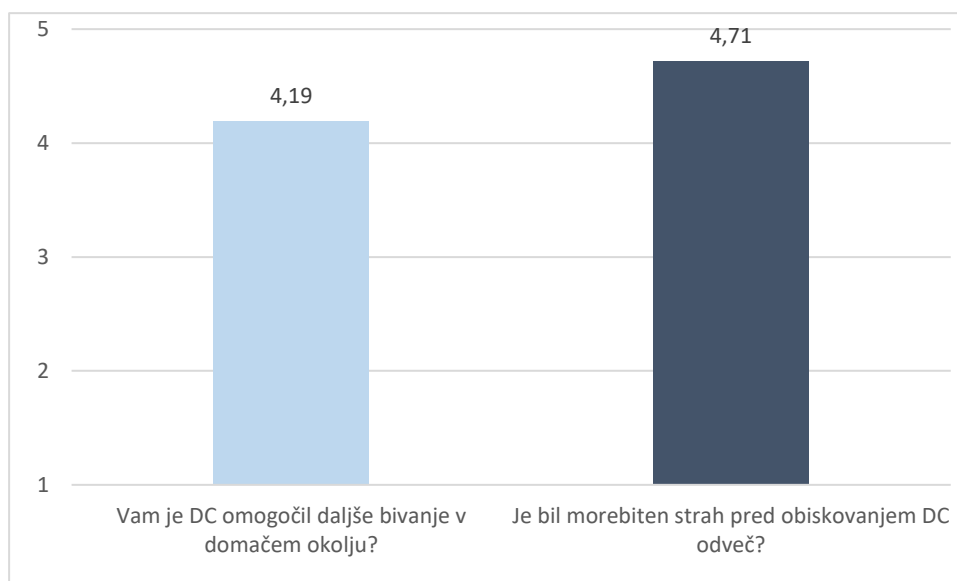
4.8.1 Morebiten strah pred obiskovanjem dnevnega centra in daljše bivanje v domačem okolju kot posledica obiskovanja dnevnega centra

Želela sem izvedeti, ali je bil morebiten strah anketirancev pred obiskovanjem dnevnega centra odveč in ali jim obiskovanje dnevnega centra omogoča, da lahko dlje živijo v svojem domačem okolju. Pri tem sem uporabila 5-stopenjsko lestvico za ocenjevanje strinjanja s trditvami.

Tabela 19: *Je bil morebiten strah pred obiskovanjem dnevnega centra odveč? Vam je DC omogočil daljše bivanje v domačem okolju?*

	N	Minimum	Maksimum	Povprečje	Std. odklon
Je bil morebiten strah pred obiskovanjem DC odveč?	21	3,00	5,00	4,71	0,561
Vam je DC omogočil daljše bivanje v domačem okolju?	21	3,00	5,00	4,19	0,750

Anketiranci so v povprečju (4,71) ocenili, da se strinjajo oziroma popolnoma strinjajo s tem, da je bil njihov strah pred obiskovanjem dnevnega centra odveč. Visoko povprečje ocen je razvidno tudi (4,19) pri strinjanju s trditvijo, da jim dnevni center omogoča, da lahko dlje bivajo v svojem domačem okolju, saj jim nudi varstvo, medtem ko so njihovi bližnji na delovnem mestu (tabela 19, graf 16).

Graf 16: *Je bil morebiten strah pred obiskovanjem dnevnega centra odveč? Vam je DC omogočil daljše bivanje v domačem okolju?*

4.9 Preverjanje hipotez

Pred začetkom preverjanja hipotez sem opravila teste normalnosti, s pomočjo katerih sem želela ugotoviti, ali so podatki porazdeljeni normalno ali ne, in določila, katere statistične teste bom uporabila v nadaljevanju. Ker porazdelitev podatkov ni normalna, sem za analizo uporabila neparametrične teste.

4.9.1 Preverjanje hipoteze 1

Pri H1 me je zanimalo, ali so obiskovalke ženskega spola bolj zainteresirane za več aktivnosti v dnevnem centru kot obiskovalci moškega spola. Za analizo sem uporabila neparametrični statistični Mann-Whitneyev test, ker podatki niso bili normalno porazdeljeni.

Tabela 20: *Povprečje in vsota rangov*

Spol	N	Povprečje rangov	Vsota rangov	
Želja po več aktivnostih	Ženski	15	12,23	183,50
	Moški	6	7,92	47,50
	Skupaj	21		

Pri preverjanju hipoteze 1 sem ugotovila, da je p-vrednost več kot 0,05, kar pomeni, da razlike niso statistično značilne (tabela 21). P-vrednost v našem primeru je 0,118 ($p > 0,05$), kot je razvidno iz tabele številka 21.

Tabela 21: Testna statistika

	Želja po več aktivnostih
Mann-Whitney U	26,500
Wilcoxon W	47,500
Z	-1,562
P-vrednost	,118

Na podlagi tega lahko zaključimo, da med moškimi in ženskami ni statistično značilnih razlik glede zainteresiranosti za več aktivnosti v dnevnem centru od trenutno ponujenih. S tem hipotezo 1 tudi zavržem.

4.9.2 Preverjanje hipoteze 2

Pri H2 me je zanimalo, ali so obiskovalci, ki pogosteje obiskujejo dnevni center, bolj zadovoljni s storitvami v dnevnem centru.

Tabela 22: Povprečje rangov

Pogostost obiskovanja dnevnega centra		N	Povprečje rangov
Zadovoljstvo z odnosi in komunikacijo zaposlenih v DC	1x tedensko	3	12,00
	2x tedensko	5	11,30
	3x tedensko	7	14,00
	4–5x tedensko	6	6,75
	Skupaj	21	
Zadovoljstvo z urejenostjo in čistočo prostorov v DC	1x tedensko	3	12,00
	2x tedensko	5	9,90
	3x tedensko	7	12,00
	4–5x tedensko	6	10,25
	Skupaj	21	
Zadovoljstvo z okolico DC	1x tedensko	3	11,50
	2x tedensko	5	11,50
	3x tedensko	7	11,50
	4–5x tedensko	6	9,75
	Skupaj	21	
Zadovoljstvo s prehrano v DC	1x tedensko	3	15,50
	2x tedensko	5	11,00
	3x tedensko	7	9,07
	4–5x tedensko	6	11,00
	Skupaj	21	
Zadovoljstvo z aktivnostmi v DC	1x tedensko	3	13,00
	2x tedensko	5	13,60
	3x tedensko	7	7,71
	4–5x tedensko	6	11,67
	Skupaj	21	
Zadovoljstvo z izleti	1x tedensko	3	11,67
	2x tedensko	5	10,20
	3x tedensko	7	9,71
	4–5x tedensko	6	12,83
	Skupaj	21	
Zadovoljstvo z zdravstveno oskrbo	1x tedensko	3	9,50
	2x tedensko	5	11,70
	3x tedensko	7	10,86
	4–5x tedensko	6	11,33
	Skupaj	21	

Za analizo sem uporabila Kruskal-Wallisov H-test, saj sem želela preveriti razlike v povprečjih med tremi ali več skupinami, in ker porazdelitev podatkov ni normalna.

Vrednost Kruskal-Wallisovega testa in df sem uporabila za izračun p-vrednosti, sama po sebi pa nimata nobene interpretativne vrednosti.

Tabela 23: Testna statistika

	Hi-kvadrat	df	P-vrednost
Zadovoljstvo z odnosi in komunikacijo zaposlenih v DC	6,167	3	,104
Zadovoljstvo z urejenostjo in čistočo prostorov v DC	1,947	3	,583
Zadovoljstvo z okolico DC	2,500	3	,475
Zadovoljstvo s prehrano v DC	2,857	3	,414
Zadovoljstvo z aktivnostmi v DC	4,307	3	,230
Zadovoljstvo z izleti	1,080	3	,782
Zadovoljstvo z zdravstveno oskrbo	0,702	3	,873

Kot je razvidno iz tabele 23, so p-vrednosti višje od 0,05 ($p > 0,05$), kar pomeni, da ne moremo govoriti o statistično značilnih razlikah glede na pogostost obiskovanja dnevnega centra. Na podlagi vseh pridobljenih podatkov hipotezo zavržem.

4.9.3 Preverjanje hipoteze 3

Pri H3 me je zanimalo, ali si obiskovalci dnevnega centra, ki imajo pogostejše konflikte s svojci, bolj želijo prisotnosti socialnega delavca v dnevnem centru. Za analizo sem uporabila Spearmanovo korelacijo, saj sem želela ugotoviti povezanost med dvema spremenljivkama – »pogostost konfliktov s svojci« in »prisotnost socialnega delavca« v dnevnem centru.

Tabela 24: Korelacija – pogostost konfliktov s svojci/želja po prisotnosti SD v DC

			Želja po prisotnosti SD v DC
Spearman's rho	Pogostost konfliktov s svojci	Koeficient korelacije	<u>,382</u>
		P-vrednost	<u>,088</u>
		N	21

Korelacija pomeni povezanost in ugotavlja, kako se ena spremenljivka povezuje z drugo.

Pri preverjanju hipoteze 3 sem ugotovila, da je p-vrednost nad 0,05 (0,088, $p > 0,05$), kar pomeni, da ne moremo govoriti o statistični povezanosti naših dveh spremenljivk (tabela 24). Hipotezo 3 na podlagi vseh navedenih podatkov zavržem.

4.9.4 Preverjanje hipoteze 4

Pri H4 me je zanimalo, ali so obiskovalci dnevnega centra, ki doma nimajo partnerja ali ne živijo z družino, bolj zadovoljni z aktivnostmi v dnevnem centru.

Tabela 25:Rangi

S kom živate?		N	Povprečje rangov	Vsota rangov
Zadovoljstvo z delovno terapijo	Sami	6	12,50	75,00
	Z družino/zakoncem/izvenzakonskim partnerjem	15	10,40	156,00
	Skupaj	21		
Zadovoljstvo s fizioterapijo	Sami	6	13,42	80,50
	Z družino/zakoncem/izvenzakonskim partnerjem	15	10,03	150,50
	Skupaj	21		
Zadovoljstvo z branjem časopisa	Sami	6	11,67	70,00
	Z družino/zakoncem/izvenzakonskim partnerjem	15	10,73	161,00
	Skupaj	21		
Zadovoljstvo s telovadbo	Sami	6	12,17	73,00
	Z družino/zakoncem/izvenzakonskim partnerjem	15	10,53	158,00
	Skupaj	21		
Zadovoljstvo z družabnimi igrami	Sami	6	15,00	90,00
	Z družino/zakoncem/izvenzakonskim partnerjem	15	9,40	141,00
	Skupaj	21		
Zadovoljstvo z ustvarjalnimi delavnicami	Sami	6	12,17	73,00
	Z družino/zakoncem/izvenzakonskim partnerjem	15	10,53	158,00
	Skupaj	21		
Zadovoljstvo s tematskimi delavnicami	Sami	6	12,67	76,00
	Z družino/zakoncem/izvenzakonskim partnerjem	15	10,33	155,00
	Skupaj	21		
Zadovoljstvo s peko peciva	Sami	6	14,50	87,00
	Z družino/zakoncem/izvenzakonskim partnerjem	15	9,60	144,00
	Skupaj	21		
Zadovoljstvo z glasbeno urico	Sami	6	10,25	61,50
	Z družino/zakoncem/izvenzakonskim partnerjem	15	11,30	169,50
	Skupaj	21		
Zadovoljstvo z bralnim krožkom	Sami	6	11,67	70,00
	Z družino/zakoncem/izvenzakonskim partnerjem	15	10,73	161,00
	Skupaj	21		

Za analizo 4 sem uporabila Mann-Whitneyev U-test, saj sem želela preveriti razlike v povprečjih med dvema skupinama, in ker porazdelitev podatkov ni normalna. Spremenljivko »s kom trenutno živite v domačem okolju« sem preoblikovala v spremenljivko z dvema skupinama. V prvi so bili anketiranci, ki živijo sami, v drugi pa vsi preostali.

Preverila sem statistično pomembne razlike v povprečnih rangih pri izbranih dveh spremenljivkah. Ugotovila sem, da se razlike v povprečnih rangih pojavljajo (tabela 25), nato pa sem preverila še statistično pomembnost razlik (tabela 26).

Tabela 26: Testna statistika

	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	P-vrednost
Zadovoljstvo z delovno terapijo	36,000	156,000	-1,155	,248
Zadovoljstvo s fizioterapijo	30,500	150,500	-1,312	,190
Zadovoljstvo z branjem časopisa	41,000	161,000	-,331	,741
Zadovoljstvo s telovadbo	38,000	158,000	-,633	,526
Zadovoljstvo z družabnimi igrami	21,000	141,000	-2,037	,042
Zadovoljstvo z ustvarjalnimi delavnicami	38,000	158,000	-,626	,531
Zadovoljstvo s tematskimi delavnicami	35,000	155,000	-,861	,389
Zadovoljstvo s peko peciva	24,000	144,000	-1,707	,088
Zadovoljstvo z glasbeno urico	40,500	61,500	-,375	,708
Zadovoljstvo z bralnim krožkom	41,000	161,000	-,353	,724

P-vrednost v našem primeru je le pri eni možnosti manjša od 0,05, in sicer pri zadovoljstvu z družabnimi igrami, kjer je $p = 0,042$ ($p < 0,05$), kar je razvidno iz tabele številka 26. S tem lahko potrdimo, da so anketiranci, ki živijo sami, bolj zadovoljni z družabnimi igrami, kot tisti, ki živijo s partnerjem ali družino. Na podlagi vseh pridobljenih podatkov hipotezo potrdim.

5 Razprava

Magistrsko delo je nastalo z namenom raziskave zadovoljstva starejših z obiskovanjem dnevnega centra Doma ob Savinji Celje. Povod za izbor teme je bila moja lastna izkušnja, ko sem opravljala 6-mesečno pripravništvo v dnevnem centru Doma ob Savinji Celje. Tekom druženja z uporabniki sem ugotovila, kako zelo so si starejši med seboj različni in kako se razlikujejo njihove potrebe in želje. Zato sem si želela raziskati njihovo zadovoljstvo in ugotoviti, kako bi se lahko dnevni center v še večji meri prilagodil njihovim specifičnim potrebam in željam.

Uporabniki dnevnega centra v večini živijo doma s svojo družino, zato spadajo v sorodstveni ali družinski tip omrežja. To pomeni, da starejše osebe bivajo skupaj s svojim otrokom in družina skrbi za večino potreb starostnika. Na podlagi rezultatov raziskave, ki je bila narejena na reprezentativnem vzorcu starostnikov v Sloveniji, lahko oblikujemo tri kvalitativne tipe omrežij, v katere so lahko vpeti starejši z njihovimi najbližjimi: sorodstveno ali družinsko omrežje, omrežje integrirano v bivalno okolje (tesna povezanost starejše osebe z družino, prijatelji in sosedi v majhni geografski oddaljenosti) in omrežje širšega bivalnega okolja, kjer gre za aktivno povezanost z oddaljenimi sorodniki in bližnjimi prijatelji (Švab, 2006, str. 70). Starejši pa niso vedno zgolj samo tisti, ki pomoč prejmejo, lahko so tudi sami viri moči in podpore svoji družini. Starejša generacija v Sloveniji predstavlja pomemben vir različnih oblik podpore in pomoči mladim družinam. Močno je razširjena predvsem pomoč starih staršev pri varstvu otrok. Svojo podporo mlajšim generacijam pa izražajo tudi skozi drugačne oblike pomoči, materialne in nematerialne, zlasti ko so te v stiski (npr. reševanje stanovanjskega problema, pomoč v obliki dobrin) (prav tam, str. 71).

Seveda pa lahko pride med starejšimi in svojci tudi do konfliktnih situacij. Iz raziskave je razvidno, da imata kar dve tretjini uporabnikov dnevnega centra občasno ali pogosto konflikte s svojci. Pri teh rezultatih me je zelo presenetilo, da so bili starejši tako zelo iskreni in so si upali to priznati. Prepričana sem namreč bila, da bodo tisti, ki konflikte s svojci imajo, to skušali zadržati zase. Tukaj opazim pomanjkljivost raziskave, saj bi lahko na tem mestu raziskala še naprej, kaj je po navadi vzrok teh konfliktov oziroma zakaj se najpogosteje prepirajo.

Starejši se za obiskovanje dnevnih centrov odločajo iz različnih razlogov – lahko se za obiskovanje odločijo zaradi pritiska s strani svojcev, svojega slabega zdravstvenega stanja in potrebe po ustrezni dnevni oskrbi (Pečjak, 2007). Na podlagi rezultatov raziskave sem ugotovila, da je med dvema najpogostejšima razlogoma za začetek obiskovanja dnevnega

centra tudi osamljenost starejših ljudi. Preprečevanje osamitve in samoosamitve ter izključenosti starejših ljudi sta ena izmed pglavitnih ciljev dnevnih centrov (Sedmak, 2007, str. 169). Starejšim se mnogokrat namreč zgodi, da so izločeni iz skupin, zato je osamljenost eno od njihovih prevladujočih razpoloženj. Soočajo se z odselitvijo otrok, ki si osnujejo svojo lastno družino, in upokojitvijo, ki jih izloči iz delovne enote. Velikokrat se zgodi, da živijo osamljeni v svojih kotičkih, prepuščeni na milost in nemilost sosedom, sorodnikom, patronažni službi (Pečjak, 2007). Pomembno pa je ločiti med samskostjo in osamljenostjo. Samskost lahko posameznik izbere po svoji želji, ko potrebuje čas in prostor zase in je v svojem zasebnem svetu. Osamljenost pa predstavlja subjektiven občutek, da smo sami, in lahko vsebuje čustva, da smo s strani drugih oseb zavrženi, čeprav v resnici ni tako. Določeni posamezniki se lahko namreč počutijo osamljene, tudi če imajo veliko število socialnih kontaktov, nimajo pa intimnejših odnosov z drugimi (Kristančič, 2005).

Drugi izmed najpogostejših razlogov pa je pritisk s strani svojcev. Milošević Arnold (2003) pravi, da so uporabniki dnevnih centrov najpogosteje stari ljudje, ki zaradi sprememb, ki jih prinaša s seboj staranje, ne zmorejo ostati sami, medtem ko so njihovi svojci odstotni. Razvoj storitev skupnosti, kot so dnevni centri, poleg izboljšanja kakovosti življenja starejših ljudi omogoča tudi razbremenitev družinskih članov in lažje usklajevanje dela, družine in oskrbe družinskih članov. S tem se posledično izboljšuje kakovost življenja starejših oseb kot tudi njihovih oskrbovalcev, torej širše družine (Hlebec idr., 2014).

Več kot polovica uporabnikov ne potrebuje pomoči pri osnovnih življenjskih aktivnostih in si želi le aktivno preživljanje prostega časa v družbi. Odgovor na to predstavljajo dnevni centri, ki starejšim predstavljajo prostor za sproščanje naboja ustvarjalnosti in njihovih potreb po delovanju v interakciji z drugimi in okolico (Kristančič, 2007). Eden izmed ciljev dnevnih centrov je tudi pospeševanje socialnih stikov in ohranjanje integracije v družbeno dogajanje. Starejšim ponujajo predvsem prostor za razvedrilo, vključevanje v dejavnosti, medgeneracijsko sodelovanje in vključevanje v okolje (Sedmak, 2007, str. 169).

Med vsemi storitvami, ki jih dnevni center ponuja, so uporabniki najbolj zadovoljni s čistočo in urejenostjo prostorov ter okolico dnevnega centra. Nad tem nisem bila posebno presenečena, saj dnevni center deluje kot del Doma ob Savinji, ima pa tudi svoj velik vrt in park na čudoviti lokaciji ob mestnem parku in reki Savinji (Dnevni center, b. d.). Ta jim omogoča prostor za sprehode, aktivnosti na prostem (kegljanje, telovadba) ali preprosto za klepet na soncu.

Visoka ocena zadovoljstva je bila ugotovljena tudi na področju odnosov in komunikacije zaposlenih. To me ni presenetilo, saj vsi zaposleni v dnevnem centru želijo, da skupaj z obiskovalci kar se le da najbolje soustvarijo vsak skupen preživet dan. Pri vseh aktivnostih se ves čas upošteva želje in zmožnosti posameznih obiskovalcev. Vse dejavnosti so načrtovane tako, da spodbujajo sodelovanje vseh starejših, hkrati pa jim prepustijo tudi možnost svobodne izbire sodelovanj. Izhodišče skupnega soustvarjanja v dnevnem centru so odnosi, dobro počutje in kakovostno sobivanje (Dnevni center, b. d.). Izjemnega pomena je, da se porušijo zidovi in pregrade med uporabniki in izvajalci storitev ter da se med njimi ustvari partnerstvo in zagotovi pristne medčloveške odnose (Sedmak, 2007, str. 170).

Na podlagi rezultatov sem ugotovila, da so uporabniki dnevnega centra med storitvami najmanj zadovoljni z zdravstveno oskrbo, nad čemer sem bila presenečena, saj je bilo zanje v primeru potrebe po zdravstveni pomoči vedno dobro poskrbljeno. Nato pa sem ugotovila, da veliko uporabnikov zdravstvene pomoči sploh še ni potrebovalo, in da je bila zato stopnja zadovoljstva tako nizka oziroma se glede tega niso znali ustrezno opredeliti. Zato lahko rečem, da je pomanjkljivost moje raziskave ta, da bi lahko pod oceno zadovoljstva dodala še možnost »drugo« ali »nisem še potreboval/a zdravstvene oskrbe«. Podobno lahko istemu vzroku pripišem tudi nizko oceno zadovoljstva z izleti v dnevnem centru, saj se marsikateri uporabnik še ni udeležil nobenega izleta. Tudi tukaj bi lahko dodala še možnost »nisem se še udeležil/a nobenega izleta« in bi na tak način pridobila bolj ustrezne rezultate.

Uporabniki so najbolj zadovoljni z delovno terapijo in fizioterapijo, najmanj pa z glasbeno urico in bralnim krožkom, nekateri izmed njih imajo tudi željo po več dnevniških aktivnostih. Zainteresiranost starejših ljudi za določene aktivnosti in dejavnosti je lahko v veliki meri odvisna od tega, koliko stare oziroma mlade se počutijo. S tem je posledično povezano tudi zadovoljstvo starejših z organiziranimi dejavnostmi v dnevnem centru (Petrič in Zupančič, 2016). Pokazala se je predvsem želja po več rekreacijskih aktivnostih (ples, več sprehodov) in po novih, drugačnih oblikah aktivnosti (kvačkanje, risanje). Vse to se kaže kot posledica tega, da se tretje življenjsko obdobje iz družbeno percipiranega pasivnega življenja spreminja v vedno bolj aktivno obdobje (Švab, 2006, str. 69). Kot pravi Ramovš (2003), ki govori o potrebi starejših po ohranjanju telesne, duševne in delovne svežine, morajo ti tudi po končanju svoje kariere in poklicnega življenja ostati telesno aktivni in dejavni. Pomanjkanje gibanja v starosti lahko osebo hitro vodi do občutka oslabelosti in naprej v boleznih. Vsaka starejša oseba mora zato sama pri sebi oceniti svoje zmožnosti in se tudi v starosti zaposliti z dejavnostmi, ki jo veselijo ali ji predstavljajo izziv. Kljub temu pa rezultati niso pokazali statistično pomembnih

razlik med zainteresiranostjo za več aktivnosti med obiskovalci moškega in ženskega spola, kar me je zelo presenetilo. Pričakovala sem namreč, da bodo ženske tiste, ki bodo izrazile željo po več dnevni aktivnostih, saj sem tekom pripravnštva z njihove strani večkrat slišala pripombe o premalo aktivnostih in o preveč prostega časa med posameznimi aktivnostmi.

Na podlagi rezultatov raziskave sem prišla do ugotovitve, da so starejši, ki živijo sami, bolj zadovoljni z aktivnostmi v dnevnem centru. To se je pokazalo predvsem na področju družabnih iger, ki jih nudi dnevni center za zabavno in sproščeno preživljanje časa svojih uporabnikov. Kristančič (2007, str. 39–41) pravi, da zabava in razvedrilo bogatita človekovo življenje in hkrati predstavljata pomembno sredstvo komunikacije in medosebnih odnosov. Razvedrilo oziroma zabavo predstavljajo različne dejavnosti, ki vsebujejo raznovrstne družbene in kulturne vsebine, katerih namen je ustvarjanje in osvežitev vedrega razpoloženja pri določeni osebi. Pomemben del zabave predstavljajo različne igre, prireditve, branje, gledanje televizije, ukvarjanje s športnimi dejavnostmi. V dnevnem centru smo si veliko časa zapolnili z različnimi igrami, kot so tombola, človek ne jezi se, spomin, karte in šah. To je starejše sprostito, velikokrat nasmejalo ter ustvarilo domače, sporočeno in zabavno vzdušje.

Zelo sem bila presenečena, ko sem ugotovila, da se uporabniki močno strinjajo z idejo, da bi imeli v dnevnem centru možnost prisotnosti socialnega delavca. Pri tem vprašanju jih je imela večina sprva težave, saj niso bili popolnoma prepričani, kakšno delo opravljajo socialni delavci, zato sem jim razložila, da bi jim socialni delavec nudil pomoč v primeru osebne stiske, težav, želje po pogovoru ali zgolj različne informacije o različnih socialnovarstvenih storitvah za starejše. Tretje življenjsko obdobje je namreč čas, v katerem se starejši ljudje počasi začnejo zavedati procesa staranja in začnejo vse bolj sprejemati, da bodo v prihodnosti lahko potrebovali nekatere izmed storitev socialnega varstva (Payne, 2017). Socialni delavec se velikokrat pojavi v vlogi koordinatorja storitev, saj staremu človeku in njegovi družini pomaga pridobiti pomoč različnih služb, ki obstajajo v danem okolju, in prispeva k razvijanju teh služb ter k njihovem medsebojnemu povezovanju. Lahko vpliva tudi na izboljšanje interakcij med starimi ljudmi in drugimi ljudmi v posameznikovi družini in širšem družbenem okolju (Mali, 2007).

Ko sem uporabnikom podrobneje razložila delo socialnega delavca, so se vsi strinjali s tem, da bi takšna prisotnost prinesla dodatno vrednost dnevnemu centru in bi se lahko nanj obrnili, če bi potrebovali pomoč. Tudi sedaj imajo na voljo domsko socialno delavko, ki pa je že sicer preobremenjena in ima polne roke dela z domskimi stanovalci, zato ji velikokrat zmanjka časa

za uporabnike dnevnega centra. Če pa bi imeli uporabniki na voljo socialnega delavca, ki bi deloval zgolj v okviru dnevnega centra, bi to prineslo ogromno dodatno vrednost k delovanju celotnega dnevnega centra in kakovosti izvajanja aktivnosti. Socialni delavec bi lahko imel z uporabniki individualne pogovore (reševanje stisk, težav), lahko bi vodil skupinske pogovore o strokovnih temah (tesnoba, demenca), lahko bi posredoval pri konstruktivnem reševanju konfliktov med uporabniki. Sedmak (2007, str. 169) pravi, da naj bo smisel dnevnih centrov v tem, da lahko starejši in njihovi svojci dobijo »nasvete v zvezi s socialnimi zadevami in konkretno pomoč pri obvladovanju vsakodnevnih problemov kot tudi izrednih stanj«. Tudi uporabniki sami so izrazili željo, da bi si želeli pogovorov o stiskah, težavah, ko sem raziskovala, kaj pogrešajo v dnevnem centru, kar kaže na to, da bi jim prisotnost socialnega delavca to željo tudi uresničila. Uporabniki so med vzroki za začetek obiskovanja dnevnega centra navedli tudi smrt bližnje osebe (partnerja, hčerke, sestre), pri čemer bi jim zopet lahko pomagal socialni delavec. Pri delu s starimi ljudmi je pomembno, da socialni delavci znajo delovati na okrevanju, ki temelji na tem, da so posamezniki sposobni premagati težke življenjske udarce in se po njih pobrati (smrt zakonca, bolezen ...) (Mali, 2007).

Rezultati raziskave so pokazali, da je bil morebiten strah uporabnikov pred začetkom obiskovanja dnevnega centra odveč. Mnogi starejši namreč dnevno varstvo enačijo z institucionalnim varstvom in ga zaradi tega ne želijo obiskovati. Dnevni centri lahko delujejo v sklopu domov za starejše ali izven njih. Vendar pa se domov še vedno drži negativen prizvok v smislu zadnje postaje v človekovem življenju. Raziskave kažejo, da bi se starejši lažje odločili za obiskovanje dnevnega varstva, če bi bilo organizirano zunaj institucionalnega varstva (Ramovš, 2003). Kljub temu da dnevni center, ki je v centru naše raziskave, deluje znotraj doma za starejše, se je izkazalo, da je bil strah starejših pred obiskovanjem odveč. Zato se mi zdi izrednega pomena, da pridejo starejši pred začetkom obiskovanja na »poskusni obisk« in se za nekaj ur na lastne oči prepričajo, kako poteka dan v dnevnem centru. Namen prvega obiska je, da se oseba seznani z zaposlenimi, dnevnim redom in aktivnostmi, ki potekajo ob določenih urah. Če starejši po prvem obisku ocenijo, da je to zanje oblika podpore, ki jo potrebujejo, se z njimi sklene dogovor o sodelovanju. Skupaj se nato soustvari tudi osebni načrt pomoči ter se dogovori o dnevnem časovnem prihodu in odhodu (Dnevni center, b. d.).

Večina anketirancev je ocenila, da jim obiskovanje dnevnega centra omogoča daljše bivanje v njihovem domačem okolju, kar je povezano z manjšim stresom, ki ga starejšemu človeku predstavljata selitev in posledična sprememba okolja (Hlebec idr., 2014). Eden izmed glavnih ciljev dnevnih centrov je tudi podpora starejšim pri vztrajanju v svojem domačem okolju. Nova

paradigma staranja je ustvarila novo pahljačo potreb, ki se ne omejuje več samo na klasično obliko domov za starejše, ampak to klasično ustanovo dopolnjuje in razbremenjuje. Ta paradigma od starega človeka pričakuje, da bo ostal čim dlje aktiven v socialnem okolju in bo v kar največji meri odločal o svojem življenju (Sedmak, 2007, str. 169). Namen dnevnega centra je, da omogoča starejšim, da čim dlje ostanejo v svojem domačem okolju in hkrati ostanejo vpeti v aktivno druženje z drugimi ljudmi. Deluje v smeri, da bi se starejšim približalo občutek življenja v domačem okolju – prostorsko, dejavnostno in odnosno (Dnevni center, b. d.).

6 Sklepi

- Med anketiranimi osebami v dnevnem centru Doma ob Savinji Celje je več žensk kot moških, kar je posledica tega, da je bilo več predstavnic ženskega spola pripravljeno sodelovati v anketi in ker je že na splošno med obiskovalci dnevnega centra več žensk kot moških.
- Uporabniki dnevnega centra glede na starostne skupine niso enakomerno razporejeni, večina uporabnikov je znotraj starostnih skupin 65–75 let in 76–85 let. Samo eden je predstavnik starostne skupine pod 65 let, kar 6 uporabnikov pa spada v najvišjo starostno skupino 86–95 let.
- Največ uporabnikov je bilo v preteklosti poročenih in so sedaj vdove/vdovci ter živijo s svojo družino v hiši.
- Dve tretjini uporabnikov je izpostavilo, da ima občasno ali pogosto konflikte s svojci, nekaj manj je takšnih, pri katerih do konfliktov ne pride nikoli ali zelo redko.
- Najpogostejša razloga, zaradi katerih so se anketiranci odločili začeti obiskovati dnevni center, sta pritisk s strani njihovih svojcev in osamljenost. Kot pogost vzrok za začetek obiskovanja dnevnega centra so navedli tudi smrt partnerja ali ožjega družinskega člana (hčerka, sestra).
- Večina anketirancev je za obstoj in možnost obiskovanja dnevnega centra izvedela od svojcev, tretjina pa od socialne službe.
- Največ anketirancev potrebuje pomoč samo pri preživljanju prostega časa, majhen delež je tistih, ki potrebujejo pomoč pri drugih osnovnih življenjskih aktivnostih (osebna higiena in urejenost, gibanje, slačenje in oblačenje).
- Tretjina anketiranih oseb obiskuje dnevni center med 3 in 5 leti ter trikrat tedensko.
- Pri ocenjevanju zadovoljstva s storitvami v dnevnem centru so anketiranci izrazili najvišje zadovoljstvo z okolico dnevnega centra, urejenostjo in čistočo prostorov ter odnosi in komunikacijo zaposlenih v dnevnem centru. Najmanj so zadovoljni z zdravstveno oskrbo oziroma se glede tega niso znali natančno opredeliti (»niti niti«), kar lahko pripišemo dejstvu, da je nekateri izmed njih do sedaj še niso potrebovali.
- Pri ocenjevanju zadovoljstva z aktivnostmi v dnevnem centru se je pokazalo, da so anketiranci najbolj zadovoljni z delovno terapijo in fizioterapijo, najmanj pa z glasbeno urico in bralnim krožkom.

- Anketiranci v povprečju niso zadovoljni s številom dnevnih aktivnosti v dnevnem centru, z njihove strani je prisotna želja po več dnevnih aktivnostih.
- Večina anketirancev se strinja s tem, da bi imeli v dnevnem centru možnost prisotnosti socialnega delavca, ki bi jim pomagal v primeru stisk, težav ali nudenja različnih informacij.
- Malce več kot polovica anketirancev v dnevnem centru nekaj pogoša. Kot najpogostejša primera so navedli več rekreacije (več sprehodov, plesanje, več gibanja) in nove, drugačne dnevne aktivnosti (kvačkanje, šivanje, risanje). Izpostavili so tudi željo po pogovoru o osebnih težavah, stiskah in željo po večji pozornosti za njihove specifične potrebe.
- Anketiranci so povedali, da je bil njihov morebiten strah pred obiskovanjem dnevnega centra odveč, hkrati pa so mnenja, da jim dnevni center omogoča daljše bivanje v njihovem domačem okolju.
- Med moškimi in ženskami ni statistično značilnih razlik glede zainteresiranosti za več aktivnosti v dnevnem centru od trenutno ponujenih.
- Pogostost konfliktov s svojci ni povezana z željo uporabnikov po prisotnosti socialnega delavca v dnevnem centru.
- Anketiranci, ki živijo sami, so bolj zadovoljni z aktivnostmi (družabnimi igrami) kot tisti, ki živijo s partnerjem ali družino.
- Obiskovalci, ki pogosteje obiskujejo dnevni center, niso bolj zadovoljni s storitvami v dnevnem centru.

7 Predlogi

- Dnevne aktivnosti v dnevnem centru bi bilo potrebno prilagoditi potrebam oziroma željam posameznih uporabnikov. To bi se lahko rešilo na način, da bi se uporabnike pri določenih aktivnostih razdelilo v več skupin, da bi se lahko izvajalo več različnih aktivnosti hkrati.
- Zaposleni v dnevnem centru bi morali prilagoditi količino dejavnosti željam uporabnikov. Morali bi si vzeti več časa in prisluhniti vsakemu starejšemu posebej, upoštevati njihove želje in sposobnosti ter na podlagi tega potem prilagoditi dnevne aktivnosti.
- V dnevnem centru bi bilo potrebno zaposliti dodaten kader, saj bi se na tak način lahko izvajalo več aktivnosti hkrati in bi se lahko bolj prilagodili specifičnim potrebam posameznih starejših ljudi. To bi omogočilo tudi razvoj bolj poglobljenega, zaupnega odnosa med zaposlenimi in uporabniki ter posledično bolj sproščeno in prijazno vzdušje.
- Poleg dodatnih zaposlenih bi bilo potrebno poskrbeti tudi za to, da bi dnevni center obiskovalo več prostovoljcev, saj ogromno pripomorejo k zagotavljanju kakovostnega izvajanja aktivnosti in k ustvarjanju novih, svežih idej za uporabnike. Zelo dobrodošlo bi bilo tudi, da bi prihajali večkrat tedensko, ne samo en dan v tednu. Vse to bi pripomoglo tudi k bolj individualnemu delu z uporabniki.
- Dobro bi bilo vzeti v razmislek, kako zaposliti tiste uporabnike, ki določenih aktivnosti niso sposobni izvajati, npr. nekateri ne zmorejo sodelovati pri telovadbi ali fizioterapiji. Tudi zanje bi se lahko v času telovadbe in fizioterapije uredile alternativne aktivnosti.
- Več poudarka bi bilo potrebno dati na oglaševanje dnevnega centra preko različnih medijev. Potreba starejših ljudi po dnevnem varstvu je vedno večja, ampak jih mnogo sploh ne ve, da imajo blizu svojega doma možnost obiskovanja dnevnega centra. Menim, da bi bilo koristno, če bi se ustvaril oglas v lokalnem časopisu (Novi tednik), da bi prihajali predstavitveni letaki na domove starejših ljudi, lahko bi se ustvaril tudi oglas na lokalnem radiu (Radio Celje) ali televiziji (TV Celje).
- Koristno bi bilo tudi, da bi spletna stran dnevnega centra oziroma doma za starejše omogočala vpogled v proste kapacitete doma oziroma izvajanje dnevnega varstva. Priporočljivo bi bilo tudi, da bi spletna stran vsebovala bogato galerijo vseh aktivnosti za starejše, ki se izvajajo v sklopu dnevnega centra.

- Da bi se izvajale tudi aktivnosti, ki niso tako skrbno načrtovane in jasno zastavljene v smislu npr. sproščenega pogovora o telenovelah (predvsem za ženski spol). Da bi se v tedenskem načrtu naredil prostor za »time off«, za sproščene spontane aktivnosti in pogovore. Na tak način bi se lahko uporabniki še bolj povezali med seboj in se pogovarjali o skupnih interesih.
- Uporabnikom v dnevnem centru bi morala biti na voljo socialna delavka, ki bi jim nudila individualno obravnavo v primeru osebne stiske, težav ali informacije glede kasnejše morebitne nastanitve v dom za starejše.
- V dnevnem centru bi bilo potrebno organizirati mesečne »govorilne ure«, kjer bi se sestali vsi zaposleni in svojci uporabnikov, da bi si lahko izmenjali informacije o počutju, zadovoljstvu in morebitnih dodatnih željah starejših.
- V dnevnem centru bi bilo potrebno zagotoviti zaseben in miren prostor, kjer bi se lahko zaposleni po potrebi z uporabniki ali njihovimi svojci pogovorili v miru in tišini. Ta prostor sedaj predstavlja soba, ki je namenjena počitku obiskovalcev in v večini primerov ne zagotavlja miru in zasebnosti, zlasti pri reševanju kompleksnih intimnih situacij.
- Potrebna bi bila nova, dodatna izobraževanja za vse zaposlene v dnevnem centru, zlasti na področju dela z uporabniki z demenco ali z uporabniki z določenimi telesnimi ovirami. Na tak način bi ohranjali že obstoječe znanje oziroma pridobivali nove, še kako potrebne veščine.
- Več pozornosti bi se moralo posvetiti varovanju dnevnega centra, predvsem zaradi vedno večjega števila dementnih bolnikov. Prostor dnevnega centra je namreč velik, obiskovalcev je sorazmerno veliko in ljudi z demenco je potrebno ves čas nadzorovati. To je trenutno zelo oteženo, saj je dnevni center zaščiten le z zvončkom, ki zazvoni ob prihodu/odhodu, gibanja pa je skozi ves dan ogromno.
- Veliko svojcev ima popoldanski delovni čas, zato bi potrebovali varstvo tudi ob popoldanskih oziroma večernih urah. Dobro bi bilo razmisliti o tem, da bi dnevni center ponujal možnost varstva starejših tudi v popoldanskih urah in na tak način razbremenil svojce uporabnikov. Seveda pa to posledično zahteva tudi dodaten kader in potrebna sredstva.
- Ob vedno večji potrebi starejših ljudi po dnevnem varstvu in oskrbi bi se morali skladno s tem povečati tudi prostori dnevnega centra. Tako bi lahko imeli starejši dovolj prostora za izvajanje različnih aktivnosti in za svoj osebni prostor. To bi bilo potrebno predvsem

pri glavnem, dnevnem prostoru, ki je relativno majhen, ob slabem vremenu je v njem precej gneče in pogosto zmanjka udobnih naslonjačev za vse uporabnike. Prav tako se nekaj jedilnih miz nahaja znotraj dnevnega prostora in se tam potem streže tudi zajtrk in kosilo.

- Menim, da bi bilo ustrezno, da bi imela koordinatorka dnevnega centra posebno sobo za opravljanje svojega dela, saj je trenutno njena miza postavljena kar v jedilni prostor. Velikokrat namreč opravlja pomembne klice s svojci uporabnikov, ki so zasebne in intimne narave in niso namenjeni, da bi jih slišali vsi ostali uporabniki in zaposleni v dnevnem centru. S tem bi se zavarovala tudi zasebnost in varovanje podatkov uporabnikov in njihovih svojcev.
- Veliko starejših oziroma njihovih svojcev nima dovolj sredstev, da bi lahko v celoti pokrili stroške obiskovanja dnevnega varstva. Zelo učinkovito bi bilo, da bi občina prispevala svoj delež in sofinancirala storitev dnevnega varstva.

8 Uporabljena literatura

Bernoth, M., & Winkler, D. (ur.) (2017). *Healthy ageing and aged care*. South Melbourne, Victoria: Oxford University Press.

Bizjak, J. (2019). Slovenski domovi za starejše so povsem zasedeni, kako je v Avstriji?. *Delo*, 17. 1. 2019. Pridobljeno 11. 4. 2019 s <https://www.delo.si/novice/slovenija/slovenski-domovi-za-starejse-so-povsem-zasedeni-139747.html>

Breznik, D. (2015). Prilagojenost socialnovarstvenih oblik pomoči starim ljudem v Mestni občini Ljubljana. *Socialno delo*, 54(1), 41–52. Pridobljeno 16. 4. 2019 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-GLJQE3MU/74eec251-31a2-4611-9479-1def9670efac/PDF>

Burger, M. (2017). *Dnevno varstvo starih ljudi v Sloveniji* (Magistrsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana. Pridobljeno 15. 4. 2019 s [file:///C:/Users/Uporabnik%20PC/Downloads/burger_matej_bmag%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Uporabnik%20PC/Downloads/burger_matej_bmag%20(2).pdf)

Creagan, E.T. (ur.) (2001). *Klinika Mayo o zdravem staranju: Odgovori za uspešno tretje življenjsko obdobje*. Ljubljana: Educy.

Cvahte, B. (2009). Pogledi na trajno zagotavljanje spoštovanja človekovih pravic in dostojnega preživljanja starosti. V M. Tratnik Volasko (ur.), *Sistemske spremembe na področju institucionalnega varstva starejših v Sloveniji*. Zbornik referatov in razprav, št. 3. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Dnevni center. (b. d.). Pridobljeno 10. 4. 2019 s <http://www.domobsavinji.si/dnevni-center>

Dragoš, S. (2000). Socialne mreže in starost. *Socialno delo*, 39(4–5), 293–314.

Filipovič Hrast, M., Hlebec, V., Knežević Hočevar, D., Černič Istenič, M., Kavčič, M., Jelenc Krašovec, S., Kump, S., & Mali, J. (2014). *Oskrba starejših v skupnosti: dejavnosti, akterji in predstave*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Grün, A. (2010). *Visoka umetnost staranja*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.

- Hižman, R. (ur.) (2017). Predstavitev medgeneracijskih društev in organizacij, ki izvajajo program Skupine starih za samopomoč. V R. Hižman (ur.), *30 let programa skupine starih ljudi za samopomoč* (str. 51–117). Maribor: Zveza društev za socialno gerontologijo Slovenije.
- Hlebec, V., Filipovič Hrast, M., Kump, S., Jelenc Krašovec, S., Pahor, M., Domajnko, & B. (2012). *Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hlebec, V., Nagode, M., & Filipovič Hrast, M. (2014). *Kakovost socialne oskrbe na domu: vrednotenje, podatki in priporočila*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hrovatin, M., & Koželj-Levičnik Irena M. (ur.) (2001). *Skupaj lahko naredimo več za kakovost življenja starejših*. Ljubljana: Zveza društev upokojencev Slovenije.
- Imperl, F. (2012). *Kakovost oskrbe starejših: izziv za prihodnost*. Logatec: Firis Imperl & Co.: Seniorprojekt.
- Koprivnikar, B. (2009). Stanje na področju institucionalnega varstva starejših v Sloveniji in predlog statutarnih sprememb ter sprememb v upravljanju in financiranju izvajalcev institucionalnega varstva starejših. V M. Tratnik Volasko (ur.), *Sistemske spremembe na področju institucionalnega varstva starejših v Sloveniji*. Zbornik referatov in razprav, št. 3. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Kožuh Novak, M., Banovec, T., Cajnko, A., Drenik, I., Levičnik, I., Krvina, S., Mikulič, M., Miladinovič, M., Ostrman, A., Pavliha, M., Šonc, R., Ternovec, A., Železnik, Ž., & Žiberna, A. (2010). *Starajoča se družba: čas za nove izzive*. Ljubljana: Zveza društev upokojencev Slovenije.
- Koskinen, S. (1997). Aging and Social Work: The Development of Gerontological Social Work. V N. Stropnik (ur.), *Social and Economic Aspects of Ageing Societies: European Inter-University Consortium for International Social Development – European Branch*. Ljubljana: Institute for Economic Research (1-16).
- Kožuh, B., & Vogrinc, J. (2009). *Obdelava podatkov*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Kristančič, A. (2005). *Nova podoba staranja – siva revolucija*. Ljubljana: AA Inserco.
- Kristančič, A. (2007). *Svoboda izbire – moj prosti čas*. Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba.

- Lymbery, M. (2005). *Social work with older people: context, policy and practice*. London; Thousand Oaks; New Delhi: SAGE.
- Mali, J. (2007). *Socialno delo s starimi ljudmi: izbrana poglavja iz doktorata Vloga in pomen socialnega dela v razvoju institucionalnega varstva starih ljudi v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2009). Sožitje med generacijami, kot ga razumemo v socialnem svetu: sožitje generacij. V S. Bezjak (ur.), *Vloga starejših v sodobni slovenski družbi* (str. 70–76). Ljubljana: Inštitut Hevrek.
- Mali, J. (2017). Vloga prostovoljstva – voditelji skupin starih ljudi za samopomoč v socialnem svetu. V R. Hižman (ur.), *30 let programa skupine starih ljudi za samopomoč* (str. 11–12). Maribor: Zveza društev za socialno gerontologijo Slovenije.
- Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave* (Študijsko gradivo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Milošević Arnold, V. (2003). *Socialno delo s starimi ljudmi*. Študijsko gradivo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2019). *Svetovanje posamezniku*. Pridobljeno 11. 4. 2019 s http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/svetovanje_posamezniku/
- Mlinar, A. (2010). Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje. *Izbor citatov o starosti*. Pridobljeno 10. 6. 2019 s <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/tisk/kakovostna-starost/clanek.html?ID=823>
- Payne, M. (2017). *Older citizens and end-of-life care: social work practice strategies for adults in later life*. New York: Routledge.
- Pečjak, V. (2007). *Psihologija staranja*. Bled: Samozaložba.

Petrič, M., & Zupančič, M. (2016). Prostočasne dejavnosti in mladostno počutje starejših. *Kakovostna starost*, 19(3), 20–31. Pridobljeno 15. 4. 2019 s

<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-O0FV9YZW/06c78a25-c9b2-446c-80c5-7b46b506688a/PDF>

Požarnik, H. (1981). *Umetnost staranja: leta, predsodki in dejstva*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Pravno informacijski sistem Republike Slovenije. (2019). *Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev*. Dostopno na

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV10060>

Ramovš, J. (2003). *Kakovostna starost: socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.

Ramovš, J. (2010). Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje. *Gerontologija*. Pridobljeno 8. 4. 2019 s <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/gerontologija/slovar/1349.html>

Ramovš, J. (2013). *Staranje v Sloveniji: raziskava o potrebah, zmožnostih in stališčih nad 50 let starih prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje.

Sedmak, M. (2007). Prikaz projekta DCA – Dnevni center aktivnosti. V A. Kristančič (ur.), *Svoboda izbire – moj prosti čas* (str. 167–191). Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije. (2019). *Kapacitete – Domovi za starejše in posebni SVZ*. Pridobljeno 15. 4. 2019 s <http://www.ssz-slo.si/wp-content/uploads/Register-z-zdravstvom-1.1.2019-za-objavo.pdf>

Šadl, M. (2013). *Statistika* (1. izd.). Ljubljana: eBesede.

Šušter Erjavec, H., & Južnik Rotar, L. (2013). *Analiza podatkov s SPSS* (2. izd.). Celje: Fakulteta za komercialne in poslovne vede. (Zbirka Učbeniki FKPV. Magistrski študij).

Švab, A. (2006). Družinske spremembe. V T. Renner, M. Sedmak, A. Švab, M. Urek (ur.), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji* (69–71). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno raziskovalno središče: Založba Anales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.

Vertot, N. (2010). *Starejše prebivalstvo v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

Zaviršek, D., Zorn, J., Videmšek, P. (2002). *Inovativne metode v socialnem delu: Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba.

9 Priloge

9.1 Anketni vprašalnik

Pozdravljeni, sem Tjaša Poteko in pripravljam magistrsko nalogo z naslovom: »Zadovoljstvo starejših ljudi z obiskovanjem dnevnega centra Doma ob Savinji Celje«.

Vljudno Vas prosim, da izpolnite spodnji anonimni vprašalnik. Vsi rezultati bodo uporabljeni izključno v raziskovalne namene. Prosim, da na vprašanja odgovorite tako, da obkrožite odgovor, ki v največji meri predstavlja Vaše mnenje ali pa na črto pod »drugo« zapišite svoj odgovor. Iskreno se Vam zahvaljujem za Vaše sodelovanje.

DEMOGRAFSKI PODATKI

1.) Spol

- a) Ženski
- b) Moški

2.) Starost

- a) Manj kot 65 let
- b) 65–75
- c) 76–85
- d) 86–95
- e) Od 95 let dalje

3.) Zakonski stan:

- a) Samski/a
- b) Poročen/a
- c) Izvenzakonska skupnost
- d) Vdova/vdovec
- e) Ločen/a

ŽIVLJENJE V DOMAČEM OKOLJU

4.) S kom trenutno živite v domačem okolju?

- a) Sami
- b) Z družino
- c) Z zakoncem/izvenzakonskim partnerjem

5.) Kako pogosto pride do konfliktov med vami in svojci?

- a) Nikoli
- b) Redko
- c) Občasno
- d) Pogosto
- e) Zelo pogosto

6. Kje trenutno živite?

- a) V hiši
- b) V stanovanju v bloku

OBISKOVANJE DNEVNEGA CENTRA

7. Koliko časa že obiskujete dnevni center?

- a) 1 leto ali manj
- b) Več kot 1 leto in manj kot 3 leta
- c) 3 leta ali več in manj kot 5 let
- d) 5 let ali več

8.) Kako pogosto prihajate v dnevni center?

- a) 1x tedensko
- b) 2x tedensko
- c) 3x tedensko
- d) 4–5x tedensko

9.) Kakšen je bil vzrok, da ste se odločili začeti obiskovati dnevni center?

- a) Osamljenost
- b) Težave z zdravjem
- c) Pritisk s strani svojcev
- d) Drugo: _____

10.) Kje ste izvedeli za dnevni center?

- a) Od svojcev
- b) V tiskanih medijih
- c) Od prijateljev
- d) Socialne službe

11.) Pri katerih od spodaj naštetih osnovnih življenjskih aktivnostih menite, da potrebujete pomoč? (možnih je več odgovorov)

- a) Osebna higiena in urejenost
- b) Prehranjevanje in pitje
- c) Komuniciranje
- d) Slačenje in oblačenje
- e) Gibanje
- f) Preživljanje prostega časa
- g) Drugo: _____

ZADOVOLJSTVO S STORITVAMI V DNEVNEM CENTRU

12.) Kako zadovoljni ste z naslednjimi navedenimi značilnostmi dnevnega centra?

Obkrožite eno možnost pri vsaki navedbi: 1 – zelo nezadovoljen, 5 – zelo zadovoljen.

	Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti niti	Zadovoljen	Zelo zadovoljen
Odnosi in komunikacija zaposlenih v DC.	1	2	3	4	5
Urejenost in čistoča prostorov v DC.	1	2	3	4	5
Okolica DC.	1	2	3	4	5
Prehrana v DC.	1	2	3	4	5
Z aktivnostmi v DC.	1	2	3	4	5
Z izletmi, ki jih organizira DC.	1	2	3	4	5
Z zdravstveno oskrbo v DC.	1	2	3	4	5

ZADOVOLJSTVO Z AKTIVNOSTMI V DNEVNEM CENTRU

13.) Kako zadovoljni ste z aktivnostmi v dnevnem centru?

Obkrožite eno možnost pri vsaki navedbi: 1 – zelo nezadovoljen, 5 – zelo zadovoljen.

	Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti niti	Zadovoljen	Zelo zadovoljen
Delovna terapija.	1	2	3	4	5
Fizioterapija.	1	2	3	4	5
Branje časopisa.	1	2	3	4	5
Telovadba.	1	2	3	4	5
Družabne igre.	1	2	3	4	5
Ustvarjalne delavnice.	1	2	3	4	5
Tematske delavnice.	1	2	3	4	5
Peka peciva.	1	2	3	4	5
Glasbena urica.	1	2	3	4	5
Bralni krožek.	1	2	3	4	5

14.) Kako zadovoljni ste s količino dnevnih aktivnosti?

Obkrožite eno možnost: 1 – zelo nezadovoljen, 5 – zelo zadovoljen.

Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti niti	Zadovoljen	Zelo zadovoljen
1	2	3	4	5

15.) Ali bi si želeli več aktivnosti od trenutno ponujenih?

Obkrožite eno možnost: 1 – sploh se ne strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.

Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
1	2	3	4	5

16.) Ali bi si želeli, da bi bil v dnevnem centru prisoten socialni delavec?

Obkrožite eno možnost: 1 – sploh se ne strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.

Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
1	2	3	4	5

17.) Ali je kaj, kar v dnevnem centru pogrešate? (opisno vprašanje)

a) Da -> Kaj: _____

b) Ne

18. Bi lahko rekli, da je bil morebiten strah pred obiskovanjem dnevnega centra odveč?

Obkrožite eno možnost: 1 – sploh se ne strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.

Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
1	2	3	4	5

19. Imate občutek, da vam je obiskovanje dnevnega centra podaljšalo možnost bivanja v domačem okolju?

Obkrožite eno možnost: 1 – sploh se ne strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.

Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
1	2	3	4	5

9.2 Baza podatkov

Št. ankete	Spol	Starost	Zakonski stan	S kom živite	Kje živite	Pogostost konfliktov s svojci	Čas obiskovanja DC	Pogostost obiskovanja DC	Vzrok začetka obiskovanja DC
1	1	2	2	2	1	3	2	3	Demenca moža
2	1	3	5	1	2	3	2	3	1
3	2	2	4	2	1	4	3	3	2
4	1	3	4	2	1	4	1	3	3
5	2	2	2	3	2	4	4	4	2
6	1	3	4	2	1	2	3	4	1
7	1	4	5	1	2	1	1	3	3
8	1	3	4	2	2	3	4	1	Smrt hčerke
9	1	3	2	3	1	2	3	2	2
10	1	1	1	2	1	4	3	1	3
11	2	2	2	3	1	3	3	2	3
12	1	3	4	1	2	1	1	2	1
13	1	4	4	1	2	3	4	3	1
14	1	2	1	2	1	4	2	2	3
15	1	4	4	2	1	1	4	2	Smrt hčerke in sestre
16	2	3	2	1	2	1	1	4	Demenca žene, ni skrbi s kuhanjem obrokov doma
17	2	2	4	2	1	2	1	3	1
18	1	4	4	2	1	3	3	4	Smrt moža
19	1	4	4	2	1	4	1	1	3
20	2	2	4	2	2	4	3	4	3
21	1	4	4	1	2	3	4	4	1

Št. ankete	Kje ste izvedeli za DC	Osebna higiena in urejenost	Prehranjevanje in pitje	Komuniciranje	Slačenje in oblačenje	Gibanje	Preživljanje prostega časa	Drugo
1	1	0	0	0	0	0	1	0
2	1	0	0	0	0	0	1	0
3	4	1	0	0	1	1	1	0
4	1	0	0	0	0	1	1	0
5	1	0	0	0	0	0	1	0
6	4	0	0	0	0	0	1	0
7	1	0	0	0	0	0	1	0
8	4	0	0	0	0	0	1	0
9	1	1	0	0	0	0	1	0
10	1	0	0	0	0	0	1	0
11	1	0	0	0	0	0	1	0
12	1	0	0	0	0	0	1	0
13	4	0	0	0	0	0	1	0
14	1	0	0	0	0	0	1	0
15	4	0	0	0	0	0	1	0
16	4	0	0	0	0	0	1	0
17	1	0	0	0	0	0	1	0
18	1	0	0	0	0	0	1	0
19	1	0	0	0	0	0	0	Pri ničemer
20	4	0	0	0	0	0	1	0
21	1	0	0	0	0	0	1	0

Št. ankete	Zadovoljstvo z odnosi in komunikacijo zaposlenih v DC	Zadovoljstvo z urejenostjo in čistočo prostorov v DC	Zadovoljstvo z okolico DC	Zadovoljstvo s prehrano v DC	Zadovoljstvo z aktivnostmi v DC	Zadovoljstvo z izletmi	Zadovoljstvo z zdravstveno oskrbo
1	5	5	5	5	4	5	3
2	5	5	5	5	4	5	3
3	5	5	5	4	3	3	4
4	4	5	5	3	3	3	3
5	4	5	5	5	5	5	3
6	5	5	5	5	5	5	3
7	5	5	5	3	4	3	3
8	5	5	5	5	4	5	3
9	5	5	5	5	4	3	5
10	5	5	5	5	5	4	3
11	4	5	5	3	4	3	3
12	5	4	5	4	4	3	3
13	5	5	5	4	4	4	3
14	4	5	5	5	5	5	3
15	5	5	5	5	5	5	3
16	4	4	4	4	3	4	3
17	5	5	5	5	4	3	3
18	4	5	5	4	4	4	3
19	4	5	5	5	4	3	3
20	4	5	5	5	4	3	5
21	4	5	5	4	4	4	3

Št. ankete	Zadovoljstvo z delovno terapijo	Zadovoljstvo s fizioterapijo	Zadovoljstvo z branjem časopisa	Zadovoljstvo s telovadbo	Zadovoljstvo z družabnimi igrami	Zadovoljstvo z ustvarjalnimi delavnicami	Zadovoljstvo s tematskimi delavnicami
1	5	5	4	5	5	3	4
2	5	5	4	4	5	4	4
3	5	5	4	4	4	5	5
4	4	3	3	3	3	3	3
5	4	3	3	3	3	4	3
6	4	4	5	5	4	4	4
7	5	5	4	4	5	3	3
8	5	5	5	5	5	5	5
9	5	5	3	4	3	3	3
10	5	5	3	5	5	3	4
11	5	4	3	4	3	2	3
12	5	5	3	5	5	5	4
13	5	5	2	5	5	3	4
14	5	5	5	4	5	3	4
15	5	5	3	4	3	3	3
16	5	5	5	4	5	3	5
17	5	4	3	4	3	2	3
18	5	5	4	4	3	3	4
19	5	4	3	4	3	3	4
20	5	4	5	4	4	3	4
21	5	4	5	4	3	3	4

Št. ankete	Zadovoljstvo s peko peciva	Zadovoljstvo z glasbeno urico	Zadovoljstvo z bralnim krožkom	Zadovoljstvo s količino dnevnih dejavnosti	Želja po več aktivnostih	Želja po prisotnosti SD v DC
1	5	3	3	1	5	5
2	4	3	3	2	5	4
3	3	3	3	2	4	5
4	2	2	2	2	5	5
5	2	2	2	3	2	5
6	5	5	4	2	5	5
7	3	4	4	2	5	4
8	5	3	4	2	4	5
9	3	3	3	3	2	3
10	2	4	4	2	5	5
11	2	3	3	4	2	3
12	5	5	3	2	5	5
13	3	3	3	3	4	5
14	3	4	4	2	5	5
15	3	3	3	3	2	3
16	5	2	4	2	4	5
17	3	3	3	4	2	3
18	3	4	4	2	5	5
19	4	3	3	4	2	4
20	2	4	3	2	5	5
21	4	2	3	4	2	4

Št. ankete	Ali pogrešate kaj v DC	Je bil morebiten strah pred obiskovanjem DC odveč	Vam je DC omogočil daljše bivanje v domačem okolju
1	Da bi večkrat šli ven na sprehod	5	5
2	Bolj pester urnik aktivnosti	5	4
3	Več miselnih aktivnosti	5	5
4	Več sprehodov, gibanja	4	3
5	Več prostega časa med aktivnostmi	5	3
6	2	5	5
7	Da bi se več stvari dogajalo – akcije	4	4
8	2	5	4
9	2	4	4
10	2	4	4
11	Dovoljena večja uporaba mobilnih telefonov	5	3
12	Učiti se plesti in kvačkati	5	5
13	Pogovor o osebnih težavah – stiskah	5	4
14	Šivanje, risanje	5	5
15	2	5	4
16	2	5	4
17	2	5	4
18	2	5	5
19	2	3	3
20	2	5	5
21	Prisluhniti specifičnim potrebam posameznika	5	5